SALA DE LECTURA

Anul XXIII
37
(859)
Sîmbătă
13 septembrie
1980
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

Patria – vatra unică a vieții și a creației noastre

Filele acestui început de toamnă promițătoare în roade și împliniri, în bucurii și speranțe au stat și stau sub semnul unei puternice efervescențe politice.

Sînt zilele în care porțile întrării în anotimp se deschid larg lăsînd să năvălească pretutindeni miresmele belșugului și freamătul muncii neobosite ; fapta prinde acum conturul definitiv al unei embleme și provoacă gîndul la un nou început, la temeliile viitoarelor izbînzi — temelii care trebuie așezate cu grijă și răspundere exemplare pe solul certitudinii. Sînt, de asemenea, zilele în care România a ieșit din nou în lume prin nu mai puțin de trei dialoguri la nivel înalt încheiate cu rezultate menite să întărească și mai mult prietenia și colaborarea dintre poporul român și popoarele din Camerun, Grecia și Zambia. Sînt în sfîrșit zilele în care un mare forum al democrației noastre — Congresul consiliilor populare — s-a întrunit pentru necesarul bilanț, deschizînd noi perspective luminoase dezvoltării patriei, bunăstării și fericirii întregii națiuni.

Coincidența ne face să ne gîndim, iată, că poate nici nu exista un moment mai potrivit decît acesta — care să fie investit cu puterea simbolului fertilității împlinite — pentru ca marele sfat al gospodarilor țării să se adune și să traseze, în spiritul adevăratei democrații, liniile de amănunt (fapt care nu le face cu nimic mai puțin importante decît conturul general), tușele de lumină și culoare din care se va naște bucuria pe chipul de mîine al țării. Tocmai de aceea, cel de-al doilea Congres al consiliilor populare județene și al președinților consiliilor populare municipale, orășenești și comunale, eveniment cu largi și profunde implicații în amplul proces de perfecționare a vieții politice, economice și sociale din patria noastră, are șansa de a intra în istorie însoțit de semnul heraldic al plenitudinii, al muncii petrecute în rod și al aspirației devenite triumf.

Au trecut aproape cinci ani de cînd Congresul consiliilor populare a fost instituționalizat, din inițiativa secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, devenind cel mai larg for colectiv de conducere și dezbatere. O simplă privire retrospectivă în spațiul de muncă și împliniri al acestor ani ne edifică pe deplin asupra uriașului efort constructiv pe care întregul popor l-a depus zi de zi, fără o clipă de răgaz, pentru a transpune în practică mărețele obiective ale operei de edificare socialistă a patriei. Ce altceva poate fi un bilanț consemnat în momentul de față decît satisfacția de a ne gîndi la profundele transformări intervenite pe întreg cuprinsul țării ? Localitățile — marile orașe, celelalte așezări urbane, comunele și satele — au devenit, fără excepție, mai puternice din punct de vedere economic, mai bine înzestrate din punct de vedere edilitar-gospodăresc, mai frumoase și, tocmai de aceea, mai aproape de inima celor care le locuiesc și le înalță ; industria a cunoscut din plin impactul cu noul, cu revoluția tehnico-științifică ; agricultura s-a modernizat, devenind din ce în ce mai mult un sector de activitate cu un aport decisiv în cadrul economiei naționale ; tot mai multe sate au pornit cu hotărîre pe drumul urbanizării ; s-au înmulțit edificiile culturale și sociale, calitatea vieții înregistrînd un progres rapid ; s-au produs mari salturi calitative în conștiința oamenilor care cunosc mai multe și mai bine în profesia lor ca și în ceea ce privește orizontul general de cultură. Mobilizînd masele de oameni ai muncii, deputații — mulți dintre ei tineri, oameni ai faptei cutezătoare, ai acțiunii și dăruirii — au contribuit nemijlocit la întreținerea acestui climat de efervescență creatoare care a făcut posibile atîtea și atîtea izbînzi de excepție. Bilanțul de acum este, din acest punct de vedere, o dovadă grăitoare a faptului că acest nou organism democratic, care este Congresul consiliilor populare, și-a găsit pe deplin rostul în viața societății, constituindu-se într-un adevărat catalizator al procesului de dezvoltare multilaterală a României socialiste.

Acordînd profunde semnificații acestor dezbateri, strălucita cuvîntare rostită de tovarășul Nicolae Ceaușescu la forum, a subliniat în contextul sarcinilor majore ce revin întregii națiuni, datoria scriitorilor, a oamenilor de cultură de a dura pentru popor, pe temeiul tradițiilor și al realităților noastre noi, opere adevărate de respirație patriotică, umanistă care să slujească direct formării omului nou. O literatură hrănită din sevele pămîntului românesc, purtînd înaltele atribute ale angajării și valorii, iată ce se cere scriitorilor țării de către secretarul general al partidului, de către însăși patria — vatra unică a vieții și a creației noastre.

Luceafărul

Istoria

„Scrisori de la pămînt să primești
îmbrăcat în haine de lucrător
la faptul vieții ;
istoria se trage pe roți dințate
care scrîșnesc cînd le intră-ntre
dinți
munții cei mari ;
ugerele animalelor lasă riuri
de lapte
încît se înălbesc copacii
și rădăcinile lor obosite de
umblet
adorm din greu în imensul
pămînt.

Valeriu Bârgău

Romanul „la zi"

În legătură cu ceea ce se întîmplă în cîmpul romanului românesc actual, raportîndu-ne la producția editorială cea mai recentă, sînt de făcut o seamă de observații care, aparent, nu implică nimic spectaculos, ieșit din comun, dar care, la o mai atentă examinare a chestiunii, sînt de natură a conduce la concluzii cu totul satisfăcătoare din unghi istorico-literar. Vrem să spunem, prin aceasta, că evoluția romanului nostru actual a depășit în chip evident acea fază caracteristică prin, așa-zicînd, optimismul ei febril-romantic ; o fază a cărei principală însușire psiho-socială, în planul receptării publice și critice, se vădea într-un anume ritual sărbătoresc ce se constituia din cînd în cînd, adică în acele rare „zile festive", cînd îndelung și cîteodată neîncrezător așteptata apariție a operei autentice se producea, în sfîrșit. Era, deci, faza cînd apariția operei de excepție confirma regula generală potrivit căreia calitatea profesională a peisajului în ansamblu lăsa mult de dorit. Căci inamicul invizibil numărul unu pe care a trebuit să-l înfringă romanul românesc începînd cu nu mai mult de un deceniu și jumătate în urmă era tocmai labilitatea conștiinței lui estetice. Era un fenomen ce se concretiza într-un alarmant și păgubitor complex de inferioritate manifestat ori de cîte ori se punea problema edificării propriei condiții în ordine tematic-stilistică, social-politică și, evident, moral-filozofică. De aici, fără îndoială, decurgea acel confuzionism al valorilor aproape involuntar instaurat, cu putere de circulație continuă și care își arăta adevărata față numai cu prilejul rarelor momente sărbătorești de care vorbeam mai înainte.

Or, trebuie spus că afirmarea valorică plenară, la scara întregii lui existențe, a romanului nostru din ultimul deceniu și jumătate refuză tocmai acest gest de a apela la ceea ce s-ar putea numi întîmpinarea lui de către cititor și critică în ținută festivă. Împrejurarea că chiar și în momentele de afirmare valorică maximă genul însuși se prezintă într-o sobră și firească ținută de lucru, semn al conștiinței lui profesionale implicite, face ca starea de spirit a „receptorilor" să se constituie în reacție intelectual-afectivă interiorizată, cu semnificație de gest-reflex caracteristic unui climat artistic în toate privințele matur, conștient de sine.

Departe de a suferi, cum s-ar putea crede, de blazare și indiferentism, dimpotrivă, o asemenea mentalitate antifestivistă indică, realmente, instituirea unei receptivități guvernate de discernămînt critic. Ceea ce face ca, pe de o parte, romancierii, eliberați de orice crispare în legătură cu modul cum le va fi prețuit efortul creator, să-și vadă în liniște de lucru iar critica și cititorii, pe de altă parte, să-și exercite prerogativele cu discretă dăruire, în afara gesticulației inutil spectaculară. Aici se află, de fapt, cheia

Nicolae Ciobanu

Continuare în pag. a 7-a

În pagina a 6-a :
DINTRE SUTE DE CATARGE
Debuturi în poezie

LECTURI

Un „commentarium blagianum"

Exegeza lui Blaga a căpătat o formă universitară nouă și memorabilă prin concepția internă a studiului, *Opera literară a lui Lucian Blaga* de George Gană. Dacă de poetul „tristeții metafizice" s-au ocupat pînă acum, cu predilecție, universitarii, ceea ce s-ar putea numi „spiritul universitar" atinge în această carte proporții inedite. Faptul că despre poetul ce reprezintă, din multe puncte de vedere, ideea de modernitate în poezia noastră contemporană s-a compus o lucrare monografică unde se valorifică și cea mai neînsemnată sursă documentară în proporțiile unui eveniment elocvent : poetul Lucian Blaga a ajuns și el la vîrsta lucrărilor monumentale necesare.

Să precizăm : Blaga a beneficiat și pînă acum de exegeze remarcabile, scrise, în bună parte, de profesori. De la eseul monografic al lui Ov. S. Crohmălniceanu, din 1963, și de la cele două cărți închinate de D. Micu poetului ardelean (cea referitoare la lirică, din 1967, și cea referitoare la estetică blagiană, din 1970), pînă la căutare de „izvoare" din studiul lui Mircea Vaida — exegeza românească a vrut, parcă, să răscumpere, prin zel cronologic, o tăcere îndelungată. Biografia excepțională a lui Blaga explică năvala febrilă a studiilor de proporții : toți exegeții lui Blaga lucrează încă — involuntar — cu o materie „caldă", sensibilizată de evenimente prea recente. Dar, prin aventura documentară împinsă la minuție, prin notarea — plină de devoțiune — a celui din urmă text ocazional, cartea lui George Gană introduce implicit examenul rece asupra autorului făcut să suscite mai degrabă polemici sau poziții tranșante.

„Universitarismul" lui George Gană are funcție moderatoare.

Datorită aerului său sorbonnard și intenționat livresc, studiul de față aduce la proporțiile disputei — calm — de bibliotecă chestiuni pe care entuziasme publicitare le-ar transforma ușor în polemici. Cu aerul că expune lucruri de domeniul evidenței, cartea despre opera literară a lui Blaga reface, în bună măsură, imaginea poeziei marelui nostru melancolic, deplasînd — imperceptibil — accentele de bază.

Din capul locului, observăm că analiza poeziei blagiene de maturitate ocupă partea centrală, miezul cărții, și că spre acest nucleu converg celelalte capitole. Tot ceea ce expun capitolele I—IV fortifică schema din voluminosul capitol V, *Poezia lirică* (pp. 147—311). Iată-ne însă plasați, de la început, în fața unor interogații acute :

Continuare în pag. a 2-a

Mihai Zamfir

Conștiința noului

Copilăria, la sat, mi-aduc aminte, era apăsată, printre altele, și de neliniștea ce ne-o provocau intîlnirile (altfel mult rîvnite) cu orașul. De două, trei ori pe an, cu prilejul vreunui tîrg, evadam, în convoi de căruțe, spre lumea mirifică pentru noi — a orășelelor abia mai răsărite decît un sat, dar cu magazine și negustori ambulanți la tot pasul. Pe străzile prăfuite, căscînd ochii la case mohorîte, ne simțeam mărunți, și-ai nimănui. Noi veneam dintr-o așezare izolată, fără nume și renume, cu o ciudată conștiință a micimii, de îngăduiți în perimetrul tîrgușoarelor pe timp limitat, cîteva ore. Și ne-ntoarcem acasă cu amintiri de neuitat. Anii de liceu, fie și într-un oraș capitală de județ, onorat cam o dată pe an de prezența vreunui deputat sau ministru „ne asigurau, pe lîngă o diplomă și statutul de provincial. Profesori, avocați, negustori etc. — toți se recunoșteau de provinciali. Neliniștea țăranului pornit prin oraș o încercau și orășenii, uneori și numai la gîndul unei călătorii la București, orașul capitală. Cîte ironii, doamne, cîte tronii suporta provincialul ajuns în Gara de Nord.

Nicolae Țic

Continuare în pag. a 7-a

MOROMEȚIANA

Postfață

Memoriei lui Marin Preda

Pentru cel ce sînt
sau pentru cel ce voi veni
să bat la porțile pămîntului nemilos
mi-am curățat sufletul prin toate luminile
devenind argumentul temeliilor tămăioare
devenind răsplata dureroaselor bucurii

cînd a venit timpul să răspund
la întrebările de unde m-a lăsat trecerea
vrînd să-mi pot dovedi izbăvirea
m-am prefăcut în privelițe
retezată în pînza păianjenului

după nedezlegarea semnelor
readuse sub alte văpăi
am ajuns la deznădejde
lîngă răgazul trăirilor efemere
unde să-mi pot zugrăvi chipul necunoscut

celui mai iubit dintre pămînteni
nu i-am mai putut întinde
decît o singură floare de piatră
nu i-am mai putut dărui
decît o singură lopată de pămînt

schimbîndu-mi umbra trecătoare
cu umbra idolului ucis
m-am înfățișat desculț la înfățișare
unde să plîngem împreună – cu aceeași
ochi –
aceeași risipă de moarte

nesatisfăcut de acest zbor
pe deasupra nopților uluitoare
din frunza fără alean
în numele celui mai iubit dintre pămînteni
mi-am acoperit privirile
și mi-am agățat strigătul de sufletul lui
nestrigat

Ion Sofia Manolescu

TÎNĂR ÎN AGORA

Ultimul plutaș de pe valea Dornei

A venit la mine cu un număr din „România liberă" în care se anunțau „din nou plute pe Bistrița". Avea o bucurie frumoasă pe față, întinerise, devenise parcă mai drept, în statură, uitînd de infarctul care-i marcase, cu ceva ani în urmă, sănătatea.

Plutaș vestit, chemat să coboare plutele pe valea Dornei, și-a Coșnei, moș Timiș plutărea lemn de „răzănanță și claviatură" petrecîndu-și cel mai adesea timpul pe cîte-o plută sau dormind pe vreuna din ele.

„Primăvară, îmi spune, eram la plutărit, toamna la corhănit bușteni, iarna la stive, aranjîndu-l pe cel mai subțire în miglă. La ora patru se dădea drumul haitului de la stăvilar și abia după o oră și jumătate urcam și noi pe plute, pentru că este știut, plutele mergeau mai tare ca apa și noi veneam în baraj la Floreni ajungînd haitul din urmă, ferindu-ne de vreun lemn vîrșan care venea de-a curmezișul apei. Cînd plouă și pietrele-s ude, apa e mai iute și plutele vin mai repede, iar cînd apa e mai moale, că-i timp mai uscat, plutele vin mai încet. Să fii plutaș înseamnă să-ți placă și să nu poți să trăiești decît din plutărit. De periculos era periculos, și apa ca și pămîntul a înghițit mulți oameni că apa i-a luat într-o zi de pe plută pe Eugen Coca și și pe Ion Chiper de-a rămas pluta singură. Dar m-am deprins cu meseria și a rămas în ea doar cui i-a fost drag și nu i-a fost teamă. Vestiți au rămas plutașii văii Coșnei : Ștefan Nedelea, George Mutu, Arghir Iuga, Nichita Chitu, Traian Cazan sau cei de pe valea Negrișoarei : Neculai Virvăreanu și Gheorghe Doroftiașe".

Să ai doar patru clase ca moș Constantin Timiș și să umbli de-a lungul văilor, să cunoști fiecare piatră a rîurilor, a Teșnei, a Coșnei, a Bancului, a Cucureasei, fiecare cot și vîrtej, văi mai întîi bătute cu piciorul și văzute cu ochii și ținute minte ca nu cumva să te înșele cînd urci pe plută și-o mini la vale. Și mai ales să calculezi singur, cu precizie de secundă, cînd anume să dai drumul ca întîlnirea să se facă odată, și pluta „să nu prindă pe pietre" și să nu iasă cum se spunea pe aici „pe mal, la păscut" și să dai de rușine.

Că plutăritul a fost o școală și poate va mai fi într-o zi așa cum așteaptă întinerind moș Constantin Timiș, dar nu plutăritul sălbatic pentru că se sparge lemnul, ci unul în care buldozerele să îndrepte cursul apei și să se facă de-a lungul malului cășițe din beton, e sigur, așa cum sigur e faptul că dacă într-adevăr va veni o zi cînd vor fi din nou plute pe Bistrița, el va fi unul dintre cei care va urca cu noii plutași pe lemnul plutei.

Areta Șandru

Prolegomene la un sistem antropologic

CARTEA DE DEBUT

Din grupul de tineri critici lansați în ultimii ani și susținuți cu o consecvență demnă de toată stima de revista „Luceafărul" Mihai Coman este, iată, cel dintîi debutant editorial. Fapt remarcabil, debutul său nu stă sub semnul unei organizări superficiale a producției jurnahere, ci înseamnă una din cele mai pregnante cercetări de mitologie românească a ultimilor ani, edificată într-un spirit matur, cu infățișare erudită și repercusiuni în cele mai profunde zone ale etnopsihologiei românești. Crescută cu chibzuită tenacitate de-a lungul a peste 5 ani, întreținută de lecturi întinse de specialitate și dublată de cercetări de teren și practică folcloric-etnografică propriu-zisă, cartea de față acordă, avem curajul să afirmăm, o dimensiune nouă și extrem de generoasă etnologiei și antropologiei românești. În partea informativă, sigur că un cititor familiarizat cu operele fundamentale semnate de Jung, Dumezil, J. Frazer, M. Eliade, S. Reinach sau cu lucrările unor personalități ca Hasdeu, S. Fl. Marian, T. Pamfile, N. Densușianu, Gh. Mușu, M. Pop, O. Birlea, I. Mușlea, T. Herseni, P. Ruxăndoiu, pînă la demersurile recente ale unor cercetători precum C. Noica, A. Oișteanu sau M. Constantinescu, — va considera cartea lui Mihai Coman numai ca o serioasă și abilă însumare de date ; esențialul îl reprezintă, însă, nu atît **asimilarea**, cît **valorizarea** datelor, efortul de **a reconstitui profilul generic al unor scheme mitice** în cadrul unui proces obligat (metodologic)-reductiv, pentru a deveni onerant-constructiv, urmărind dimensiunea genetică a fantelor de cultură populară, substratul lor originar, reconstituind modele arhetinale și acordîndu-le spiritualității arhaice universale (în speță, modelului **exemplar** oferit de civilizația elenă).

Studiile cărții sînt ordonate în trei triade : **Rezonanțele mitului în spațiul colindei laice**, cea mai puternică secțiune a cărții, (cuprinzînd analiza vînătorii rituale, a diverselor conotații maritale din colinde și a formelor „trecerii" ritualice). **Mit și baladă populară** (urmărind modelul eroic în balada haiducească, alături de configurarea unei

Dan C. Mihăilescu

Continuare în pag. a 2-a

Spectacolul cărții

Arta scrisului, creația în genere, s-a legat definitiv și fructuos de arta tipăritului, existența nu numai a unei tehnici dar și a unei adevărate arte a tipăritului nemaiînd pusă de nimeni la îndoială. Civilizația tiparului, drept una din dimensiunile cele mai importante ale conștiinței moderne, devine într-atît de actuală încît ne obligă să reflectăm, să reevaluăm dacă nu chiar să și schimbăm noțiuni dintre cele mai variate din domeniul esteticei, devenit deodată prea strîmt. Realității artei i se adaogă o nouă realitate, la fel de profundă și de aventuroasă, într-o uluitoare expansiune. Citim oare, într-adevăr, „altceva" decît s-a scris ? Descifrăm și vedem „altceva" decît s-a compus și s-a desenat, s-a pictat ? Opiniile afirmative nu lipsesc. Nu știu pentru muzicieni dar pentru plasticieni (chiar amatori cît de cît avizați), reproducerile, seriile de reproduceri, alcătuiesc, de la una la alta, altceva decît originalul, proliferează noi „unicate", la care trebuie și chiar se mulează o adecvată interpretare. Să ne limităm la literatură.

Întîmplător, în zilele premergătoare redactării acestor rînduri, citisem din Bacovia și Dostoievschi, respectiv „Lacustră" și „Crimă și pedeapsă". Îmi arunc ochii pe facsimilul (o variantă) binecunoscutei poezii și văd, cu ștersături, ce e drept, „De săptămîni" în loc de apăsatul „De-atîtea nopți" și, „Și noaptea tot aud curgînd" față de „Aud materia plîngînd" — vers unic în istoria poeziei. Recitesc strofa, tipărită corect alături dar cu literă meschină și, ciudat, nu-mi mai place, mi se pare ((împietate) chiar banală. Mult mai tîrziu, într-o altă ediție, într-o altă carte, butucănoasă, densă, grea, cu litere pe potrivă, reiau toată poezia și mă tulbur de parcă aș fi citit-o pentru prima oară ; mă tulbur și, mai mult : mă bucur. Studiez „Crimă și pedeapsă" într-o tipăritură înghesuită și senzația sordidității mă irită, mă deprimă. Trec (și pentru că mi-a

Grigore Hagiu

Continuare în pag. a 7-a

CREION

Jucătorul

În marea gară P unde se întîmpla să schimb trenul de cel puțin trei ori pe an la plecarea sau venirea din vacanță mă atrăgea de fiecare dată chipul unui bătrîn îmbrăcat — vară, iarnă — într-un palton ponosit, purtînd pe cap o pălărie neagră cu boruri uriașe. Stătea pe un fotoliu vechi, legat cu un lanț de colțul gheretei de informații, fotoliu pe al cărui spătar foarte înalt se mai zăreau cîteva pete din fosta și glorioasa tapiserie roșu-cardinal. Bătrînul vindea lozuri în plic.

Colegul și prietenul meu din anul cinci era în toamna aceea în al zecelea an de studenție și venise pentru a ne întîlni mai devreme cu două ore în marea gară P. Era tipul de om care spunea că un succes virtual e mult mai seducător decît un succes împlinit, de aceea și repetase fiecare an de facultate de două ori. Dar în seara aceea, cînd ne îndreptam spre ultimul an de studii prietenul mi-a mărturisit că numai printr-o minune ar putea să evite succesul de a deveni licențiat, dorința lui fiind aceea de a mai rămîne o vreme student. De altfel, bani pentru chirie și masă avea numai pentru prima lună a anului universitar.

Ca și cum ne-am fi înțeles, ne-am surprins privindu-l pe bătrînul cu lozuri în jurul căruia nu se afla în clipa aceea nici o persoană.

Gheorghe Pituț

Continuare în pag. a 7-a

cronica literară

MARA NICOARĂ: „Boala crinilor"

PETRE GOT: „Dimineața cuvintului"

Absolut remarcabilă este „Boala crinilor" (Editura Eminescu, 1980) dedusă de Mara Nicoară dintr-un spirit liric care s-a modificat treptat, sporind în chip hotăritor proporția reflexivă și cu o inedită aripă melancolică, strecurată aici imperceptibil. Din exaltarea senzațională și cu un cult carnal, insolit în lirica feminină românească, plină, cu două-trei excepții, de chipuri cugetătoare, a rămas un fir subțire, ca de fum, involburat arareori de instinct. Reflexivitatea provine dintr-o revelație, ca să zic așa, filozofică : poeta a descoperit condiția omului efemer, precum un „crin albastru străbătind o clipă / deasupra gurii devorante / a unui vulcan activ". Din amenințarea decrepitudinii fizice, explicabilă printr-un eu sensibil și nu prin virstă, ies acum efecte lirice de tot apreciabile : „Pe masă mai ard o secundă flăcările crinilor, și se sting / Mai am de trăit doar patru mii de zile și voi fi bătrină. / Fructele mele se vor ofili / Îmi vor scutura părul, și camera / Se va umple cu zăpadă". Teroarea obiectelor perene, care supraviețuiesc omului trecător, n-avea cum să lipsească : „Să nu te lovești tot timpul de obiecte. / Să nu fii trintit de un crin, / de o mare, de o muzică / Sintem legați de obiectele lumii printr-un cordon ombilical / Hrană și aer aducind spre ființa noastră plăpindă / Tabloul, dulapul sculptat, vor trăi și după moartea mea. / Fața de masă brodată de mine cu albăstrele / Va fi atinsă cindva de miinile unei alte femei". Poezia ar izvorî, între altele, și dintr-o criză de feminitate crepusculară, agasată de „hangaralele" cotidiene : „Te aștept, ochii mă ustură, n-am / Ochelari pentru tăiatul cepei în pătrate sau romburi / Dansez, din morcovi sub cuțit / Se rostogolesc discuri cu tangouri sfișietoare / Te aștept, mai dă ciorba un clocot, / Pun imaculata față de masă cu / Porumbei croșetați în dantela scrobită / Oare o vei observa ? / Afară cad lăzi goale, / Portocale, apă / Minerală cumpără vecina de la alimentara / Zgomotele plesnesc ca / Lubenițele în văzduh / Copilul se plimbă pe tricicleta de aur / Departe, în munți, au înflorit măceșii".

Totuși, nu în repudierea bucătăriei stă aci efectul liric esențial ci într-un soi de filozofie a retragerii cosmice, văzută în chipul unei utopii domestice, care stinge acțiunea vremii nimicitoare. Împletitul cu andreaua și croșeta, forfota ciorbelor, invazia lumii interioare dau mari explozii pozitive căci toate acestea înseamnă izolare, sint un semn al stabilității perechii esențiale. Dimpotrivă, tot ce este exterior, stradă, oraș și, lărgind, civilizație, înspăimintă prin aerul arhaic precum și prin semnele disoluției temporale. Grozavă e spaima de mecanismele civilizate, de mașini și tramvaie. Iubitul, plecat în oraș, se plimbă cu antinaticul tramvai, care e un indiciu al cuplului risipit. „Casa" e „turnul de fildeș" și, în chip curios, Mara Nicoară este o remarcabilă poetă a „casei", înțeleasă totuși ca un punct himeric fără timp : „Tu vii peste cinci ori, peste cinci mări, / Peste cinci morți ale mele, aplecată peste / cuțitele de gheață ale iernii / Ce să facem noi cu lumina din suflete / În orașul plin de cuvinte, ziare, tramvaie, / blocuri, muzică folk, auto / serviri, tocană de ceapă / claxoane, pistoale încărcate pe / limba vecinelor ? / Singura salvare este turnul de fildeș / urci în biblioteca lumii, / Răsfoiești cărțile ei de zăpadă". Totuși, poeta nu este o Penelopă veghind solitară între borcane și aragaz, ea descoperă „gelozia" și preface exaltarea juvenilă de formulă erotică într-un soi de finală devorațiune care stinge instinctul migrator al bărbatului. Sforțarea de a-l izola pe mascul în subtile înfățișări rituale, esteticește remarcabile, precum această fermecare mută, cu acuplare fatală : „Iubitul meu blond trece pe străzi cu o / lădiță de plumb sub braț / În care e închisă marea / Iubitul meu culege mere de zăpadă. / Sămința lor e neagră de prea multă cunoaștere / El vine și cad veșmintele de pe noi / Ca flăcările".

O „casă" naturistă, cu aer de paradis pierdut, este cimpul transilvan, invocat periodic precum o utopie de quietudine campestră. Așa îmi explic melancoliile rurale care o cuprind pe Mara Nicoară, spirit altfel modern și complicat.

Din filosofia stabilității, de interior oțios decurg și imaginile cu o înfățișare în aparență de fast artificios, căci mai totul este aci bătut cu prețioase plăci de „argint" și „de aur".

Sub raport propriu-zis tehnic înaintarea este însemnată și, clarificind năvala instinctivă anterioară, poeta și-a creat un stil, pe jumătate descriptiv și pe jumătate reflexiv, cu o mecanică aproape ireductibilă. Ea începe, în general, cu o tendință globală de ordinul observației imediate, urmată de un moment analitic și de cutare cumulații descriptive, pecetluite de o sentință nu o dată obscură la examenul imediat. „Odată cu florile de aur ale toamnei lunecă / în văzduhuri / Frumusețea femeilor. / Unde sint gleznele, gura, ochii, miinile lor de zăpadă ? / Mă cufund în timpul din mine. / Arde biblioteca din Alexandria / Și papirusurile se ridică în văzduhuri / Ca niște jerbe de flăcări / E prea multă violență în acest veac, / Pe străzi mașini, claxoane, cozi, prieteni, / / blocuri, ciocane care lovesc / Mă reintorc acasă, stau de vorbă cu prietenul meu / Platon care îmi dă întotdeauna dreptate". Cu „Boala crinilor" Mara Nicoară dovedește o înzestrare lirică indubitabilă.

Din Maramureșul nordic vine Petre Got („Dimineața cuvintului", ed. Cartea Românească, 1980) un clasicist de compoziție sufletească folclorică, nu și în expresia cultă, slăvind cu emoție ținutul originar precum un tărim miraculos : „Eu sint din țara de vis / din Țara Maramureșului / E atita înaltă lumină acolo. / Că-ți vine să plingi / Nimeni nu moare, nimeni nu moare. / Dar într-un tirziu se retrage / Într-o floare". Fără aerul de laudă întimplătoare, o astfel de evocare, pe coarda sufletește superlativă, indică în fond un ecou adinc și interminabil, căci la originea liricii lui Petre Got sentimentele tradiționale sint ale unui sat vechi, pierdut în fumigația vremii. În comunitatea rurală părinții sint divinitățile fundamentale, privite cu respect mitologic. Ca atare, poetul evocă „ochii mamei", pe tatăl ieșit din mine adinci și exaltă cu gindul la o „curățire" trupească absolută, care este a fărîmării [illegible] pe o [illegible] rurală. Evocarea este de aceea extrasă din acest strat arhaic, mereu imaginară, căci orice amănunt concret turbură [illegible] conceptuală, ritualică, proprie petrarchismului rustic. „Fetele" trec „prin vis", conviețuirea e în reveria diafană avind drept soață o „zînă". Desperarea este repudiată, prin urmare : „La răscruci te așteaptă o zînă, / Inima adinc să-i aprinzi / Disperării să nu i te vinzi / Disperarea mereu o amină". Arareori, pasiunea ia o înfățișare teribilă de „serment" grozav și haiducesc, fără a contrazice impresia generală căci și aceasta derivă din folclor : „Jur pe iubire și pe moarte, / pe sori și pe cuprinsu-ntreg / Că ești aleasa mea din toate. / Pe veci de veci a mea te leg / Pe razele ce din priviri / Îmi izvorăsc și te-n-floară, / Pe chipul care n-a-n-trupat / Pe sfintul singe de fecioară".

Pretutindeni în universul uriaș, ochiul deduce urmele lumii originare, din satul arhaic cu stine și „colinzi". „Precum oile la stină / Precum pacea în albe colinzi. / De vinturi încearcă să te desprinzi. / Și disperarea mereu o amină".

De altfel, cu izvor poporan sint o seamă de reprezentări generale precum aceea a soarelui : „Domne vibrează ogoarele / În limpede an ; / Cel mai mare gospodar e soarele. / El este cel mai autentic țăran" sau a „Firii" geneziace, în complicitate cu femeia enigmatică, cu neputință de palpat, precum o fantasmă : „Ești floarea de alte cintări. / Cu Firea te-ai pus la-ncercare ; / Pe sus îți aud pașii lini. / Făptura ta veșnic dispare". Invazia zeilor în mediul citadin este nu un simptom de inadaptabilitate la civilizație, ci un triumf al cerealelor, vegetalei și elementarului veșnic în raport cu artificiul trecător : „Au năvălit zeii în cetate ; / zeii cu trup de frunză, zeii cu trup de izvoare ; / zeii-cirese, zeii-căpșuni, zeii-verdeață / Umblă pe străzi, prin piețe / În miini cu celeste ulcioare / Pe umeri cu saci de viață". Poetul este clasicist, iubitor de imutabil și nu altfel se explică simpatia pentru piatră și vegetal („Cine cea de ne urmă"). Cite o sextină e curat folclorică, indiciu de clasicism poporan : „Prin zăvoaie să te pierzi / În [illegible] amiezi / Numai tu cu sufletul / Numai tu cu cintecul / Ore'or să îi se pară / Că ești [illegible] bornară / Ori vintul trăgind să moară".

În stil, accentul cade ca urmare pe mecanicele tradiționale, scoțind efect din precizia rimei, din repetiții și din imagini fără opacități. Arareori, spiritul se abate în cite un exercițiu fantezist cum este această policoloră [illegible] de poezie modernă, incontrolabilă rațional și cu efect de arbitrariu cromatic : „Luni este [illegible] / marți este gri / miercuri bleumarin / joi albastru / vineri verde / simbătă e galbenă / Duminică alb-negru". Proprie clasicismului este absența ideii de creațiune specifică (a serie precum grecii era în Roma lui Virgiliu un triumf) și ca atare Petre Got calcă în urma lui Blaga și a lui Arghezi, păstrind o bătaie cordială oarecum. „[illegible]" este blagian în felul apocaliptic din „La curțile dorului". Toamna [illegible] vine din Arghezi.

De altfel, în sine clasicist este și formula [illegible] căci „Dimineața cuvintului" vrea să fie [illegible]. Acum Petre Got și-a remarcat temele, și-a identificat spațiul prin ideologie. [illegible], „Dimineața cuvintului" este volumul său cel mai bun.

Artur Silvestri

viața cărților

proza

Între morală și ironie

● Autor de proză scurtă, N. V. Turcu se orientează în ultima sa carte *) spre o literatură a conflictului psihologic „tradus" în ipostaze cotidiene. Întimplările nu au nimic neobișnuit, nu sint **frumoase**, autorul răminind pe întreg parcursul volumului într-un registru cit mai adaptabil la spațiul comun al realității imediate. Aceasta pare să fie o condiție pentru schițele și nuvelele din **Soarele**, căci impresia este că, ori de cite ori imaginația ar putea „încălzi" derularea rece a povestirii, prozatorul intervine cu o cenzură severă. Desigur, poate fi și acesta un stil. Anticalofilismul atit de drastic aplicat a devenit aici o condiție a observației și analizei. Exact pentru acest motiv, s-o spunem de la început, reușitele prozatorului sint mai ales textele foarte scurte, schițele ; acolo, decupajul în stil neutru (antistil ?) — cu citeva excepții — convine modului de a surprinde, parcă din viteză, materialul tematic. N. V. Turcu este întotdeauna grăbit să aducă rapid în fața cititorului soluția, de multe ori ea fiind o... suspendare a soluției. Alert, scriitorul moralizează fără să fie didactic sau, cind textul e nereușit, devine prea didactic acolo unde dorea să se elibereze de o „morală". Acestei configurații i se adaugă și o tăietură ironică, pusă mai degrabă să controleze mici calambururi ale semnificației, decit să dezvăluie mecanismul social, psihologic, etic etc. În schițe, ironia e așadar un atribut al construcției și mai puțin al observației analitice.

Temele lui N. V. Turcu sint, de preferință, „tradiționale" : conflict erotic, absențe rezolvate spectaculos, relații sentimentale și, nu în ultimul rînd, didactica relație tată-fiu. În acest sens, prozatorul pare venit din epoca „învățăturilor" oferite de un tată sentimental unui fiu care, adaptat la vremuri mai noi, trebuie să fie și un insurgent (**Soarele**). Nuvela cu acest titlu este în întregime construită pe ideea lipsei de conciliere, soldată tragic, dintre două generații cu orizonturi morale diferite. Ea suferă însă de didacticism deși prozatorul pune la încercare întreaga sa capacitate de a evidenția rapid caracterele în dispută. Cu mină sigură, perfect în genul său, este acel **jurnal** al excursiei în Făgăraș pe care o fac tinerii „furioși". Pentru tipul de texte în discuție este semnificativ un titlu din volum : **Dialog între tată și fiul său.** Sub tutela unui asemenea dialog se înscrie și **Copiii lemnarului**, cadru luat prin surprindere despre o posibilă dispută și cu un relief mult mai pronunțat deși, paradoxal, el enunță mult mai puține lucruri decit nuvela titulară. Posibilitatea de a surprinde aspectul definitoriu al „mediului" psihologic explorat este mai mare exact prin renunțarea la ambalajul format din suita faptelor comune, de primă evidență. Cea mai bună povestire din volum este, fără îndoială, **Lecțiile lui Filipache și frumoasele lor urmări**, șarjă comică în care autorul probează o superioară înzestrare. Formula ironiei aruncată zgomotos asupra realității, cu efecte comice imediate, e detașat mai bine stăpinită decit proza ironiilor mărunte și a demonstrației didactice. Naratorul, un Vulpe prins în mrejele unei explicații semidocte în așa fel încit și-o însușește cu o cuceritoare, aproape halucinantă candoare ineptă, se declară a fi din familia celor la care, spune el, „vorba-i vorbă și soapta șoaptă". Tovarășul Filipache — „deștept om..., știe multe, le-a citit, iar ce n-a citit, a furat" — îi împărtășește din bogatele sale lecturi și astfel Vulpe află că fiecare om are... „particularul" lui. De ajuns: calamburul e pus în mișcare căci stupidul Vulpe se va crede însoțit de „particularul" său (adică de particularitățile de gindire și acțiune etc. !) ca de un personaj, se va duce cu el acasă, la Lisaveta, uimind-o pe biata femeie care nu vede, firește, pe nimeni în afară de zgomotosul ei soț ; găsit dormind în post va da vina pe „particular" dar cu atita convingere încit va „corupe" buna-credință a directorului, prins în joc de acest truc absurd. Truc inept sau de-a dreptul inepție, rămine de văzut. E sigur însă că în astfel de texte N. V. Turcu se apropie de vocația sa adevărată, aceea de comediograf exercitat pe un cadru surprins cu abilitate.

Costin Tuchilă

*) N. V. Turcu : „Soarele", schițe și nuvele, Editura „Cartea Românească", 1979.

critica

Restituiri polemice

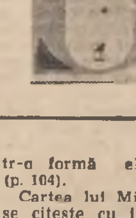

● „Toți cei care s-au ocupat pină acum de romanul românesc susțin că prima atestare a termenului pe teren românesc datează din 1830 cind apare prefața la Cartea contelui de Comminj tradusă de Simeon Marcovici. Eroare ! Prima atestare a termenului pe teren românesc se petrecuse cu mult timp înainte în prefața la Bertoldo și Bertoldino apărut la Sibiu în 1799...". Strigătul acesta de victorie aparține lui Mircea Popa care, în ultima sa carte *), întreprinde o amănunțită analiză a începuturilor literaturii române în formele ei de manifestare (genurile) consacrate și azi ca semne și simptome tipice ale fenomenului literar. Lucrarea de care vorbim este una de istorie literară („adică, după cum s-ar părea, o înșiruire prezentativă de evenimente, văzute în succesiunea lor cronologică și în interdependența lor permanentă. Unde ar fi atunci locul polemicii, al descoperirii și al ierarhiilor refăcute ? Faptele sint fapte, deci spațiul disputei este, de la bun început, limitat în perimetrul înscris între cunoașterea ori necunoașterea unor manuscrise, publicații, reviste, cărți. Și poate să se numească polemică dialogul în care cercetătorul (și în cazul lui Mircea Popa acest lucru e deplin justificat) ne prezintă, pentru prima dată, texte și documente literare pină acum încă rămase în umbra necunoașterii ? Descoperirea nu e totuna cu polemica, deoarece în spațiul dintre cunoscut și necunoscut gestul polemic nu-și are loc și nu-și găsește sensul. Dar în spațiul dintre cunoscut și ignorat ? Căci această carte este, într-adevăr, una cu o puternică nuanță polemică. Adversarul cu care se luptă se numește „părere preconcepută". Se credea că iluminismul românesc este străin ideii de poezie ? Ei bine, (pare a spune autorul) iată că există suficiente creații poetice ce pun sub semnul îndoielii asemenea afirmații pripite. Sau : „În ciuda faptului că s-a afirmat că epocile anterioare secolului al XIX-lea ar fi total critice sau că epocile anterioare secolului al XIX-lea ar fi total acritice sau anticritice, luindu-se ca punct de plecare toate textele religioase, la o analiză mai atentă aserțiunea se dovedește a fi lipsită de temei, căci pină și în aceste texte se poate depista cu ușurință prezența spiritului critic, chiar dacă într-o formă elementară" (p. 104).

Cartea lui Mircea Popa se citește cu interes : el derivă, pe de o parte, din această permanentă polemică cu un ce „se credea" ori cu ceea ce „s-a afirmat". Autorul gustă pe deplin savoarea pe care o oferă gindul inedit ; el nu uită niciodată să ne atragă atenția asupra textului prezentat „în premieră" ! Pe de altă parte, interesul lecturii se justifică prin conținutul informativ : sintem întotdeauna (cel puțin) curioși să aflăm ce a fost la începuturile oricărui fenomen al realității și al culturii. Incursiunea e cu atit mai fascinantă cu cit e vorba de începuturile literaturii române. Perspectiva istorică și sociologică ne oferă suficiente date interesante : e vorba, mai ales, de evoluția romanului, gen cu o proliferare vertiginoasă în secolul trecut. Schița trasată de autor relevă evoluția gustului public, dinamica traducerilor, oscilațiile spiritului critic și primele eforturi de creare a unui roman românesc original. Or, tocmai aici se naște una din cele mai interesante întrebări : atunci cind scriu primii romancieri români, genul ca atare era consolidat, regulile sale de compoziție fiind ferme și indubitabile. Autorii români erau la curent cu cele mai reprezentative creații ale epocii, adică cu romanele cele mai bine realizate în planul estetic. Și totuși, textele lor sint departe de acest standard, se situează la nivelul „copilăriei" romanului, deși această etapă fusese de mult depășită. Să se respecte și aici acea lege a biologiei care spune că filogemia repetă ontogenia ? Să fi trebuit ca în mod necesar romanul românesc să treacă prin toate etapele dezvoltării romanului ca gen, pină la atingerea maturității sale estetice ? Cred că este aici o problemă fascinantă, în care istoria literară și analiza de text ar putea da unul din cele mai neașteptate răspunsuri.

Pină atunci însă, putem parcurge excursiunile lui Mircea Popa, cu sentimentul că gestul restituirii și al prezentării nu este altceva decit prima treaptă și invitație polemică la un studiu de profunzime a „tectonicii" literaturii române în epoca ei de început.

Mihai Coman

*) Mircea Popa : „Tectonica genurilor literare", Editura „Cartea Românească", 1980.

Prolegomene la un sistem antropologic

Urmare din pag. 1

mitologii a zeului șarpe și de analiza „Mioriței" nu pe axa psihologică, ci pe cea a substratului etnocultural) și **La confluența mitului cu literatura**, zona cea mai friabilă a cărții (detectind unele valențe mitice în creația lui Eminescu, Sadoveanu și Marin Preda). Cel dintii capitol rezumă citeva din tehnicile magice ale inițierii vizind integrarea deplină în colectivitate, imaginile morții rituale și ale eroului civilizator, aplicindu-le apoi în analiza colindei leului și a cerbului, ansambluri rituale legate de vinătoarea sacră încadrate în „profilul general al străvechilor mituri totemice". **Labirintul de simboluri** prelungește studiul anterior, detectind în corpul unei colinde motivul vinării ciutei și al mirelui vinător (racordat la urmărirea căprioarei Cerynite de către Heracles), legăturile cu ceremonialurile de an nou, cu metamorfozele și măștile rituale, „complexul mitic al urmăririi ca probă maritală", trecerea de la o condiție social-psihică, la alta, prin „saltul consacrator", toate subsumate unui **model narativ** configurat din esențializarea fenomenelor disparate. În **Cerbul cu leagăn de aur în coarne**, pornind de la mitul Europei, rezumind bogatele referințe mitologice ale cerbului (boului) purtător intermundan, animal psihopomp, susținător al pămintului, se va face din nou saltul de la textualitate la ceremonial, de la substratul mitic originar (leagănul lumii și trecerea acesteia în ființă). la alegoria nunții : „Imaginile menționate sint rodul epicizărilor succesive care au transformat inscenările ceremoniale străvechi în legende și istorii etiologice".

Cea de-a doua parte a cărții va pune întreg complexul baladei haiducești sub semnul Eroului mitic animat de acea energie funciară-furor sacer, cum o numește Dumézil. Înconjurind analiza unor texte din ciclul Novăceștilor de bogate referințe la eroii mitologiei universale : se va traversa, apoi, aria întinsă a figurilor mitice legate de șarpe (ambivalența malefic/benefic, împerecherile rituale, calitatea chtoniană și cea soteriologică) pentru a înțelege nucleul baladei **Milea**, de inițiere a eroului prin aliierea sa de această „figură a [illegible]" care este șarpele. **Miorița eternă**, model de cercetare [illegible], va lăsa, în [illegible], de-o parte speculațiile de ordin mitologic și estetic. Insumind datele ce țin de ansamblul etnocultural al baladei, structurat în esență pe raportul „moartea ca nuntă" („nunta mortului").

Capitol vizibil „[illegible]", **La confluența mitului cu literatura** prezintă unele [illegible] de real interes, atit pentru Eminescu (imaginea [illegible] florale a cuplului ca regresie în [illegible] raportată la contactul benefic și premonitor cu florile din [illegible] dat și sorcovit) și Sadoveanu (chipul de „solomonar" și imaginea înțeleptului magice în **Ion Rusu Ungureanul**), cit și pentru Marin Preda ([illegible] față de moarte și destinul lui Stancu din **Înainte de moarte**) : prelungirea mitosului în opera unor personalități de asemenea anvergură trebuie să facă, însă, obiectul unor cercetări mult mai ample și de sine stătătoare.

Deși un **sistem**, în sensul profund al cuvintului, nu se configurează aici, aceste prolegomene [illegible] de [illegible]. Iată un citat edificator pentru gradul de [illegible]: „[illegible] este [illegible] (...) este necesară o perspectivă mai [illegible], de tip [illegible], care să releve [illegible] a mitului, reconstituind [illegible] întreaga sa configurație. De aceea, analiza folosește în egală măsură date din literatură, din informația [illegible] etnografică, pentru a reface [illegible] profilul [illegible] originar". În măsura în care valabilitatea metodologică [illegible] la opera și [illegible] abordării altor zone ale creativității populare (bocete, blesteme, colinde religioase) lărgind, pe de altă parte, aria în [illegible] de aici, — [illegible] organizat de Mihai Coman va căpăta o rezonanță de profunzime cu totul [illegible]. Cum spune și autorul, „studiile de față nu sint decit un prim pas în acest fascinant și încă atit de puțin cunoscut teritoriu" — „un prim pas" ce reprezintă — pentru a relua o expresie a cărții — un „salt consacrator".

REVISTA REVISTELOR

● „Dialog", revista de cultură a studenților ieșeni, se înscrie tot mai mult (și recentul el număr probează din plin această înscriere) printre cele mai serioase publicații de cultură de la noi.

În afara rubricilor permanente ale revistei, care se adresează aproape exclusiv studenților („caleidoscop". Ancheta revistei „Dialog", semnată în acest număr de Ioan Chelaru), „Dialogul" cuprinde în paginile sale teme generoase, abordate cu talent și competență. Remarcăm în primul rînd cronica literară susținută în acest număr de poetul Valeriu Stancu, avind ca subiect valoroasa lucrare a poetului Cezar Ivănescu, **La Baaad**. Din această pertinentă analiză a creației ivănesciene nu vom cita decit încheierea: „Contopind în mod sublim în interiorul ei frămintările unui suflet devorat de poezie, creația lui Cezar Ivănescu este de fapt risul de aur al omului tragic". La „Fișele Almei Mater", Andrei Corbea analizează cartea **Rostirea unui fluture-n lumină** a poetului Emil Nicolae, vis-à-vis de fenomenul poetic al „generației 80".

Și de această dată poezia este generos reprezentată din punct de vedere calitativ, dintre cele patru nume prezente în revistă, Codru Condurache, Marcel Tolcea, Dorian Obreja și Lucian Vasiliu, toți reușesc să convingă (de altfel ei vor debuta anul acesta în caseta **10 poeți tineri** a Editurii Junimea din Iași). Proza propune două nume promițătoare, Dan Merișcă și George Ceausu ce se descurcă surprinzător de ușor în domeniul fantasticului, nefiind stinjeniți de rigorile pe care le impune genul scurt. Paginile de „Confruntări" adună în jurul „numelor mari", Val Condurache și Mihai Dinu Gheorghiu, pe mai „tinerii" Valeriu Gherghel și Liviu Antonesei, angrenați într-o dezbatere filozofică despre ironie, la reușita căreia contribuie din plin și poetul Mihai Ursachi. Notăm și două prezențe feminine : Ioana Palade, avindu-l interlocutor pe pictorul Sabin Bălașa realizează o interesantă discuție despre creație, iar Muguraș Sirbu prin articolul **Anglia la răscruce de curente literare** se arată a fi un spirit critic remarcabil ce cunoaște în profunzime fenomenul literar britanic.

Numărul mai conține recenzii (Mihaela Gafencu, Doina-Mihaela Sava și mai ales Camil Sergiu Cotovanu distingindu-se în această privință), trei eseuri de Luca Pițu, traduceri din lirica universală (Eugenia Ionescu traduce din D. H. Lawrence, Andrée Chedia și din Jean Orizet) în fine, foarte multe semnături (dintre care unele noi), ce realizează o apariție „ca la carte".

Lector

Un „commentarium blagianum"

Urmare din pag. 1

Cînd începe poezia „de maturitate" a lui Blaga ? Cum se justifică ea în raport cu restul operei ? Ce este esențial și ce este accidental în opera poetului ? Rezolvarea implicită a preliminariilor înseamnă tot atitea inovații de viziune.

Lent și fără ostentație, aproape cu modestie, noutățile de substanță apar pe rind : odată cu cap. II, mai ales, intitulat *Operă și biografie*, începem să întrevedem cu destulă claritate fragmente semnificative din imaginea proprie a lui Blaga, pe care exegetul și-a construit-o metodic și pe care va încerca s-o impună, persuasiv, de-a lungul paginilor cărții.

La Blaga, crede George Gană, biografia omului nu are aproape nimic a face cu configurația operei, aceasta din urmă trebuie analizată oarecum în sine, ca o progresie intelectuală internă ; a căuta, de exemplu, urme ale anilor de depresiune în poezii melancolice și nume ale fericirii familiale în poezii solare înseamnă o întreprindere sortită, în cazul scriitorului nostru, eșecului — iar filozofia teoretică a lui Blaga se înalță pe o spirală absolut izolată.

Dacă s-a văzut în Blaga un produs al filozofiei europene contemporane (germane, în special) și al expresionismului, actualul său critic aduce citeva binevenite surprize, deoarece ilustrează — cu lux de amănunte — cunoașterea intimă a culturii române și a folclorului nostru pe care o avea poetul „marii treceri", auto-situarea deliberată în linia celei mai adinci tradiții locale. Dincolo de folclorul-matrice, căutat la runele sale, în expresia cea mai pură, Blaga se simțea continuatorul lui Cantemir, Eminescu și al ardelenilor din secolul al XVIII-lea înainte de a fi poetul european (cf. cap. III, pp. 65—88).

După cum putem bănui, polemica implicită cu mai vechi puncte de vedere rămîne întotdeauna subtextuală : George Gană își menajează efectele și are arta parafrazei.

Analiza poeziei — centru de greutate al cărții — derutează la prima vedere : dorind să continue demersul de cea mai sistematică manieră posibilă, adică să încerce un lucru aparent imposibil — atingerea exhaustivității în analiza unei opere lirice — George Gană consideră cea mai mare parte a poeziei blagiene drept un corpus fix, asupra căruia își dezlănțuie apetențele analiste. Exercițiul prelungit este istovitor. Dorind să încadreze unei semnificații generale aproape fiecare vers din Blaga, exegetul optează pentru o modalitate adecvată : un fel de analiză tematică-semantică, ce ordonează universul liric al lui Blaga în jurul motivelor poetice esențiale. Analiza stilistică va fi de la început refuzată (deși notații stilistice de mare subtilitate presară textul), analiza cronologică va fi repudiată, la rindul ei (deși sint prezente referiri sincronice indispensabile pentru înțelegerea textului). Rămine ca drepturi depline analiza tematică (o specie de semantică tematologică subtilă, niciodată jenantă).

Criticul constată că universul poetic blagian se invirtește în jurul citorva constante imuabile : *misterul nepătruns*, al lumii, ca impresie primordială ; un cadru *natural* și *social* specific, regresiv ; *„tristețea metafizică"* ce iradiază asupra raporturilor poet cosmos și asupra poeziei erotice ; în fine, atitudinea poetului în fața *neantului*. Ne-am permis să reducem la patru categorii fundamentale temele „fixe" ale poeziei blagiene, pe care G. Gană le detaliază pină la 20 de motive și sub-motive. Doza de aleatoriu frapează pe oricine : cele 20 de nuclee semantice puteau fi 18, 24 sau, la rigoare, patru. Dar numărul de puncte nodale identificate prezintă mai puțină importanță, deoarece atenția va fi captată, pe bună dreptate, de metoda în sine.

Considerarea întregii poezii blagiene drept un „discurs textual" omogen marchează premisa obligatorie pentru investigație ; în cazul lui Blaga, rămin suficiente argumente pentru o asemenea procedare. Exegetul dovedește o subtilitate analitică ieșită din comun, suprapunind versuri din *Poemele luminii* și versuri din postume pentru a surprinde același elan creator și pentru a sugera continuitatea. („Ca oricare operă a unui mare poet, poezia lui Blaga pare compusă spontan, sunetul ei se regăsește în cele mai anodine compuneri ; ea și-a delimitat cu suficientă tenacitate frontierele pentru a reprezenta un „univers autonom". În poezia noastră, exercițiul mai este operant în cazul lui Eminescu și în cel al lui Arghezi, dar ar fi dificilă găsirea celui de-al patrulea exemplu).

Întoarsă asupra ei însăși, melodia lui Blaga va fi secționată cu grijă, pină la cel din urmă segment semnificativ. Să nu ne imaginăm, însă, că avem a face cu o simplă operațiune de decupare și nimic mai mult : exegetul atrage în discuție, în legătură cu fiecare temă, textele filozofului și ale teoreticianului Blaga, face apropieri esențiale de ceilalți poeți contemporani de mărime comparabilă.

Ar fi riscant să încercăm ceea ce criticul însuși a refuzat să facă de-a lungul a aproape 400 de pagini, de teamă să nu simplifice excesiv. Dacă ne asumăm riscul și să cuprindem în citeva fraze imaginea despre Blaga proprie lui George Gană, atunci spunem că Blaga este un poet al uimirii în fața misterului unitar al lumii, un poet ce se auto-descoperă deplin abia cu volumul *În marea trecere* (cf. p. 145), un poet ce-și construiește, conștient, propria mitologie pentru a o opune neantului ce l-a obsedat din fragedă copilărie ; un poet care „tocmai de aceea, va răstra în fața realității atitudinea tristeții metafizice", devenind poetul esențial al melancoliei ; în fine, cu o definiție memorabilă, „Blaga este un poet al luminii, ca Holderlin, însă unul mereu amenințat și învadat de întuneric" (p. 273). Pentru Blaga creația — în sens fundamental — rămine unica consolare, relativă și vagă, în fața certitudinii nimicului. De aici, imaginea finală *sui-generis* a unui Blaga — poet îndrăgostit de idealul „clasic", cu toate aparențele contrarii și în pofida epocii pe care a trăit-o.

Dincolo de caracterul practic exhaustiv al investigației mai există și o altă rațiune pentru care această carte se citește cu încredere, cu certitudinea că exegetul — perfect informat — ne conduce pe drum sigur : este vorba de cultura germană pe care G. Gană o stăpinește ca un specialist și care îi permite să-l regăsească pe Blaga la izvoarele formației sale. Paralelismul cu cultura germană niciodată forțat sau abuziv, înseamnă o lumină permanentă proiectată asupra textului.

Dintre toate filiațiile și apropierile, cele mai fecunde ni se par paralelele cu Kant și Goethe. În primul caz, sint subliniate nu numai bazele gindirii teoretice înrudite, cît identitatea traseului intelectual. Celebra trezire a lui Kant din „somnul dogmatic" are aceeași semnificație în descoperirea, de către Blaga, a sistemului de gindire ce-i va fi opera. Desfășurarea biografiei și a evoluției spirituale pe două planuri diferite și nesecante înseamnă tot o „situație kantiană".

Paralelismul cu Goethe este și mai elocvent : nu numai ca ilustrare a biografiei și a scrierii biografice la cei doi mari poeți (cf. cap. VII, *Portret*) cit mai ales în substanța spirituală intimă (pp. 221—223) comună celor doi.

Lucrarea *Opera literară a lui Lucian Blaga* descurajează, pentru multă vreme, tentativa de analiză tematică deoarece autorul și-a fixat ca principiu înregistrarea integrală a variantelor semantice ale motivelor. Pe această solidă bază, sint însă de așteptat noi contribuții la analiza operei blagiene : devine mai necesară decit oricind o solidă biografie, stabilirea exactă a datei compunerii fiecărei poezii (adică o bibliografie critică demnă de acest nume), o cercetare a evoluției mijloacelor literare ale lui Blaga (adică o cercetare cronologică). Dar fiecare dintre acestea și toate la un loc, indiferent de momentul în care vor fi realizate, pot pleca de la o bază fermă, pe care George Gană a construit-o cu atita grijă.

Dezbaterile «Luceafărului»

Modalități romanești, azi

PROZĂ ȘI LUCIDITATE

Marin Preda este al treilea scriitor român după Eminescu și Labiș căruia moartea i-a rescris oarecum literatura și este cumplit să adaugi ceva peste liniile acestei exegeze funebre. O durere prea imediată ne împiedică să-l vedem în întregime pe scriitor iar cărțile sale să le interpretăm doar din unghiul unor simple creații literare. Analiza ne explodează în miini, umplîndu-ne ochii cu un fum incomprehensiv și ințepător de cerneală. Articolul se transformă în necrolog. Intervine aici și o dificultate pur critică. Percepția noastră e, literaturicește vorbind, indirectă și funcționează pe bază de analogii care, atunci cînd nu ies doar din mecanismul steril al ingeniului, fac jocul grav al invocațiilor, metamorfozînd pagina exegetică în arheologie mediumnică. Premiza oricărei arheologii e însă timpul, iar această dispariție este prea de tot timpurie. N-are a face! Orice carte e în fond o carte despre alte cărți, o autobiografie duplicitară exprimînd obsesii proprii cu măști străine și opera literară este un cosmos căruia trebuie să știi să-i desfaci foile înainte de a-l putea răsfoi.

Dificilă sarcină! Desigur, cosmosul acesta ca un scrincioh de hîrtie e, cum se spune cu o expresie debordantă de candoare, unitar, manevrînd deci cam aceleași idei prin intermediul cam acelorași personaje, ceea ce ar trebui să ușureze în principiu analiza. În primul rînd însă că nici complementaritatea aceasta nu este, în ciuda unor consecvențe factuale în genul romanelor fluviu, din ordinul succesiunii ci din acela mai degrabă al simultaneității monadice. Într-adevăr, romanele lui Marin Preda se continuă numai pentru ochiul superficial, ele recompunindu-se de fapt, cu schimbarea chiar radicala a înțelesului, asemeni cercurilor dantești ce se lărgesc spre empireu. Și nici discontinuitatea nu este atît de repede ca în romanele lui Dostoievski unde contrapunctul plesnește, rotindu-se ca o morișcă, în infinitul perpetuu al aceluiași roman și chiar de la un verset abisal la altul, deși o anume diablerie dostoievskiană e prezentă și aici. Ci mai degrabă acest contrapunct este cumulativ, realizîndu-se pe secvențe epice mai lente. Rezultînd, ca și la Faulkner, deși cu o mai puțin retorică metodă, dintr-o urmărire strictă, detectivistică, a intonației ideii. Căci dacă e adevărat că scriem uneori o întreagă operă cu zbîrniitul unui vers sau cel mult al unei strofe în cap, leitmotivul implicit al lui Marin Preda este „De !"-ul rebrenian. Marin Preda întoarce contrapunctului mimic și dialogic dostoievskian un verbalism intonațional dual, practic nesemantic, sprijinit în punctul unei monosilabe. De unde hieratismul!

Care e totuși ideea acestor romane simple ca niște utopii reci? Pur și simplu eșecul rațiunii. Iată un subiect ce nu se găsește în acel tabel al elementelor romanului schițat într-un articol de Călinescu. Pentru că sînt eroii lui Marin Preda niște ambițioși, este Petrini, pentru a ne referi la ultimul roman, din specia lui Rastignac? Într-un sens da, însă niște ambițioși nu atît lucizi cît detașați, exercitînd o ambiție fără scop, în gratuitate, pe scurt niște ambițioși experimentali. Dealtfel, în deosebire de atîți scriitori români, insuccesele personajelor sale nici nu sînt sistematic cît sînt izbînzile de inutile (Preda fiind oarecum inventatorul „învingătorului de prisos" la noi), dezamăgirea constituind motorul tuturor biruințelor posibile, față de care catastrofa finală joacă rolul [illegible] ergo, al unui deus ex machina explicativ. Deci etic este Preda se întîlnește cu Gracian! Și totuși nu-i absentă, în forme de-a dreptul mecanice, speranța — fără mecanismul narativ al speranței eșecul rațional nici nefiind de gîndit. Ambiția lui Marin Preda tocmai aici stă, în a construi — în ciuda recelei realism — alegoric, în a replia în romane tablețe unei fabule profane, și în fluxul Instrusului Surupăceanu, acest Tom Jones deliberat spontan și sfidător analitic, încearcă a întemeia, pornind de la nivelul zero, o lume.

E limpede acum: Herodotul istoriei Moromeților nu e romancier decît prin constrîngerea convenției critice; romanele lui sînt alegorii, sprijinite deci nu pe epica Iliadă ci pe mai fățiș simbolica Odisee, în planul abstracției compoziționale personajele sale fiind idei. Însă idei în succesiune, idei adică narative. Niște personaje subiect, nucleele unei semantici tematice ce dialoghează. Dialogul însă relevînd forma ideilor, limita plinului și golului lor ridicolos patetic duce la comic. Dialectica ce funcționează e de fapt comedie, comicul e ideea schimbată în funcție. Utile dulci-ul horațian fiind capodopera succintă a definirii comicului. Marin Preda e deci, iată, asemeni lui Călinescu, un comediograf de idei. Și nici un scriitor român nu a dat o mai puternică replică spiritului acelui Gogol critic, acelui Licurg anxios și [illegible], Ianus faunesc cu eul dublu de Silen și Ariel.

Cu ce scriitor se înrudește însă cel mai mult Preda? Evident cu Creangă. Amintirile sînt arhetipul memorialisticii sale fictive. Afinitate profundă, trecînd dincolo de operă. Ca și acolo mama e o Penelopă cu senzualitatea urmată de castitate și plină de resentiment religios, intrînd în conflict ludic cu humorul dictatorial naiv profan al tatălui. Acesta e un doc quijotesc Odiseu verbal, socratizînd maieutic. Ca și Don Quijote are cult pentru vocabularul scris pe care însă nu-l citează, ci-l comentează, fiind cu alte cuvinte un formalist ironic. Și totuși tatăl reprezintă spiritul liber, iar mama convenția. Iată acum un paradox periculos: duelul lor e inofensiv, cu toate acestea e aici o capcană. Un moment, o secundă cînd tandrețea se întărește, se transformă în temniță Marin Preda regresiv o fotografiază, cu încetinitorul o filmează. Care e secretul slăbiciunii care ucide?

Tehnica acestor livrești fotografii ca niște disecții melancolice e firește a lui Montaigne, după cum din unghiul stilului etic un Montaigne este și autorul. Vocea narativă a lui Marin Preda e quijotescă și montaigneană. Mentalitatea sa e a unui stoic, stenică și sceptică. Inocența, care la un spirit în progres devine luciditate discriminativă îl face, ca și pe Spinoza, suspicios de orice metodă. Simte nevoia, ca și Descartes, de a repune în discuție, din latura cea mai simplă, elementele. Două idei, una leibniziană, alta — la origine hegeliană, îl nedumerește, iar nedumerirea o resimte ca pe o indignare. E un empiric, adică un epicureu. Însă un epicureu eroic, ce vrea direct fericirea, un Montaigne ce ar fi avut sufletul lui Pascal. Și, straniu, tocmai acest simț al fericirii îl pierde. Nu-i mai rămîne decît euthanasia. Pe aceasta din urmă o va avea...

Alex. Șișmanian

FORMA LABIRINTULUI

Substanța prozei Alicei Botez conjugă organic straturi ale unei reflecții ori reverii de tip metatextual, mitologic sau filozofic care, toate, concurează la realizarea unei forme simbolice, fundamentale, [illegible], așa cum o spune motto-ul unuia dintre romanele sale: „Fiecare epocă își creează un simbol, care este un răspuns în imagini la întrebarea de a ști ce semnifică viața și prin care se fixează cheia secretului său". Această formă, mereu prezentă în ficțiunile care ne sînt propuse, este, credem, labirintul.

Iarna fiului (Editura pentru Literatură, 1969), romanul cu care Alice Botez debutează [illegible] [illegible] — patru romane și o „piesă de teatru"), surprinde, înainte de toate, printr-o riguroasă arhitectură în care toate liniile de forță conduc înspre o aceeași complexă imagine unde se suprapun [illegible] simbolică [illegible] Labirintul, Cercul și Oglinda. Asistăm la sfîrșitul ultimilor descendenți ai unei vechi familii ce își are „rădăcina împlîntată în Bizanțul veacului de mijloc" (p. 70). La originea acesteia stă un dramatic și semnificativ scenariu: întemeietorul, un bogat bizantin (cel de la care pornește cronica ținută de către unul sau altul dintre membrii familiei), răpește o tînără și frumoasă fiică a unui paharnic român. Căsătoria impusă nu durează căci fiul bizantinului își omoară tatăl și fuge cu soția acestuia, deci cu mama sa. Sîntem cu aceasta în prezența mitului care irumpe în pînza textului structurîndu-l în adîncime. Căsătoriile între membrii familiei sînt frecvente amintind-o, prin revenirea la același punct de pe cerc, pe prima. Din acest fatal [illegible] nimeni nu va mai putea ieși [illegible], o [illegible] este cel mai perfect dintre labirinturi. Rămînem astfel, cum însuși textul ne-o spune, într-un „labirint de oglinzi" (p. 70). Cronica a unei familii ce își are propria cronică ([illegible] structurant al oglinzii este prezent și la acest nivel), romanul se încheie din nou circular căci unul dintre personaje prezice catastrofa finală: o revărsare de ape unde își găsesc sfîrșitul ultimii descendenți. Povestirea își contrapune astfel, reflexiv, propria imagine.

Acest procedeu al oglinzilor labirintice, îl regăsim și în cel de-al doilea roman al scriitoarei **Pădurea și trei zile** (Eminescu, 1970), de data aceasta însă oglindirea are loc la un alt nivel; zona reflectată nu mai este cea a povestirii. Procesul specular se adîncește și deci cuprinderea lui se deschide căci cel mai adesea discursul reflexiv vizează Textul în genere. Fraze de tipul „Irealitatea ficțiunii nu este altceva decît realitatea reprodusă în imagini" alternează cu dezvoltarea narațiunii a cărei curgere nu este niciodată, în proza Alicei Botez, lineară. Ruptura, revenirea, spațiul alb destramă povestirea, dar fac scriitura evidentă. În această situație, lectura romanului nu trebuie să refacă o **stare** (dacă ea ar putea fi refăcută!) preexistentă textului care țese și derutează, ea trebuie să accepte regula jocului dedalic. Autoarea o spune, indirect, atunci cînd „transcrie" jurnalul unui personaj, jurnal ale cărui file, nepaginate, s-au amestecat: „Foile nu sînt paginate /.../, desigur, în această situație ordinea lor e nesigură, inversată poate, oricum, **trebuie luate așa cum sînt**, mă refer la cei care vor rezista la lectura lor" (p. 270 — s.n.).

Labirintul pe care textul Alicei Botez îl desenează diferă însă de **labirinturile ordonate** ale Noilor Romancieri ori de cele construite de Beckett sau Borges unde rătăcirea se petrece într-un univers care **se repetă** identic (sau în limitele unei ușoare diferențe) păstrînd aceeași obsedantă configurație. A. Botez sugerează un labirint haotic, cel al pădurii (de unde și neîncetata revenire a acestei imagini cu valoare de simbol), cel al **substanței primordiale**, magmatice. În acest fel, labirintul este forma sacră a unei stări care preexistă oricărei creații, un fel de punte de legătură între realitatea cea mai adîncă și textul cărții.

Aceleași elemente-pivot (oglindă, cerc, labirint) revin și în evocarea istorică **Dioptrele** (Eminescu, 1975) (dioptră — „oglindă") unde personajele sînt „voci", emanații ale unui personaj central, Dimitrie Cantemir. Am putea crede că astfel, prin centrare, labirintul oferă o cheie. Dar centrul este el însuși un labirint, căci Prințul se dovedește a fi hărțuit de îndoieli; vechile valori sînt relative, adevărul are mereu și o imagine întoarsă (imaginea din oglindă), la fel de reală, deși imaginară. D. Cantemir, rătăcitor prin Rusia, la porțile Caucazului (prilej pentru noi speculații mitologice), departe de țară, dar revenind fără odihnă la ea, se găsește în momentul incert al trecerii dintr-un sistem într-altul. Epoca modernă încă nenăscută dintr-un Ev Mediu ale cărui certitudini au dispărut.

Tot într-un moment de trecere, crucial pentru două lumi (Imperiul roman și Dacia) este plasată acțiunea romanului **Emisfera de dor** (Eminescu, 1978). Deși autoarea nu pleacă în

Georgeta Bodus: „Ritmuri contemporane"

mod intenționat de la vreun text anume pentru a-și construi romanul, acesta se întîlnește uimitor prin „ideea demonstrată" (p. 5) cu **Scrisoarea lui Plinius cel Tînăr** adresată lui Caninus Rufus, „unde îl îndeamnă să scrie despre cele două războaie daco-romane...". Ceea ce ar putea susține ideea că textele iau naștere din texte și că **între ele există un permanent dialog**.

Cucerirea Daciei a avut loc, „nemuritorii" au fost învinși. Roma celui de-al doilea deceniu așteaptă Serbările victoriei. Aici, în mijlocul agitației colorate, se întretaie sclavi și stăpîni, negustori, femei, vraci, săraci și bogați. Evenimentele, puține la număr, (după cum remarcă N. Manolescu) nu reușesc să închege un fir epic pregnant, ceea ce, credem, nici n-a stat în intenția autoarei. Partea epică poate fi cuprinsă în cîteva cuvinte: fratele marelui rege dac, preotul Dorses, aflat la Roma, este sclav și protejat al viitorului împărat, Hadrianus, spirit cultivat, iubitor al poeziei și artei, fascinat de credința în nemurire a poporului învins. Dorses își salvează sora, Aina, de la o nedemnă căsătorie cu senatorul roman Lusius Quietus, oferindu-i otrava cu care aceasta se sinucide în momentul citirii contractului de căsătorie. Dorses, mascat, îl învinge în arenă pe regele gladiatorilor și este mai apoi ucis de gladiatori. Descrierea Romei și narațiunea alternează cu discursul lui Hadrianus care complică textul, stabilind deja un spațiu de imagini paralele. Încă o dedublare are loc (deci o nouă reflectare a două texte) prin notele care construiesc eșafodajul documentar al romanului (procedeu folosit și în **Dioptrele**).

Emisfera de dor pare un roman în care imaginea se formează mai sigur, mai clar decît în prozele anterioare ale autoarei și poate tocmai aici e o capcană, căci totul e fondat pe incertitudine, plecînd de la puținele documente care vorbesc despre cucerirea Daciei și pînă la ceea ce știu personajele despre evenimente sau ceea ce știm noi despre ele și despre „adevărul istoric". Rătăcim împreună cu Hadrianus în căutarea secretului mitologiei dacice; rătăcim împreună cu Dorses pe niște drumuri despre care nu știm nici măcar unde duc. Labirintul a devenit aici mai mascat, deci mai eficace pe plan literar. „Roma, centrul lumii" (p. 301) se dovedește a fi un centru... dezaxat, heterogen, a cărui unitate s-a fărîmițat demult căci a adunat ca într-un vîrtej prea mult din fiecare teritoriu ocupat: sclavi, obiceiuri și moravuri sau, ceea ce e mai grav, religii și zei care s-au instalat într-o imposibilă diversitate, învingîndu-i aproape pe cei locali. Credem că, prin acest roman, A. Botez, folosind, după cum se vede, aceleași procedee și imagini, a reușit să le implice mai organic, prin simplificare și adîncire, în substanța cărții.

Bucuria lecturii, o lectură, e drept, dificilă, deopotrivă a cititorului obișnuit și a cercetătorului, amintește că trecerea prin labirint ca și trecerea prin textul modern echivalează cu o victorie și o reînviere transformatoare căci nu același este Tezeu care a intrat în labirint cu cel care a ieșit.

Vasile Popovici

ȘANSA DURATEI

Pragul de sus (Editura „Cartea Românească", 1980), noul roman al Monicăi Săvulescu, ne atrage atenția, la sfîrșitul lecturii, asupra cîtorva chestiuni de ordin general, privind, pe de o parte evoluția genului, pe de alta — miza la care — așa zicînd — joacă tinerii prozatori, aflați într-un evident proces de afirmare și impunere. Judecat în acest plan, romanul Monicăi Săvulescu este cartea de vizită a unui scriitor care a depășit, prin acumulări lente dar sigure, faza asimilării procedeelor tehnice — ținînd de o retorică tradițională ori modernă — și a comodului localism tematic, pentru a se îndrepta decis spre o problematică majoră, dificil de abordat, întrucît vizează cuprinderea unor procese iar nu a unor fenomene izolate.

În romanul său, prozatoarea conduce cu mînă sigură narațiunea arborescentă, derulată pe mai multe planuri epice convergente, alternează dezinvolt retrospecția cu prezentul evenimențial, dozează eficient epica tumultoasă și analiza psihologică, fără a intenționa prin aceasta o probă de virtuozitate tehnică. De altfel, la acest nivel pot fi descoperite chiar discrepanțe, una dintre ele, vizibilă și stînjenitoare, aparținînd ecuației narator-autor. În cazul primului termen, relatarea, rememorarea sau participarea directă individualizează stilistic o psihologie și un comportament. Intervențiile autorului, liricizante, patetice ori banale, sînt superflue și distonante. Iată un exemplu. Bică, unul dintre personajele cărții, descrie atmosfera dintr-un compartiment al unui tren personal, interferată cu secvențe ale unui trecut biografic. Omul este un țăran fără prea multă instrucție, plecat cu mult timp în urmă din sat și devenit muncitor calificat la oraș. Observațiile sale păstrează, firesc, amprenta statutului social, iar stilistic sînt — la fel de firesc — impregnate de o oralitate adecvată personajului. În această atmosferă stilistică intervenția pretențioasă a autorului e penibilă: „În liniștea din jur, lumina aceasta fulgerătoare avea un efect aproape sonor, reușind pentru o scurtă fracțiune de timp, în care se plimba de colo-colo prin compartiment, să decupeze și mai pronunțat tăcerea lui adormită. O tăcere plină de vuiet însă, de imensă mașinărie pusă într-o mișcare monotonă și egală cu sine (sic!), o tăcere care, în întreg vacarmul ei, se transformase în zgomot de fond, se permanentizase și, ca atare, devenise neutră. Ea absorbea și anula zgomotele, acoperea și reducea devoratoare la zero orice sunet inferior marii ei dezlănțuiri. O tăcere neagră, ca noaptea care se coborîse atotbiruitoare peste o cîmpie, suprimînd contururi și comprimînd distanțe". Nu aici se află însă meritele ori defectele majore ale cărții. Observam mai devreme miza importantă a romanului. Ea este efectul abordării unei teme în al cărei spațiu proza contemporană românească a reușit lucruri remarcabile: dispariția comunității rurale tradiționale. Acestui proces i se opunea, rafinat, un Ilie Moromete, frontal un Simeon Moldovan. În acest proces se afla integrat, prin opțiune, Ștefan al lui Parizianu. El este însă un cuceritor, un Rastignac teleormănean, venit să supună marele oraș. Raportat la aceștia, Bică din romanul Monicăi Săvulescu este un anonim, nu lipsit de personalitate, dar pus doar în situația de a suporta efectele procesului fără a interveni în desfășurarea lui. Personajul oscilează între alienare și adaptare, evoluînd nespectaculos spre acesta din urmă. Tocmai absența spectaculosului din mutațiile produse în structura personajului (ceea ce nu exclude de fel dramatismul) înscrierea sa într-un registru al normalității, ni se pare a constitui originalitatea prozatoarei în abordarea temei. Alături de tentația marilor teme o altă caracteristică a acestui roman și, în general, a prozei tinerilor, este efortul de construcție. Autoarea își înalță cu minuție edificiul romanesc, decupează situații și personaje pentru a le aduce în prim plan, lăsînd altele într-o penumbră tensionată, de unde vor ieși, în față, la momentul psihologic potrivit (e vorba de psihologia cititorului) urmărește și rezolvă conflicte sau doar sugerează altele. Construcția crește, începe să capete contururi ferme dar, din păcate, autoarea o năruie înainte de a o termina. Cutremurul retează destinele personajelor sau le suspendă, înainte ca acestea să-și fi epuizat substanța. Adevărul realității se dovedește aici o soluție nefericită pentru ficțiune. Ea contrazice tocmai acea normalitate verosimilă în care se înscriau aproape toți eroii cărții, trăindu-și astfel autentic existențele romanești. Căci multe din paginile cărții conțin o experiență umană netrucată, concretă în detalii și semnificativă în ansamblu, extrasă dintr-un prezent care ne aparține. Cred că această implicare în imediat — nu în efemerul conjuncturilor — este pentru proza tinerilor una din șansele duratei.

Valentin F. Mihăescu

Ion Sălișteanu: „Peisaj de șes"
(În paginile 3, 6 și 8 lucrări din Expoziția republicană Magistralele socialismului, deschisă la Sala Dalles

RĂTĂCIRI CALCULATE

Situația aproape paradoxală a scrierilor lui Paul Eugen Banciu nu este nici pe departe singulară în peisajul literar actual. După un prim roman (**Casa Ursei mari**) foarte bine primit de cititori și critică, a doua sa carte, **Reciful**, a fost omisă de majoritatea „contabilizărilor" critice. O posibilă explicație este „simultanul editorial", romanele apărînd la distanță de cîteva luni, dar cauzele mai adînci pot fi detectate într-un sol de dezinteres general al criticii față de cărțile imediat următoare debutului. Neajunsurile unei atari stări de fapte ies imediat la suprafață, atunci cînd dăm la o parte perdeaua quasi-indiferenței critice față de cărțile foștilor debutanți.

Conduși de o „optică a amînării", bazată pe o deducție fals-logică după care un scriitor tînăr nu poate spune lucruri esențial deosebite de cele din cartea primă, cronicarii literari se cantonează în alte zone de interes, preferîndu-i ori pe „consacrați" ori pe noii debutanți. Nu de puține ori surprizele vin însă de la cartea a doua sau a treia (e destul să-i amintim aici pe Eugen Uricaru, cu **Rug și flacără**, Mihai Sin, **Bate și ți se va deschide** sau Mircea Săndulescu, **Tratat despre oaspeți**). Avem cîțiva cronicari „specializați" în debutanți, dar nu avem nici unul interesat exclusiv de scriitorii la a doua sau a treia carte. Întreprinderea nu ar fi lipsită de spectaculozitate, iar surprizele ar fi, nu de puține ori, considerabile.

În cazul lui Paul Eugen Banciu surpriza (pentru că avem de a face cu o reală surpriză) are implicații dintre cele mai adînci, vizînd însăși modificarea scriiturii (în sensul dat de Roland Barthes termenului). Greu de închipuit două cărți ale aceluiași autor mai deosebite decît **Casa Ursei mari** și **Reciful**. Iar faptul că romanele au apărut la o atît de mică distanță unul de altul (bănuim că au și fost scrise la puțin timp diferență) este grăitor pentru mobilitatea stilistică și tematică de care dispune scriitorul.

Casa Ursei mari este un roman ce țintește la o mitologie a transformării, un continuu proces de metamorfozare al personajelor și al acțiunii. Acest roman pare să corespundă într-o măsură foarte mare uneia din cele mai vechi (dar cît de moderne?) definiții ale genului, și anume aceea de „mare metaforă în mișcare".

Procesul de construcție în care se găsesc angrenate la un moment dat personajele, corespunde unei neliniști care le domină de la început pînă la sfîrșit. Formele luate de acest neastîmpăr existențial sînt din cele mai diverse: de la setea nepotolită de muncă a tăietorilor de lemne, pînă la rătăcirile pe drumurile munților ale femeii Marii (o variantă a Vitoriei Lipan, sau, și mai exact, o nouă Lena Grove faulkneriană în căutarea soțului și tatălui copilului ei). Pe de altă parte, tot un element ce trimite la mitologie, dar cu o valoare mai ales situațională, stabilind o variantă aproape ironică, este detectabil în scenele din cabana **Ursu**, unde lanțul evenimențial se transformă aproape într-o alegorie și un simbol (chiar într-o parodie, dacă ținem seama de cuantumul de re-creere implicat de orice parodie) al basmului **Albă ca Zăpada** și al piticilor.

Cu totul altfel stau lucrurile în **Reciful**. Paul Eugen Banciu, credincios unei tendințe foarte răspîndite și la noi în ultima vreme, realizează radiografia unui **topos** imaginar, orașul Burna. Autorul combină analiza temporală cu modalități de forare pe verticală și orizontală a spațiului imaginat, întru aflarea „adevărului locului": un adevăr divergent, dînd măsura propriei sale existențe, și apoi al validării ei de către contextul în care ia naștere și există ca element coordonator.

Tehnica principală utilizată de Paul Eugen Banciu este aceea a **compunerii**. Fragmente narative, adevărați stîlpi ai unui joc de **puzzle** bine condus de autor (o parte a acestor **probe** adunate cu multă grijă, pentru a li se fixa locul exact în **istorisire** se numește chiar **Propilee**, lucru întru totul grăitor pentru intențiile lui Paul Eugen Banciu) se ordonă în imagini coerente ale unui univers în plin proces de transformare. Din acest punct de vedere, adecvarea dintre metoda folosită de autor și narațiunea în sine este deplină. Același procedeu al compunerii este întrebuințat în reliefarea personajelor cărții. Nu știm despre nici unul dintre ele totul de la început. Jigorea, unul dintre protagoniști, se desprinde treptat, ca dintr-un labirint redus la o figură geometrică plană, mărturiile sale succesive (sau cele referitoare la el) conferindu-i un statut aparte în cadrul narațiunii.

Memoria fotografiei este o altă modalitate a accentuării liniilor spațiului imaginar Burna. Procedeul amintește frapant de **Blow-up**, cu atît mai mult cu cît scopurile par să fie identice: „Astea-s cele mai ale dracului documente. Norocul celor vechi că pe vremea lor nu era decît o fotografă și aceea zgîrcită că nu voia să facă nici o poză mai mult decît i se plătea... Avocatul încercă să-i abată ochii de la albume. În cîteva rînduri, cu foaia Zocaniu și Colențan, apoi renunță și se puse lîngă Jigorea să-i recunoască pe focoși, domnii aceia drepți și așezați după rang și înălțime în fotografii". Investigarea topos-ului și a personajelor este programatic concepută ca o **reconstituire**. **Reciful**, titlu al cărții, dar și element în jurul căruia se ordonează fragmentele narative, devine aproape un concept, nuanțat de unul dintre raisonneur-i, „omul din subterană" Micu Dobrian, în scrisorile „de acreditare (sau... discreditare) a unei lumi căreia nu-i aparține: „Scrisorile, amintirile, fotografiile sînt niște acte care ne înconjoară viața precum atolii coralilor; niște recifi circulari în dinții cărora, ascunși sub valuri, se sparg toate drumurile noastre de evadare de pe insulă și celelalte drumuri ale oamenilor dinafară spre noi. (...) Ce e ciudat, Nadira, că acești recifi îmbracă în închisoarea lor mai cu seamă insule mici și singulare, fie ele un om, o familie, ori un orășel. (...) Nu pătrunde nimeni pînă la tine, dar nici tu nu poți ieși. Cineva trebuie să dragheze locul, să arunce în aer o parte a recifului și să deschidă o poartă. Cineva din afară, o minte de Odiseu..."

Sub acest semn al rătăcirii dinainte calculate Paul Eugen Banciu și-a pus primele două cărți. Traiectoria străbătută de ele s-a dovedit rodnică în idei, impunînd o voce distinctă și un stil al fragmentelor narative ce ascund simboluri ale adîncimii textuale.

Mircea Mihăeș

ion lazu

Eter

Stelele ce-n neguri ard
sint poate spărturi intr-un gard
prin care noi, de jos
și ei, inalții
ne uităm unii la alții

De-atitea priviri și jind,
lumini se aprind, licărind

Stelele ce-n slavă ard
mereu de ceva ne despart.
Lăsați-mi jos gardul – sau puntea –,
vreau să mă rezem cu fruntea.

Rug

Toată noaptea mi-aș ține capul
pe cea mai rece piatră,
căci perna pe care il pun
se-ncinge ca o vatră

Toată noaptea imi vine să fug
din mine ca dintr-un sat
lăsindu-mi trupul pe rug
ca un copac uscat

Dimineața mă bucur că incă simt
dar mă tem de ce spuneam in vis.
Și mă doare orice cuvint
ca un rai interzis...

Cearcăn

sculptorului Constantin Popovici

S-a lărgit cearcănul
Tristeții prin care mă uit
Mai adinc decit leagănul
Din ani de demult.

Cearcăn vinăt ca vinețișul
Primește-mă-n leagăn la tine
Și cindva mă aruncă-n frunzișul
Galaxiei miloase vecine.

Elegie

Văd fața riului inclinată
Tot riul pină la mare.
Pe ea am lăsat-o să plece
Intr-o străină intimplare

Ci eu imi aduc iar aminte
Pe malul pierzind rădăcini
Acel pumn mort de cuvinte
Căzut peste trepte-n declin.

Cu greu le aduc iar in minte...
Numai riul știe de-a urmare.
Eu ii văd brusc fața
inclinindu-se către uitare.

Rană

De sub pod
o lumină m-a săgetat
in ea cu ceva vinovat.
Pește a fost, mi-am spus
și nu valul ;
m-a izbit cu virful
cozii, lucios
și in milul rece s-a dus
in milul gros.

Dar n-a fost pește,
rană a fost –
o rană vie a verii,
dintre cele ce-noată
in adincul ce-l porți –,

și zvicnind fără veste
in zenitul durerii...

Clei de prun

Două trunchiuri de prun
răsucite ca un odgon
și rotocolul unei
singure coroane.
Ce gind de nebun
le-a impletit in copilărie –
sau ce rit străbun !

Cintă o pasăre-n cringul
vecin, de alun.
Din malul inalt, nisipos
se stoarce prin bălării
o mustire de apă.
Dar cine a făcut schingiuirea,
acestea nu spun.
Părările se-neacă de cint și nu spun,
noile pling istovite – și nu spun :
Cine a vrut să dea seva-n virtej,
cine să-nebunească pometul brun !

Să cercetăm frunzele verzi.
Să citim in ochiul cleiului de prun.

vasile andronache

Cum să te scot

In cuvint am sculptat
Chipul tău
Nebănuind primejdia erorii

Cum să te scot din nimbul
Acestei frunți de zăpadă

Sub rugul de sidef in perlă
Firul de tină e vecie

Bolgia nopții

Singele gol pe asfalt
Ca un strigăt
Sub bruma de neon

Roți de metal
Au intrat in flacăra tinără
Aruncind-o brutal
In bolgia nopții

Voi cei vii ascultați
Cum lăcrimează asfaltul
Amintindu-și
De intunecata intimplare

Fără să știm

Vintul subțire al serii
In floarea albă a brațului tău
Aprinde muzica sferelor

Limpezind arhitectura
Singelui meu

In frunza aceea ne vom ascunde

Ca-n liniștea adincă dintr-un ou
Fără să știm cit e de-nalt
Rugul aprins de noi [illegible]

Această orgă

Această orgă cu tuburile pline de zăpadă
Aruncă flăcări in singele meu
Și nu te mai văd de roua luminii

Aripile dorului sint cit vecia

Ca străvezime a deasupra
Și trupul ce adincă umbră
Că-abia deslușesc foșnetul trecerii

Dacă-ai fi un prag

Ochii se opresc pe carelele sinilor
Grele de-arămuri

Dacă-ai fi un prag de marmură
Carnea ta
Mi-aș pune-o lespede peste neliniște

Și tu ai fi singura ocrotitoare
A singurătății mele

Cum să vă arăt

Un trandafir foșnește
In interiorul trupului

Cum să vă arăt foșnetul lui
Din noaptea materiei
Răzbind ca o rouă

Cind voi locuiți intr-o
Trimbiță

fănuș neagu

La margine

Ieșiseră din București ca să pescuiască raci. Erau cinci, toți trecuți in ultima clasă de liceu și purtind porecle potrivite cu vacanța de vară. Dochi și Biscamfor plecaseră cu barca in josul riului, incă de la prinz, ca să facă rost de niște porumbei pe care să-i frigă, dar in realitate ca să forțeze invitarea intregului grup la o serată dansantă. Din cei rămași, Lună-Fragedă — titlul unei compuneri libere, nota 4 (patru), lucra cu undița, stind turcește pe o piatră de tocilă, iar Mere-Mere și Laur, intrați in apă, goi pușcă, își fringeau cu iuțeală spinările, orbecăind cu miinile in nămolul de pe fund — vinătoare primitivă, care se invață din neam in neam, in revărsatul zorilor, pe toate riurile pămintului — și aruncau pe mal, smucit, raci vineți, hidoși, fără să-și spintece degetele in cleștii lor. Cornul de luncă, pe care și-l ciștigaseră cu pumnii, suferea, apăsat de dogoarea pustie. După un cot al riului, cineva bălăcea apa, făcind zarvă, dar nu-și arăta fața. Dinspre cazanul de țuică, aflat intr-un șopron vechi, in livada de pe malul celălalt, venea miros infrint de piersici azvirlite de săptămini in butoaie. Lăcuste verzi mișunau fierbinte in iarba roasă de arșiță iar pe balustrada podului de lemn, răsunind uscat sub copitele unui cal tirind o șaretă, sclipeau argintiu niște cutii de conserve. Un puști, purtind o pălărie de pai adusă de la tropice, incins peste mijloc cu zgarda ciinelui roib ce nu se dezlipea de piciorul lui, sta in genunchi, intre două mușuroaie de cirtiță și le lua la ochi cu o armă cu aer comprimat.

— Mărite domn, ii strigă Laur, de ce faci vărsare de singe nevinovat ?

— Zaristea mă-ti de hoț și derbedeu, il injură ăla mic. Intr-o zi o să-ți găuresc hoitu cu două gloanțe-adevărate.

Chemă ciinele și, dintr-un salt, se ingropară amindoi in tufișul de cătină. Dar numai după trei pași se impiedică in picioarele unei haimanale care minca piersici de furat, lungit la umbră. Fu inhățat de ceafă și ridicat in aer.

— Domnilor, dacă doriți, vi-l predau. Dacă nu, il pedepsesc eu.

— O, la, la, la, iepuraș ! strigă, fericit, Laur, iar Mere-Mere se repezi in galop prin cimpul cu alior și inhăță prinsul in gheare.

— Ai văzut copiile scump, il intrebă rar și săltindu-l ascuțit de perciuni, ce aproape-i dumnezeu și ce mină lungă are ?! Ia mai zi o dată ce-ai zis adineauri.

Micul infractor se incăpățina să tacă.

Mere-Mere ii smulse pușca și, cu mișcări la fel de reci ca vorbele, o sfărimă pe genunchi și i-o atirnă de git.

— Spune-i tăticului tău, care trebuie să fie mare-mare, că cine pierde războiul indură toate mizeriile.

Din spate, Laur strigă :

— Confiscă-i zgarda ciinelui și dăruiește-o domnului care-a avut bunătatea să-l rețină pentru conversație.

— M-ar bucura infinit mai mult pălăria.

— Poftiți. Zgarda o păstrăm noi.

— Sentința decretă hoțul de piersici, mi se pare totuși incompletă. (Se pregătea, probabil, să urmeze facultatea de Drept). Incheiați-o cu două picioare aplicate viriog in părțile mele.

— Perfect, aprobă Mere-Mere, și dădu două lovituri iesite.

— Eu sint omul cancanelor, zise hoțul de piersici, ducind o mină la pălărie, in semn de rămas bun.

— Regret că pușlamaua s-a avut și rufărie, ii răspunse, indatorat, Mere-Mere.

Și se despărțiseră.

Pe cind se intorceau la ai săi, Mere-Mere văzu că se [illegible], părăsind de toate viețățile, seara. In plopi se stirnea frunza, incolțită de-o adiere de vint, iar din răchiți și stufăriș se ridicau țințarii. Bondoc, ras in cap, cu bărbia vinătă sau minjită cu coajă de nucă, se opri lingă Lună-fragedă și-l intrebă unde sint țigările. Lună-fragedă scoase pachetul dintr-un buzunar lateral al cămășii in carouri și-l așeză, impreună cu chibritul, pe o buturugă. Apoi, tot in tăcere, scutură varga de bambus cu mișcări pierdute, cercetă dacă momeala mai e intreagă și scufundă din nou undița, pătruns de un fel de durere visătoare. Purta o mustață blondă ce-i acoperea colțurile gurii (sau celurile ei) și ale cărei virfuri aproape că se impreunau in gropița din bărbie. De ore intregi sta nemișcat in luminișul ce și-l despicase singur, și totuși părea că nu se afla pe malul girlei, ci in depărtări, pedepsit de un gind tainic, chemat de o lume alta decit cea aievea.

— Uite, mă, Laur, la ăsta, strigă supărat Mere-Mere, in loc să adune raci in minciog, i-a lăsat să-i devoreze furnicile.

Laur, in prund, cu părul numai cirlionți, nasul acvilin și cu pielea trupului răspindind un abur de tinerețe subțire, trăită in depozite de indigo răspunse scurt :

— E indrăgostit portocaliu.

Mere-Mere rotunji buzele, inchise un ochi și-și culcă timpla pe stinghia umărului.

— Povești din salonul de pictură, aruncă el, disprețuitor, fiindcă portocaliu, in limbajul lor, insemna să iubești o femeie măritată și să fii iubit de ea.

— E primul dintre noi care iubește portocaliu, rosti Laur cu amărăciune și invidie sau cu un plinset din amindouă durerile.

Mere-Mere trecu in prund și se lungi lingă el. Un timp tăcură, stingheriți. Ca un măr iernatic, ca un laur innoptat.

— Lună-fragedă, se răsti Mere-Mere, atingind cel dintii marginea răbdării, isprăvește cu bilbiielile și zi lucrurilor pe nume.

— Nu-i nimic de isprăvit, răspunse Lună-fragedă, deschizind ploaia comorilor, faci dragoste și pe urmă aștepți să cadă cerul pe tine de rușine, dar după un timp trece totul și iar te gindești frumos la dragoste.

Tolăniți in nisip, Mere-Mere și Laur ascultau uimiți, sugind din țigări și privind printre gene soarele căzind in lunga blindețe a morții. Trupurile lor, infiorate de vintul serii și bintuite de o fericire confuză, se incordau nestăpinit, pătrunse de un chin intraripat, suplu și otrăvitor.

— Minți, Lună-fragedă ! strigă plin de speranță Mere-Mere.

— O cheamă Marta, anunță Lună-fragedă.

— Dacă există cu adevărat, prezintă-ne-o și dăm un bal cu lampioane sub stejarul ăla marele.

— Nu iese din oraș. Săptămini intregi nu iese nici din casă.

— Și-atunci unde vă vedeți ?

— Intr-o trăsură din curtea lor. Mă furișez noaptea și-o aștept.

— Și vine de fiecare dată ?

— Uneori nu vine.

Pe deasupra trecu, gilgiind, un cird de rațe. Vislele lor neauzite, tulburind deschiderea amurgului, deșteptară frigul in ființa lui Mere-Mere. Aruncă mucul țigării, cu un gest searbăd, se ridică, scuturindu-și nisipul de pe obraz, apoi se roti iscusit intr-un călcii, ca să se lepede de obsesii, de dezgust, de infringeri inchipuite și, brusc, fulgerat, se rostogoli, scincind și miinile-i bijbiiau după o piatră.

— Stai cuminte, il preveni Mere-Mere, că te jupoi de viu.

Laur se opri, strimb din șale și cu fața spartă intr-un rinjet.

— Adună gitejele-alea și dă-mi-le s-aprind focul, ceru Mere-Mere. Prostule, urmă el in șoaptă, ești cel mai mare prost din lume.

— N-am ințeles din prima clipă, zise Laur, iar acum e prea tirziu.

— Niciodată nu-i prea tirziu, momile de tămiioară.

Mere-Mere sări, fluierind, cracul de apă ce-l despărțea de stejar, aprinse focul chiar in fața cortului și scoase din ranița ascunsă intre crengi o oală in care fierbeau cartofi. Dar in loc s-o pună pe pirostrii, o azvirli intr-un arici care ronțăia melci. După asta smuci pătura de pe jos, și-o infășură in jurul coapselor și se atirnă cu amindouă miinile de marginea hamacului legănindu-se.

Pe prund, Laur se adunase cu picioarele in brațe și cu bărbia pe genunchi și calcula saltul spre mierea răzbunării. „Intii pasul indărăt" — își porunci, și se lansă :

— Lună-fragedă, ai auzit, mă, ce s-a-ntimplat in mahalaua cimitirului ?

— S-au bătut calicii pe colivă. Iar in colivă erau cioburi de sticlă. Glume de nemernici.

— Aia a fost anul trecut. Eu vorbesc de ce-a fost ieri. Patru inși au băut o sută de halbe de bere și, doboriți, s-au culcat să doarmă sub o tufă de lămiiță. După o jumătate de ceas, unu s-a sculat și le-a tăiat ălorlalți gitul cu briciul.

— Nebun, făcu Lună-fragedă, scuturat de-un val de greață.

— Zici așa, fiindcă nu știi ce erau ăia trei !

— Ce erau ?

— Seducători de profesie.

— Puți ca un dihor și-o să-ți...

N-apucă să-și ducă amenințarea pină la capăt, fiindcă din spate, izbindu-l cu umărul, Mere-Mere il aruncă imbrăcat in girlă. Căzu cu capul inainte și, de furie, nu inchise ochii. Inăuntru, apa era verde, iluminată, răcoroasă și ireală ca nopțile petrecute cu Marta. Ieși la suprafață, căscind lacom gura după aer. Bău, suspinind, porții mari de cer, in timp ce Laur, cocoțat in virful unei sălcii, il bătea cu bulgări și urla :

— Primiți răsplata, mădulare ticăloase.

Mere-Mere azvirlise pătura și, sprijinindu-se intr-o cracă uscată, se rotea in jurul unui ciulin, prefăcindu-se că mușcă florile violete și le infulecă.

— Cei uriți să-nghită mătrăgună, iaca.

Lună-fragedă se uită in norul ce-și tăia venele deasupra stejarului din muchia malului, apoi se intoarse spre Laur :

— N-aveți dreptul s-o judecați rău. Ea are douăzeci de ani și bărbat-su șaptezeci.

— Dacă există, e o desfrinată.

— O să-ți smulg limba aia de năpircă.

— Te crezi corb și pe mine pui de găină ?!

— Ia mai leagă cățeaua, mă! se răsti Mere-Mere spre Laur, și ăla lunecă printre nuielele mlădioase in nisip, unde rămase culcat pe burtă și fără să miște. Lună-Fragedă cum poți să dovedești că Marta există ? Probe !

— Nu am.

— Uite, izbește-te cu capul de pilonii podului pină ți-l spargi și te cred. Iubirea cere sacrificii, se spune.

— Și Laur ?

— Merg pe mina lui Mere-Mere, zise Laur, mult prea leneș ca să emită alte pretenții.

— Ah, secătură, il lăudă Mere-Mere, ai s-ajungi calif in Colentina.

— Veniți cu mine, zise Lună-fragedă.

— N-are rost. Te duci și te prezinți insingerat.

Lună-fragedă se lungi pe apă, cu brațele desfăcute și incepu să curgă la vale. Figura asta se chema pluta libelulelor. Sus, in cer, ziua se sfirșea cu trosnete mici, imperceptibile. Dar chiar dac-ar fi tunat, Lună-fragedă n-ar fi auzit nimic. Printr-un nor pirguit cu sminteala impărțirii, trecea Marta purtind o lampă cu abajur alb. Departe, unde pămintu-și varsă ființa in celălalt tărim, soarele luase formă de inimă și cădea intr-o imensă temniță albastră. Sau intr-o trăsură veche și uitată de lume, in care stăpinește legea uimirii, așteptarea, ispita, curajul disperării, moartea și invierea. Se rostogolii cu fața in jos, căutind inăuntrul apei uși și ferestre prin care să strecoare numele Martei către grotele unde se odihnesc și se ospătează scoicile pe care Marea Neagră le trimite, in noaptea dintre ani, fiecărui riu, cu porunca să-și zornăie perlele și să le scape feeric, ca să

---

teatru

t

Candelabrul și bufonii

Teatrul lui D. R. Popescu, una din puținele certitudini de valoare ale dramaturgiei noastre contemporane, cultivă insolitul, nefirescul, ludicul, fără a crea senzația unui amalgam scăpat de sub control. Piesele sale, echilibrate dramatic, propagind o tensiune durabilă pină in final, susțin citeva teme și tipuri de personaje prezente la orice nivel al operei dramaturgului și prozatorului D.R. Popescu.

Candelabrul (Caietele teatrului Bacovia, nr. 34, 1980), noul text dramatic al lui D.R. Popescu, prezintă alte personaje ce pot fi incluse in lumea „bufonilor" („nebunilor") cu predispoziții spre irațional și crimă. Salonul din sanatoriul unde se află Eugen și Călina este, in mic, un „spațiu D. R. Popescu". Personajele susțin, paralel, un dublu recital : al firescului și al nefirescului, al logicului și al ilogicului (teren mereu prielnic spectacolelor cu texte D.R. Popescu). Apariția lui Paul, funcționar al Patrimoniului, care accentuează ideea că obiectul de artă, candelabrul, trebuie dat jos, altfel, dată fiind șubrezimea pereților, amenință să se prăbușească — instaurează legile jocului. Atmosfera, dialogul cu multiple jocuri de cuvinte, amintește de **Pădure cu pupeze** unde posibilitatea salvării este curmată in final de apariția fantasticului, **(Mirele, Mireasele)** in ipostaza sa nimicitoare. Jocul ucigător al acestor „bufoni" ia sfirșit cu o partidă de pocher, in care miza cuprinde tot universul. In **Candelabrul**, Paul se incadrează in joc prin debitarea „sentențelor" latinești, semn al preliozității debile. Aici, crima este mai degrabă născută de irascibilitate — Eugen, probabil client al sanatoriului, il va ucide pe Paul pentru insistența lui, pentru avertismentul dat de acesta. Finalul este similar celui din **Pădure cu pupeze** : Eugen și Călina, intr-o mișcare continuă, dispar schimbind replici (cuvinte, nume antice) care subliniază ideea de joc. Candelabrul, obiectul disputei, a fost dat jos și chiar va fi aruncat in latrină. Astfel, derizoriul pune stăpinire pe intregul conflict și determină interpretarea plurivalentă a textului.

In teatrul lui D.R. Popescu, derizoriul, alături de tendința spre ilogic și arbitrar, reprezintă o temă constantă. Personajele, ca in **Pisica in noaptea Anului nou**, par a se afla intr-un salon de sanatoriu, intervenția directorului unei astfel de instituții, Platon, care cheamă garda de noapte, sporind ambiguitatea finalului, la fel ca in **Candelabrul**.

Noul text al lui D.R. Popescu este o altă incercare reușită pe tema „festa stultorum" care incepe cu un vis premonitor („nebunul" era, odinioară, și profet) și se sfirșește cu un ris dement — două atitudini nefirești care caracterizează un joc mortal.

Dacă in labirint, uciderea monstrului era semnul eliberării (Eugen, in final, persiflează povestea Minotaurului), in piesa lui D.R. Popescu „bufonii" deturnează amenințător sensul exemplar al călătoriei prin labirint.

Astfel, in **Candelabrul**, motivul „lumii pe dos" capătă o formă modernă, o nouă tălmăcire a unor vechi sensuri (vezi interpretarea lui „Făt-Frumos" și a altor basme sau a unor sensuri ale teatrului contemporan), permițind, impreună cu **Pădure cu pupeze**, un posibil și valoros spectacol.

Marian Popescu

---

televiziune

tv

Bocăneț

Nu ne-am amintit de Alexandru Bocăneț numai pentru că duminică am văzut o emisiune ce i-a fost dedicată. Ne-am amintit, din martie 1977, de mai multe ori de cel mai bun realizator de emisiuni muzical-distractive a cărui moarte nefirească, in plină tinerețe ne-a intristat. De cite ori am avut prilejul am scris despre emisiunile sale. De trei ani, cind s-a intovărășit in neființă cu cel mai bun actor al nostru, prieten al său, Toma Caragiu — Regizorul și Interpretul — nu am mai avut nici un prilej. Abia duminică, revăzind intr-un „profil..." secvențe din emisiunile lui Andu, ne-am invins tristetea ca să scriem. Nu am avut, nu avem incă un regizor ca acest bărbat mare și cuminte, fără ifose și iritări nasparlii, care să știe exact ce face. Spre deosebire de cei care ne provoacă risul sau plinsul involuntar cind montează drame sau comedii, Alexandru Bocăneț știa exact ce face, știa exact cum se face, știa exact de ce face. Emisiunile lui erau stilizate pină la cel mai mic amănunt, fiind in primul rind, datorită și concursului soției sale, Doina Levința, frumoase in sine. Interpreții erau aleși unul cite unul și nu la grămadă in funcție de programul de repetiții. Textele puse la dispoziție surprindeau prin umorul lor cu totul și cu totul special și nu prin asemănările cu gazetele de perete. Vă amintiți „Gemul e făcut din fructe / Fructele cresc intr-un pom / Pomul crește lingă casă / Casa este pentru om"? Dansul și muzica prețuia la fel de mult in ochii neastimpărați ai regizorului (aici, azi, numai despre Titus Munteanu putem scrie la fel) despre care unii au spus cu vădită reavoință că este Averty-ul nostru insinuind că ar fi „luat" de la francez. Să fim serioși și să lăsăm babele să-și bea in tihnă cafelele la bufetul de la parter, pentru că, iată, după aproape 15 ani de cronică tv, cel mai bine știu că lipsa de har este strins legată de lipsa de caracter.

O emisiune Bocăneț era o lume Bocăneț care te uimea la fiecare secundă. In această „lume" au evoluat Anda Călugăreanu, Florian Pittiș și Dan Tufaru un trio care a dispărut o dată cu dispariția regizorului. Tot in această „lume", cintăreți care altfel nu mai surprind decit prin suficiența lor in creștere ne-au surprins prin fațete pe care nici măcar nu le bănuiam. Bocăneț știa să-și exploateze absolut toți partenerii, de la cel cu luminile pină la vedeta gonflabilă. Sub mina lui, „uscăturile" infloreau cum inflorește salcia in duminica de florii. Pentru că Alexandru Bocăneț era inainte de toate o marcă. Cu atit mai trist.

Iulian Neacșu

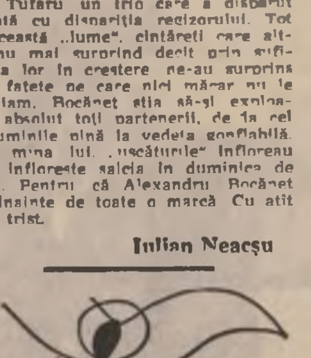

Desene de Dragoș Morărescu

---

film

f

Zbor planat

Abordarea unei tematici de actualitate nu implică intotdeauna și un coeficient proporțional de valoare necesar unei creații artistice. **Zbor planat**, recenta premieră a Casei de film nr. 3, care prilejuiește și un debut regizoral — **Lucian Mardare**, confirmă in mare măsură decalajul existent intre intențiile reflectării unei secvențe din viața tensionată a unui șantier hidroenergetic și superficialitatea structurii dramatice menite să susțină convingător traiectoriile evoluției personajelor.

Scenariul semnat de **D. R. Popescu**, inferior celor realizate pentru **Dulce Anastasia trecea** și **Mireasa din tren**, avansează ideea instituirii unor raporturi umane guvernate de o morală fără șabloane, in care „energiile verticale" pot capta și orienta prin forța exemplului, prin atitudini clare, tranșante, lipsite de echivoc. O asemenea „energie verticală", maistrul **George (Gheorghe Nuțescu)** adună intr-o echipă toți tinerii mai puțin buni ai șantierului, pentru a le facilita concretizarea valențelor ascunse, pentru a le decanta opțiunile. Din păcate credo-ul devine didactic, convenționalismul anulind atitudinea firească, gestul probant pentru o psihologie.

Mai complex, mai riguros tratat și valorificat cu experiență de **Gabriel Oseciuc**, **Nelu Baronu**, unul din „**ingerii triști**" ai șantierului rămine cel mai verosimil personaj prin sinceritatea sa nedisimulată, prin portretul nuanțat reușit de interpret.

Marcate fie de un sentiment neimplinit, de o temporară debusolare, de o nemărturisită aspirație, celelalte personaje se remarcă doar prin gratuite efecte **(Vasile)**, prin accente melodramatice **(Mariana)** sau intr-o ezitantă situație limită **(Ion)**.

Aflat la debut, **Lucian Mardare** a incercat să evite riscul convenției, reușind in citeva secvențe (bilciul, nunta, confecționarea lozincii la club) să demonstreze eficacitatea registrului ironic, posibilitățile generoase ale unui stil realist eliberat de forțate poetizări, de inutile metafore.

O superioară exigență poate oferi regizorului **Lucian Mardare** șansa unei expresii mai apropiate de personalitatea sa. Alături de regizor, un alt debutant, autorul imaginii, **Gabriel Cobasnian** utilizează o serie intreagă de efecte pentru a sublinia replici, pentru a defini dialogul intre personaje. Elaborate compoziții in cadru, exploatarea profunzimii cimpului, o diversă angulație sint insă vizibil lucrate atenuind, nu de puține ori, adevărul imaginii. Amprenta unei personalități creatoare a operatorului poate fi insă confirmată in viitoare pelicule.

Meritorii eforturi pentru exprimarea personajelor, pentru a le oferi adincime sint cheltuite și de alți debutanți actori : **Monica Bordeianu, Cristian Ieremia, Augustin Brinzaș.** O prezență inedită la capitolul debuturilor rămine **Romica Puceanu**, care iese din limitele corectitudinii, cu efecte deloc calculate integrate perfect unei secvențe finale.

Călin Stănculescu

fure mințile izvoarelor și să le umple cu darul de-a legăna cuiburi de stuf. Marta, rosti el, convins că doar numele ei merită dăruit acelor mici ulcioare de taină. Îl trezi uruitul trenului săgetînd negru dincolo de livada de piersici. Lopătă scurt, cu mîna dreaptă și zvîcni spre mal. Un brad schilod și prăfuit strîngea în rămurelele jumulite singurătate dezolantă. O barză căuta pui de șarpe într-un petec de smîrc, iar pe piciorul podului, se răsuceau cîțiva lăstari de viță. Două siluete, un băiat și o fată, schițate cu cărbune, căutau struguri pe sub frunzele pocnite de rugină. Asfințitul soarelui se mutase în apele de sub pod — vraiște de solzi liliachii prin care fulgerau lăstunii, cu țipete subțiri, de sîrmă trecută prin carne vie.

Lună-fragedă se ridică în picioare, scutură brațele, ca să mai lepede din povara apei, se apropie de pilon și se izbi de el cu tîmpla, rar, înfundat, de trei ori.

— Mamă tristă și îngîndurată, zice Laur, bine că nu i-am cerut să se răstignească.

Mere-Mere găsi că e timpul să se înalțe în grad.

— În această viață scurtă și costisitoare, declară el, nu-mi mai doresc altceva decît ca o floarea-soarelui, în apogeul petalelor, să deseneze întunericul din mine, partea lui cea mai îngrijorată, nu inima, ci răbdarea scurtă, viteaza umbră a nedeslușirii, păcatul că m-am apucat să-l rotunjesc pe î pînă la vărsarea în Iisus, cîrdul de ape, izbind liniștea unui mal agonisind clipe de somn, ființa albastră a tăcerii, pagina și temelia, spinarea de fildeș... Ia te uită, mă, ce poveste-i asta ! ? făcut el, uluit.

Lovind pilonul cu tîmpla, Lună-fragedă scuturase cele două siluete lucrate cu cărbune și acum, pe cărare, se apropiau, ținîndu-se de mînă, un băiat și o fată. El purta pantaloni largi de catifea, cămașă de in și cercel în urechi, ea încinsese o curea împodobită cu doi zurgălăi și cu ghinde de aramă. Brațul drept și-l înfășurase în părul lung, ca într-o eșarfă. Sub stejar se opriră, răsărea luna și fata — și scoase un ghimpe din talpă. Apoi se luară iar de mînă trecură prin foc și se depărtară. În urma lor rămîneau două rînduri de iarbă neagră.

— Ludvigia, spuse Mere-Mere.

— Elodeea, răspunse Laur.

— Nuferi japonezi.

— Gupi imperiali!

Înalt, cu apa șiroindu-i din haine, cu fața coborîtă într-un surîs căznit, Lună-fragedă se apropie de cort, mergînd aplecat, ca să i se vadă tîmpla sîngerînd.

— Puneți mînă, ceru el.

— Noi te-am crezut de la început, zise Mere-Mere, n-am vrut să te năpăstuim.

— Lasă, știu eu că pe tine te convinge brînciul mai mult decît poftirea la masă. Duhul focului, alintîndu-se, ridică o tuloină aurie. Îmbuibate de vînt și de întuneric ca de șindrilă

Desene de Mihai Gheorghe

veche, frunzele uriașului stejar clipeau îngînarea lunii cu foamea.

— Hai să visăm gîlci, zise Laur.

— În beregata cui ? întrebă Mere-Mere. Lună-fragedă, ca să vezi că noi te credem, o să-ntingem degetele în rana ta. Dar ce nătîng ești, mă ! Ești ca boul bălții.

Mere-Mere și Laur își înnămoliră degetele, întîi ca o încercare, pe urmă ca o religie, în tîmpla îngîmfată roșu. Lună-fragedă mestecă întîmplări netrăite, se frămînta măgulit. Era cel dintîi dintre ei ! „Picură sîngele meu, sînt boabe de soare asfințind ! ?"

— Mere !Lună ! Laur ! Ce mama dracului faceți, mă ?

— Strigau Dochi și Biscamfor. Frați gemeni, glas răgușit.

— Mama, mia ! Colonii de chefali. Ce bucăți rumene ! Dar nu ne vor. Au gusterii casei. Bag briceagu-n voi și scot icre negre. Vreau să dorm

— Dochi, răspunse Mere-Mere, latri degeaba, turturică. Trebuie să mutăm tabăra.

— Unde ?

— În marginea ailaltă a verii.

— A avut loc aici al treilea război mondial ?

— Nu, dar mîine poate să vie cineva mare-mare, ca să ne ceară o pălărie de pai de la tropice și o zgardă de cîine.

— Și ?

— Lopătarii noaptea vine, începu să cînte Mere-Mere...

— De prin munți și de prin văi, răspunse Laur...

Se urcară în barcă. Noaptea își săruta genunchii. Iar, ei, cinci, plecau, mirosind a piersici, a gîrlă și a optusprezece ani.

Pe tărîmul celălalt

gheorghe schwartz

Era efectiv greu să alegi între mulțimea de tarabe care împînzeau bîlciul. Greu pentru cine îi place să colinde asemenea așezăminte, pentru că mulți trecători nici nu luau în seamă cămășile acelea mai degrabă banale pe dinafară și, desigur, puțin vulgare pe dinăuntru pentru gustul lor. Dar pentru cel îndemnat de această viață paralelă cu viața de fiecare zi, pentru acela nu era niciodată timp de ajuns (și bani, desigur și bani) pentru a putea să le colinde pe toate.

Printre atîtea mistere fardate se găsea mai la o parte o mică și banală construcție, nici căsuță nici tobogan, ceva între ele, dacă vă puteți imagina așa ceva, un fel de cub pe care urcă cîteva trepte pentru a intra în el printr-o ușă și pentru a fi apoi aruncat afară printr-un jgheab. Nimic deosebit, veți spune, și nu fără dreptate, dacă ne gîndim la femeia cu trei capete de la baraca alăturată sau la copilul care mănîncă tăciuni aprinși și îi arată cum sînt digerați prin stomacul său transparent ca un geam de mașină de spălat. Nimic deosebit într-adevăr la căsuța-tobogan la care ne-am oprit noi, doar că încă n-am pătruns înăuntru. Pentru că dacă am face-o și am risca acele cîteva parale cuvenite bătrînului fără vîrstă care stă la o măsuță din dreapta treptelor, vom recunoaște că acolo se petrece totuși ceva. Altfel nu s-ar explica de ce se vorbește atît de mult în tîrg despre această curiozitate, în ciuda faptului că bătrînul nu-și face nici un fel de reclamă — probabil că nici n-ar fi în stare de așa ceva, fiind mult prea bătrîn, poate și orb, poate și surd ; alături de el se află un anunț cu tariful și el nu face decît să încline din cap ori de cîte ori aude bănuții căzînd în farfuria din fața sa. (Și totuși trebuie să mai deschidem o paranteză, arătînd că s-a întîmplat cu niște copii să încerce să intre fără a plăti, fiind încredințați că momelia de la intrare nu va putea să-i împiedice s-o facă. „Momelia" nici n-a încercat acest lucru, dar pur și simplu ei n-au reușit să intre. Probabil că bătrînul poseda totuși o pîrghie ascunsă undeva lîngă masă, cu ajutorul căreia acționa ușa de la intrarea în cub, atunci cînd simțea monedele lovindu-se de farfurie. Cum de simțea această cădere era un capitol viu discutat în tot bîlciul, emițîndu-se pe tema aceasta tot felul de ipoteze neroade. O altă dată, în urma unor asemenea discuții, alți doi indivizi, de data asta oameni în toată firea, au aruncat niște nasturi în farfurie și într-adevăr cubul s-a deschis și pentru ei ca și pentru toți ceilalți care l-au vizitat, numai că n-au mai fost văzuți niciodată ieșind de acolo. Și nici nu i-a mai întîlnit nimeni de atunci. Dar despre asta vom mai reveni.)

Deci dacă plăteai cei cîțiva bănuți și te încumetai să intri în cubul acesta mai șters, dar poate că și prin aceasta mai misterios decît toate celelalte ciudățeniile din bîlci, cînd urcai cele cîteva trepte și aspirai aerul tot mai tare pe măsură ce făceai cei cîțiva pași, dacă vedeai cubul deschizîndu-se în fața ta și pătrundeai în el, nu se putea să nu rămîi pentru cîteva clipe uimit. Dezamăgit. Pentru că deși erai mirat că trecînd în spatele unei perdele ajungeai într-un peisaj ce te aducea din nou în aer liber, un cîmp arat brăzdat de drumul pe care te aflai, nu se mai găsea nimic altceva, nimic deosebit, nici un balaur care să scoată foc pe nări, nici un bărbat cu cinci mîini sau un cîine-cal păscînd iarba care se găsea din belșug. O luai deci agale pe acest drum nesfîrșit și umblai după cît ți-era pofta : te uitai în dreapta și în stînga și tot mai plictisit că nu vezi decît niște păduri în depărtare, niște profiluri întunecate în orice caz, te hotărai să te întorci. Și, la fel ca toți ceilalți, o luai direct peste cîmp, scurtînd astfel calea șerpuitoare pe care ai venit. Și nu găseai înapoi. Nici o draperie, nici un indiciu că ai venit din spatele unei perdele, peste tot doar același peisaj cu o mulțime de copaci și umbre în depărtare, dar nici o întoarcere. Așa că o luai din nou pe drum și mergeai mai departe. „Nu se poate să nu întîlnești și oameni, odată ce tărîmul în care ai nimerit are și drumuri umblate, cărări bătute de cineva și însemnate, deci ducînd undeva."

S-a întîmplat ca unii mai încăpățînați să meargă ore în șir pe cărarea aceea, să se apropie de un pîlc de copaci, să intre între ei și traversîndu-i să ajungă din nou în plin cîmp, unde în depărtare vedeau alte grupuri de copaci sau umbre pe care nu le puteau desluși. Unii mai isteți și mai scrupuloși căutau explicații pentru toate astea și-și spuneau că într-un cub care nu ocupă mai mult loc decît cea mai nenorocită dintre celelalte curiozități din bîlci, nu puteau să existe întinderi nesfîrșite în care să rătăcești la infinit, și însuși faptul că îndărătul lor nu mai puteau găsi intrarea îi făcea să suspecteze totul drept o înscenare abilă în care cine știe ce oglinzi neașteptat aranjate îi obliga să se învîrtă buimaci pe loc într-un decor în realitate inexistent. Acești isteți, care nu încetau să gîndească în orice împrejurare, sceptici și subtili, rămîneau și ei chiar cu argumentele lor infailibile care nu-i ajutau să iasă din capcana tărîmului în care au ajuns după ce au plătit cele cîteva parale [illegible] mai puține încredințări că vor întîlni pe cineva sau că vor ajunge undeva, deși o viață trăită într-o anumită logică îi făcea să continue să creadă că cineva ajuns pe un drum trebuie să se îndrepte și spre locul unde duce acest drum.

Cu timpul îi cuprindea ciuda pe toți. În primul și în primul rînd pentru că la intrare n-au fost preveniți că se vor rătăci și nu li s-a spus [illegible] clipele acelea un lucru de elementară securitate : în cubul ăsta blestemat s-ar putea să intre [illegible] și un bolnav căruia să i se facă rău și să aibă nevoie de îngrijiri imediate, un infarct, de pildă, și atunci cum să te descurci ? Unii mai impulsivi s-au apucat să strige aceste adevăruri [illegible] puțin excitată de ciudățeniile bîlciului. Da, parcă... parcă și ei auziseră voci venind din față atunci cînd au ezitat în fața ciudatei construcții cu tobogan, parcă și ei au simțit ceva misterios acolo și n-ar fi fost exclus ca însuși acest lucru să-i fi determinat să intre. Cei subtili își spuneau ceva despre acele impulsuri care ni se nasc în subconștient atunci cînd anumiți excitanți de care nici nu știm ne... Cu această ocazie mai amintesc și că acest cub era singura construcție din tot parcul de distracții care nu avea pe nimeni angajat să-i facă o reclamă gălăgioasă, care să se agite, să urle, să cînte din trîmbițe și să bată în tobe pentru a aduna curioșii. Nici măcar o firmă nu avea și [illegible] TĂRÎMUL CELĂLALT [illegible] nu-ți indica ce fel de ciudățenii te așteaptă în acest loc.

Abia atunci [illegible] cînd clipele de groază începeau să se [illegible] fiind [illegible] de lungi momente de indiferență, de [illegible] în van și de [illegible]. Cubul acesta era o capcană îngrozitoare în care odată intrat cine știe cînd și dacă mai puteai ieși. De ce să mergi mai departe ? De ce să continui să tai mereu peste cîmp pe lîngă pîlcurile de copaci și spre umbrele din zare, dacă și așa nu puteai ajunge la ele ? Dar pe urmă [illegible] se întreba din nou cum de au ieșit toți ceilalți vizitatori de dinaintea sa, cu excepția celor doi care au aruncat nasturi în talerul bătrînului ? Înseamnă fie că vor ieși și ei, fie că bătrînul s-a amăgit și i-a confundat cu cei doi sau și-a imaginat cine știe ce despre ei.

Nu le mai era nici sete și nici foame după atîta colindat, și aerul părea mai puțin sufocant, mai puțin stătut ca la început : fie că s-au obișnuit cu el, fie că s-a schimbat într-adevăr ceva în atmosferă sau poate că locul în care au ajuns după atîta umblat i-a făcut să fie mai liniștiți. Cine știe ce schimbare de altitudine, de climă sau ce altceva o fi contribuit la toate astea — omul nu poate să fie specialist în toate pentru a ști cu precizie și acest lucru.

Cîte unul se întindea sub următorul pîlc de copaci la care a ajuns după lungi eforturi și care prin micimea sa îl cam dezamăgea, se întindea și adormea. Alții mai nervoși continuau să umble cu încăpățînare și orizontul li se părea într-adevăr mai aproape ca o iluzie.

În bîlci se simțeau cîteva clipe descumpăniți. Moșul stătea la măsuța lui, lumea se plimba nepăsătoare sau curioasă, nici măcar nu se întunecase. Atunci... atunci cît au stat ei „acolo" ? Cît au tot colindat cîmpia aceea nesfîrșită ? Secundarul ceasului continua să se grăbească și să le arate timpul scurs — minutarul abia de s-a deplasat cu cîteva cifre. Și atunci zîmbeau și iertau totul și plecau mai departe, doar că erau mai obosiți, umblaseră totuși cale lungă. Iar cînd ajungeau în dreptul bătrînului de lîngă intrare, întorceau instinctiv capul într-altă parte, pentru că știau de acum de ce nu s-au întors cei care au aruncat nasturi în loc de bani în farfurie, dar n-o spuneau la nimeni și nici un polițist n-ar fi fost în stare să scoată acest adevăr de la ei.

dim. rachici

Un domn cu coperte gri

Privesc în ochii tăi și constat că e azi.
Un domn cu coperte gri trece strada —
Vîntul l-a răsfoit pînă la pagina 10
Unde e desenată o mierlă în colivie.
Fă-l, doamne, să alunece pe-un cuvînt
Ca pe-o coajă de portocală, fă mierla să zboare —
Pămîntul să se rotească iar pe cîntecul ei.
Cine predă această didactică a simțirii ?
Cine numără bani pe-un taler al gîndului ?
Domnul cu coperte gri a trecut strada demult.
Privesc în ochii tăi
Și nu mai văd timpul.

S-a aprins grîul

S-a aprins grîul pe-o arie a sufletului.
De ce n-ai mai adus de-un veac nici un nor !
De ce ai [illegible] flăcărilor, insomnia tăciunelui !
Cade acum pe-ndrăgostiții [illegible]
Și pe o [illegible].
Cum vei trece prin ninsoarea cenușii
În [illegible] mea albă !

Țărîna și iarba

De la geamul meu privesc avansarea ierbii în grad —
Napoleon în persoană îi dă bagheta de mareșal.
Copaci și blocuri se aliniază pentru onor ;
Răsună o trîmbiță de la asediul Verdunului
Și-i răspunde claxonul
Unei limuzine albastre.
Pași grăbiți spre iubiri și spre fabrici.
vechi apoleți ornamentează balcoane.
Napoleon se întoarce în iarna rusească.
Țărîna și iarba rîd pe-nfundate.

Neliniștea veacului

Coboară veacul către mine
în limuzine elegante —
mai derapează pe morminte
și pe destine interpuse în calea lui
pe serpentine,
în calea lui pe-abrupte
pante — veac ce ne-a ncărunțit precoce,
computeri printre catraluse. Cadă-mi
privirea ca o minge
în palma-i dură de oțel —
el s-o arunce spre un munte
albastru urmărind-o-n zbor și
brusc în traiectoria imaginii să
se-ngrozească de acel ce muntele-i
reflectă chipul —
neliniște a tuturor !

Ceas extatic

Tu intri ca-ntr-o casă-n
melancolia mea și bate-un ceas extatic
peste cearceafuri mov ; iți schimbi
salcîmii fragezi pe un oftat de stea,
își cumperi disperarea
cu cel mai sfînt astrav ; am refuzat
candidul joc al gratuității ;
scara e sfărîmată
spre-un curcubeu fragil ; cum s-a-ngrășat
amurgul la porțile
cetății ! Smulge-mă
din fereastra
de-unde mă văd copil.

Marea absență

La viața ta mai lipsește o literă.
Orei patru îi mai trebuie-un cîntec.
Ca să se deștepte, cancerul meu
Are nevoie de-un strigăt.
Celor doi îndrăgostiți le-ar fi bună
O nouă accelerație-a Pămîntului.
Mușcata din fereastra unei inimi
Se plînge de soare puțin — și astfel
Undeva
Tot timpul se-nregistrează-o absență.
La viața ta mai lipsește o literă.

ion chiric

Ardere

Poeții
în fiecare dimineață
scot din simțire
mari grămezi de cenușă.

Libertate față de destin

Peste rîu crește frunza-lipitori
pentru tîmple — hai să mergem !
Să lăsăm orașul în ghearele soarelui,
zgîlțîit de motoarele din fabrici,
hai să mergem draga mea,
iubită viață — peste rîu,
unde clipocește apa-n sălcii
și din tîmple absorb nevroze
să ne tăvălim prin vegetalele splendori ;
dar eu singur aș pleca,
te-aș lăsa aici, cum își lasă
melcul casa și m-aș duce
fără umbră, fără timp, chiar fără chip
să văd cum e cînd nu mai slujești
la propria-ți viață,
cînd ești liber față de destin
și fără umbră în nemărginire.
Hai să mergem ! — dar eu singur
aș pleca...

Merg după tine, iluzie

Merg după tine, iluzie. Sînt cerb și pasăre
și toată pădurea nu adie de vînt
încît îmi pot trece ușor, dintr-un trup în altul,
sufletul plăpînd.

Încerc încă o dată. Din pasăre
într-altă făptură a pădurii
să duc mica zbatere
care mișcă toate pînzele naturii.

Oare sufletul meu cum s-ar simți
într-un alt trup, cu bolți mai înalte !
Dacă izvoarele firii sînt așa tăinuite
să rodească și altfel, încalte...

Ora exactă

E ora zece. În lume
plouă cu zgomote, de pe pămînt
spre cer — ploaie inversă.
Ah, cum șuieră puștiul, ca pocnete
ies din țevile de eșapament !
Pe străzi explodează bombe
abia inventate, pentru auz.
Dar nu mă întorc spre ce-a fost. E bine așa.
În plasma zgomotului crește civilizația.
Deși pe-al vieții fluviu inima mea
nu scoate fum, corabie a iluziilor...

Cartografie

Dincolo de merindele zilei,
de febra cuvintelor,
începe brusc un ținut
nevăzut de lingăi, trepăduși,
de fanfaroni și îmburghezîți,
de cei ce nu mai văd cu visul
și nu mai aud cu iubirea.

Ținutul acela nu-i un paradis.
Acolo se zăresc limitele omului
precum malurile oceanului. Acolo
sînt multe crize, bîntuie
furtuni celulare, invidia
are crescătorii proprii de șerpi.
Acolo se creează.

radio

r

Programul III

A trecut vremea emisiunilor de vacanță. De umorul, anunțurile, rafinamentul aproape strident, de implicațiile și complicațiile acestor emisiuni e mai bine, uneori, să ne fie dor decît să le ascultăm. Pînă la vară vom avea curaj să ne fie dor și de vacanță. Deocamdată îndrăznim să ascultăm îndemnul la seriozitate al toamnei. Bucuroși pentru ordinea și simetria amintirilor sau proiectelor, ne apropiem de aparatul de radio începînd cu „gimnastica de dimineață".

Programul III, sau, pe numele său cu adevărat radiofonic „Studio T'80" nu se sfiește să fie întotdeauna interesant. Redactorii, prezentatorii, colaboratorii, interpreții și interpretările acestui program cunosc, se pare, un secret pe care, adeseori, alte emisiuni îl ignoră : ascultătorii nu acceptă comoditățile și schemele de transmisie. Sînt și ascultătorii pretențioși, au cunoștințe, mai au și criterii, nu le convine să se facă abstracție de ei, sînt gata să ofere sugestii și să rețină satisfacțiile. „Studio T'80" își iubește ascultătorii. Nu e puțin lucru. Discreția cu care avanpremierele radiofonice zilnice îi prezintă are avantajele ei. Lipsa de ostentație a „Studioului T'80" este evidentă și îi șade bine. Tonul său limpede și calm nu se pierde pe drum. Rubrica „Univers XX" are un profil științific. Se poate vorbi și despre astrofizică, celule fotoelectrice, teorii și atomi, descoperiri electronice, galaxii, roci, sinergie, se poate vorbi despre toate acestea pentru ascultători, adică și cu simțul încrederii. Prezentul, proiectele, rosturile și împlinirile tinerei generații pot fi comunicate fără apel la sabloane. Constantin Săbăreanu știe acest lucru. Belșugul pregătit al pămîntului în „treptat auritul septembrie" are nevoie de poezie. „Studio T'80" nu evită forța poeziei și nu acceptă prejudecata că ea trebuie înghesuită exclusiv la rubricile de profil. Începerea anului școlar nu rămîne, dacă ascultăm un reportaj bun pe această temă, o problemă străină. Sîntem gata să ne amintim de puștiul care o întreabă pe bunica „eu cînd merg la școală ?" și știm precis că am văzut-o de multe ori pe educatoarea Elena Preda. În egală măsură competența lui Vasile Drăguț, invitatul rubricii „Șapte zile, șapte arte" aduce aproape de noi frumusețea Putnei și veșnicia tezaurelor de artă. Ilinca Dumitrescu, pianistă nu doar de talent, ci și de valoare, ne oferă și pe acest program, de cîte ori o ascultăm bucuria adevărată a muzicii. Multe alte nume ar trebui pronunțate. Le pronunță, desigur, ascultătorii.

Elena Ștefoi

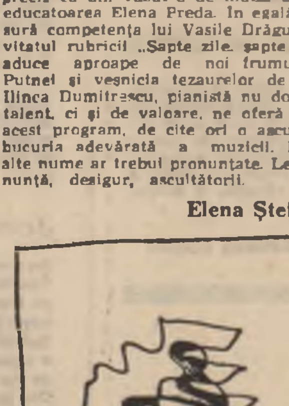

plastică

p

Expoziție omogenă

Tradiționala expoziție, de sfîrșit de an, de la Dalles, comportă cîteva date și cîștiguri în materie, care o fac să se impună și detașeze față de celelalte, drept una dintre cele mai interesante și bune.

În primul rînd este suficient de aerisită, cu lucrări mai puține decît altădată dar mai omogene; în al doilea rînd, găsite fiind și alese, după un criteriu de complementaritate, sculpturile nu sufocă pictura, își ocupă locul cu naturalețe; în al treilea rînd, o foarte discretă dar vizibilă tonalitate de execuție, de punere în pagină, de culoare, transferă accidentalul în sfera unei comuniuni de preocupări artistice, investigația calmă și tinderea spre valori tot mai stabile fiind subliniate astfel drept un efort susținut, general.

În treacăt fie spus, pictorul român se cam obișnuise să lucreze cu te miri ce unelte și materiale : pensule cu fir scurt și gros, încîlcit, mult mai bune de frecat vasele de bucătărie decît de pictat ; pînze ordinare, cu urzeala bătută la-ntîmplare strîmbă, care se umflă, văluresc și crapă suprafețele; culori care se schimbă, împotriva și în neștiința autorului, de la o zi la alta, după o necunoscută în veci alchimie, ce mai, mohorîndu-se înegrindu-se dezolant. Acuratețea meșteșugărească nu este o simplă problemă de tehnică. Trebuie să avem mereu în vedere faptul că multe din lucrările pictorilor noștri contemporani se vor integra în circuitul valoric național și ele trebuie să se prezinte la înălțimea acestei indubitabile realități (Sculptura avea un avans considerabil față de pictură de timpuriu atrasă la materialul definitiv, durabil, de calitate). Și în această privință, lucrările tablourile acestei expoziții, vin să adauge un pas înainte.

Dar meritul cel mare, fundamental al acestei expoziții, este acela de a fi receptat convenabil și convingător peisajul industrial. Este cunoscută și acceptată îndeobște predispoziția naturală a pictorului român dintotdeauna pentru peisajul, în genere, mereu interpretat cu talent și o nedisimulată bucurie a transcrierii. Mai mult calm, mai multă siguranță, mai multă obiectivitate pînă la urmă, acordă peisajului industrial note caracteristice nu numai conforme unui nou tip de interpretare artistică, mai leier, mai pur, ci și foarte proprii vieții însăși. Dominăm, nu ne domină, civilizația mecanică de precizie, indiferent de dimensiunile, uneori colosale chiar ale acesteia. Ar trebui, în acest sens, citați mulți artiști. Spațiul nu ne-o permite.

Pentru ștergerea limitelor, în consens de valoare, nu mă pot împiedica să nu-i amintesc pe pictorii ale căror lucrări mi-au plăcut cel mai mult : *Brăduț Covaliu* („Zamfira — viguroasă reinterpretare a portretului de tradiție); *Eugen Popa* („Tineri pe șantier" — fotografii cu finețe voalate sublinînd frustețea realului imediat); *Ion Pacea* („Vase în portul Constanța" — pete uniform legănătoare de culori) *Spiru Chintilă* („Peisaj dobrogean" — caldă și surprinzătoare umanizare a canonului); *Viorel Mărgineanu* („Flori" — materialitate suav hipnotică); *Ion Sălișteanu* („Peisaj de șes" — calme convulsii desfășurate) *Georgeta Năpăruș* („Costum" — ciudata viață fastuoasă a veșmintelor); *Mihai Bandac* („Nostalgie" — linii de aer mai dens într-un aer mai rarefiat); *Elena Greculesi* — „Tineri" — stilul „manechin" în etapa dezinvolt-sentimentală)

G. H.

muzică

m

Pretexte pentru muzică

Tragedia **Iona** de M. Sorescu, resimțită ca „dezolantă poveste, jucăușă la început și apoi din ce în ce mai sumbră" (I. Ianoși — Alegerea lui Iona), pesimist-umanistă, prin disoluția existenței divine sau, ceea ce e același lucru, prin transcenderea unui Dumnezeu oțios căruia nu-i mai reușesc minunile, ca replică unui Om cu orizont și certitudini gnoseologice treptat îngustate și relativizate, piesă cu intruziuni de elemente fantastice conotînd absurdul (pești care cad, nu se știe unde) a fost aleasă de Anatol Vieru ca „pretext" al operei cu același nume. Dificultăți specifice se ivesc din alăturarea textului de muzică. Vieru asociază textului Metamorfoza lui **Escher**, gravuri proiectate în timpul spectacolului, dezvăluind propria interpretare a operei și, mai departe, a fragmentului de legendă biblică. Evoluția în timp a tramei este dublă : simultan de tip continuu și discret, față de care textul se situează într-o poziție neutră. Astfel, treptata „alienare aprehensivă" a eroului, plonjat în (i)realitățile lumii „de dincolo (sită, mizerie acvatică)" este punctată de succesive deglutiții care, schimbînd „ambientul" personajului, primesc sensuri și dimensiuni cosmice, chiar dacă resimțite butaforic prin inextricabila îmbinare tragic-persiflant, existențial-neserios, inedită amprentă a „pretextului" sorescian. Asociind ideea de metamorfoză textului, pletoric de situații și sensuri, A. Vieru „întoarce regizoral" ansamblul operei spre interiorizare și discreție, spre genuin și verosimil, refuzîndu-se unor punctări spectaculoase, unei excesive extravertiri a eroului, „damnat, lovit de soartă". Gravurile amintite dezvoltă nenumărate sugestii, preluate și „metamorfozate" în muzică : transformări în cadru drept sau curb trimit la ideea de arbitrar, orientat (cu termeni semiotici) spre un tip de transformări indiciale și de contiguitate (păsări care se prefac treptat și omogen în pești), sau spre echivalențe de tip simbolic (conexiuni ultrainedite : turnul unei cetăți devine piesă de șah, includerea cuvîntului „metamorphose" ca element grafic); ideea dualității (transformări bidirecționale, unde elementele, geometric divergente, se diferențiază prin contrast cromatic) ar sugera existența lumilor reală și absurdă, pe rînd emergente în gnoză sau tipul de personaj-dublet (-multiplet) ; relativul se conține intrinsec în forma de expresie : iluzia optică ; aceste presugestii, preluate în muzică, sînt circumscrise de sfera mai generală a irealului, a aparenței eteromorfe însă figurative, care reprezintă al doilea „pretext" al operei. Muzica urmează fidel textul, cu pondere pe voce sau pe situație (susținerea sonoră a înghițirilor) se configurează anticipativ sau divergent față de evenimente ; se erijează chiar independent de text (Monodia). Mai mult chiar, muzica colorează nivele ale fantasticului (corul pescarilor), distanțîndu-le între ele peste intenția dramaturgului, eșalonate de la straniul transgresînd progresiv realitatea, prin fantasticul unei „cauzalități imaginare", (Ț. Todorov) pînă la miraculosul pur, paroxistic ; se creează astfel vaste structuri reticulare, polisemice pentru că polifone, cu nivele espațiate prin modalități exclusiv componistice.

Viorel Crețu

Dintre sute de catarge

Un titlu de rubrică, lansat în „seria Mihu Dragomir", de care s-au legat speranțele a numeroase promoții de poeți tineri. Il reluăm, propunîndu-vă debuturi pe care sperăm că timpul le va confirma. Le dorim deci, acestor catarge, vînt bun și puterea de a urca frumos și demn, drumul poeziei.

adriana lişman

Cred că poeta Adriana Lișman merită să fie prezentată exigenților cititori ai revistei „Luceafărul", întrucît, dacă mulți scriitori se irosesc într-un etern experiment fără a reuși să-și certifice autenticitatea, eu înclin de partea celora care-și exprimă, pînă la urmă, răspicat, crezul și păsul lor. Sinceritatea mesajului lor, înveșmîntată în versuri curate și clare, constituie mai adesea ținuta cu care te întîmpină adevărata Poezie.
Să apreciem împreună !

TUDOR GEORGE

Ninsoare

O, nu sînt eu, ci totu-i de lumină
Pădurea îmbrăcată în argint
Ninsoarea ce se leagănă blajină
Pe creștetele noastre poposind...

M-a-ntîmpinat un brad lovit de bardă,
Pe rana lui se cerne-omătul lin,
Copacii albi privirea mi-o dezmiardă
Cînd fulgii cad din acele de pin

Renasc din jocul dalbelor fantasme
Mă cheamă codrul fără de cărări
Și regăsesc o lume ca de basme
Din alt tărîm, din neștiute zări !

Mă pierd sub vraja unui gînd lunatec
In plai de vis, sub pinii seculari,
Mă știe numai codrul singuratec
Că port în piept atîta dor și jar.

Această viață-mi pare o poveste
Țesută ca o joacă-n fulgi de nea
Și poate numai versurile-aceste
Aduc atîta soare-n calea mea.

Al amintirii clopoțel răzbate
Și peste ani mă cheamă îndărăt,
Am revenit la codrul ca un frate
Cel viguros și verde sub omăt.

Uitîndu-mi amăgirile-nîr-omenme
Devin din nou atît de fericit,
Cînd cu tăceri mă-mbrățișă pădurea
Și ninge blînd, frumos și liniștit...

Sanatoriu

Fiecare suflet e o floare deschisă
Mireasma ei dăinuind în departe.
Numai codrul, numai pădurea de tisă
Ne petrece din viață în moarte.

Medicii se întreabă cînd ne consultă :
Cîți arbori vor rămîne din această pădure !
In codrul de tisă, ascultă, ascultă,
Se aud repetate lovituri de secure !

valentin dumitrescu

In ultimul an de zile numai, Valentin Dumitrescu mi-a adus spre lectură poeme ce ar putea constitui materia cîtorva volume. Insă — lucru rar — el nu cade pradă acelei incontinenții verbale, simulată ori autentică, exterioară ființei în orice caz, care precipită debutul multora. Dimpotrivă, tocmai ființa îl preocupă, concentrîndu-l asupra-și, făcîndu-l să rupă din sine cu dureroasă lăcomie. Tînăr intelectual cu disponibilități multiple, făurindu-și pe deplin cu rigoarea gîndului, dacă vocația lui se va decide în vers sau altminteri vom ști, desigur, cu timpul.

MARIUS ROBESCU

Da capo ori să sfîrșim

Ceruri care n-ați fost
ființe dragi, peisaje dispărute
drumuri care au curs fără să privească înapoi
atîtea morți umile strecurîndu-se pe ușa
din dos
lucruri pe care le-am iubit învățat gîngăvit
obiecte – blînde umbre mîncate de lepra
ne-am apărat unii împotriva altora rupînd-o
la fugă
am ars toate corăbiile de hîrtie
am respirat împreună aerul aspru al dezlipirii
de sine
ne-am zdrobit vinătăile apoi rana
și acum o vom luat de la capăt
de la capăt ori să sfîrșim

închizînd cercul
fără rușine fără fluturări de batistă
pășind tiptil ca un străin într-o casă străină

Poem

Greutățile lumii vin pe picioare de ață
un cer de faianță șlefuindu-le înaltele pîntece
fără noimă smulge caravana din propriul nisip
[illegible] mîini la răscruci să-ți îngropi fața
decapitate cuvinte intrate în spasm pur

drumuri se-nnoadă iluzii gînduri răvășite –
strîns
ca un macaz stricat cade încremenirea
sau ochiul crapă o clipă opacitatea
convențiilor
și înghețat se duce la fund

dan c. mihăilescu

Un talent deosebit de puternic și profund, ce se citește cu adevărată bucurie este Dan C. Mihăilescu, o minte matură, slujind limba și tradiția noastră istorică și spirituală, în poemele căruia se întrevede o renaștere a lirismului pe căile deschise de cîțiva mari poeți români de pînă astăzi și a cărui împlinire va avea loc în măsura în care va birui discursivul, gîndul poetic așadar, în favoarea duhului inimii. Debutul său editorial va însemna, cu siguranță, o dată.

IOAN ALEXANDRU

Icoana de seară cu ape

Prin verde dedesubt cristalul
Lumină singură pătrunde
Precum o pleoapă cade seara
Peste vederea ce se-ascunde

Acestui calm amurg de ape
I se închină peștii. Rar
Cîte o ară își înghite
Cărarea-n plînsu-i solitar

Copacii curg încet spre sus
Plecați orbire din uimire
Și sînt acum precum ecoul
Care se naște din pieire

Din nemișcarea undei pare
Că îmi răsar ca altădată :

Un trup născut pentru amurguri
Care-n oglindă orb se-arată.

Trei scări ale vederii prin cuvînt

I

Din somn în somn, nerăsuflînd,
Rana cuvîntului se adîncește
Mugurii cuvîntului plesnesc în gîtlej
Izbind lumina care-i încolțește

Desface ochiul rînd pe rînd
Izvoarele cuvîntului încărunțite
Sevele mute țes pînze pentru nări
Iar șoaptele-s fecioare nenuntite

Trec stoluri prin orbite tăcerile pe rînd
Pe cînd obrajii-n sarea lacrimii visează
Cum cearcănul se face nimb tîrziu
Privirii ce se-ndepărtează

II

Dau drumul pleoapelor și văd
Privirile cum spintecă lumina
Și-n loc de sînge, din tăietura ei
Țîșnesc cuvinte-ncremenindu-mi vina

Ca aceste albine albastre, de doc,
De gîtul cerului se apucă
Fulgeru-n cerul gurii mi s-a frînt
Și umbra lui în mine se usucă

III

Nu-i dat cuvîntului decît o împietrire
Suflarea ce coboară-n amintire
Dar albul ochiului, întemnițat în vis
Se face umbră, caldă de uitare

ana fenoghen

Ana Fenoghen, de loc din Sulina, absolventă a liceului „Spiru Haret" din Tulcea, se înscrie acelei categorii de tineri creatori talentați și ambițioși, care vor să aducă, să schimbe ceva în general celei mai tinere poezii. Acoperit de patimă și candoare, versul său se opune consonanțelor clasice, este abrupt, sincopat, dar de o melodicitate interioară deosebită, care dă stărilor sale tensionate o vibrație de violoncel.

RADU CARNECI

Dedicație

Noaptea transpiră pe rînd
busuioc ;
un cîine ține în colți
liniștea mumii

Sînt atîtea înfrîngeri.

Uite, un călcîi crește
primejdios, într-o continuă floare !

Singurătate

Nu veni cu trenul de noapte !
pădurile – procesele mele de conștiință –
rămîn să-i facă ocol
pe măsura eliberării de frunze
(Ceata întunericului
bagă de seamă
culoarea înfierată a rațelor...)
Gările abandonate...
dictează
mișcările astrelor pe o fostă inimă.

elza cenușă

O poezie a stărilor evanescente, grațioasă și subtilă, scrie Elza Cenușă, posesoarea unei științe a scrierii fastuoase: „Alaiuri bătrîne de regi s-au mărit în mare / și în urma lor / s-au așezat pe ziduri podoabele albe / furate din epace / și s-au deschis largi portile / cu șiruri lungi de miri".
Transcripția undă a senzațiilor („Ne spală ploaia de mușchi și de otravă / ne lasă netezi și plăpînzi / cu nările adulmecînd / rășină de ploaie...") aduce o plăcută notă de prospețime într-o poezie intelectualistă care își păstrează marea șansă de a se individualiza prin adîncirea emoției și siguranța tonului lucresc. Credem în evoluția fericită a acestei tinere poete.

CEZAR IVANESCU

Caii noștri albaștri

Caii noștri albaștri
se scaldă acum în mare,
cu răni de amurg pe trupurile lor lucii.
Aici, sub capetele lor,
e începutul furtunilor de sare.
De ce te sperii, iubite ?
De ce să ne întoarcem ?
Văd, de departe,
cum se țese nisipul la loc
și iarba se pieptănă grea odată cu seara.
Au pornit toate tapsarele.
Pescărușii au în cioc boabele mari ale
neliniștii.

Sînt negustor de scoici

Părinții mei sînt negustori de scoici,
eu vînd flacoane cu talazuri
și port pe străzi
năvoade întregi de sare.
Cumpărați, străini, o stea de mare
și puneți-o în ferestri,
părinții mei sînt negustori de scoici,
din spatele tarabei
văd mari și grele catargele albe
din gurile de pești,
eu însămi sînt negustor
și cînt din scoici
și vînd mărgean
spre malul celălalt !

Bena Grecalesi : „Tenei"

norbert hauser

Tînărul poet de limbă germană Norbert Hauser (18 ani, elev la Timișoara) scrie o poezie febrilă, incisivă, angajată. O luciditate severă, accente de cinism și candoare se îmbină într-o emoționantă pledoarie pentru puritate.

NORA IUGA

Avertisment

la școală în ultima bancă
atît de speriat
cercetînd rîndurile
mutîndu-ți privirea
de la unul
la altul
neobservînd măcar
cît de adînc
ești cufundat în cerneală
de unde vin alții
mai mari
cunoscuți
și părinți
să te pescuiască
meditează
la durata derizorie
a becului electric
la apresiunea exercitată
de podea
asupra măturii
și uneori
și asupra ta
meditează
la celula vitală
în care trebuie să viețuiești
trandafirii de plastic
pe pereți
și gravurile
măsluite
fotocopii
sau schițe
urmărind
să te deformeze
fii atent
util
cînd încercam
să-i demonstrez
paltonului
cît de utilă
e umbrela
și invers
m-am lovit
de neînțelegerea
ambelor părți
care puneau în discuție
importanța
cuierului

Zburătoare

tocuri de douăzeci	în nordul îndepărtat
centimetri înălțîndu-se	puzderii de muște
tot mai departe	zumzăind
de pămînt	pe craniile
evadarea în spații	unor animale
tentativa eliberării	ca spre exemplu
sfidarea constrîngerii	delfinii
și apoi	asvîrliți la mal
folosirea trenului	de curenți
ca vehicol public	după toate
avioanele au devenit	probabilitățile
riscante	sînt o gîndită muscă
știți de ce	materie
vor să așeze lumea	de la nord la sud
în cap	zbor
ele înșile	în pipote de păsări
stînd în cap	și alte rîndunele
agățîndu-se de	aparținînd circuitului
magazine	importantă întrebarea
zburîndu-le în jurul	rizibilă
urechilor	
și adunîndu-se	ca nesfîrșitul jet
în cercuri familiare	de neștiință al copiilor
în jurul cojii de	
portocală	în pustiul
a tropicelor	celulelor cenușii

În românește de Nora Iuga

valentina mureşan

Dacă poezia înseamnă și îndrăzneală și „erezie" și căutare curajoasă, patetică a identității de sine, atunci, în mod sigur, versurile foarte tinerei Valentina Mureșan răspund cu brio acestor exigențe.
Există în ele un glas curat și plin de prospețime, dar care, în curînd, poate deveni de temut, în sensul cel mai bun al cuvîntului, tocmai prin prospețimea și vitalitatea lui. Dincolo de talentul evident, poeta are ce să comunice și o va face, cu certitudine.

DAN CRISTEA

Noiembrie

Ascultă-mă iubite timp de-a toamnă
Prin păr rîd dinții nopții greu
Muzica de Bach peste buze precum
Lumina întoarsă spre sufletul meu

Uitată pentru-o holdă netrăită
Dac-am să dorm în ierbi ca o răscoală
Fecioarele vor naște despre mine
Și pîinea va fi pîine nu greșeală

Ascultă-mă iubite timp de-un om
Tu rătăcitul neștiut din mine
Dac-am să stau în ierbi ca într-un semn
Mult mai înalt și mai străin de zile

S-a adîncit în mine-o dimineață
Și noaptea mi-a rămas pe-un colț de față.

Perpetuum

Stau într-o gară
Să mă vindec
De toate venirile
Și de toate plecările
Dincolo de pacea asta
Mă dor morțile de rezervă
Bărbații dansează în castani
Prăbușiți pînă dincolo
Se bea din scoici
Cîte-un naufragiat
Clopotele urlă
După vreun cer
Stau într-o gară
Să mă vindec
De toate venirile
Și de toate plecările
Dar întotdeauna vine un tren
Care are nevoie
De mine.

ion dițoiu

Ion Dițoiu este unul din poeții ce își apropie experiența bacoviană. Sensibilitatea lui poetică merge către poemul scurt care absoarbe notația aforistică reușind să dea o naturalețe specială stîngăciilor de construcție. Prin eliminarea unor inegalități poemele lui Dițoiu nu au decît de cîștigat, la nivelul expresiei.

GEORGE ALBOIU

Peisaje

I

Umbrele plopilor par focuri pe măguri
și se pierd în cea mai tînără noapte ;
Iubirea fecioarelor ca un scăpăt de soare
așteaptă de veacuri un vînt fără fapte.

Pot zîmbi, sînt bătrînul printre blocuri trimis
E ciudat cum mugurii explodează precis.
Mai aproape le spun, mai aproape, la prînz
s-ar putea să aud exultînd fantasticul mînz.

II

Se-apleacă peste frunte un zid și altul
în noaptea veche uscată ca o toamnă
cînd tu, poete, mai speri că din înaltul
albastrului închis coroane te înseamnă.

Da, ochiul magistral dacă m-ar fi știut
aici, nemișcat ca un erou în amintirea comună
și măcar să aud pasul tău pe alei desfrunzite
adică atît cît se poate memora.

III

Văd limpede, e ochiul meu aici fără privire
mai spre trecut e gura înțeleaptă.
Stau faptele viu nălucind
și hipnotice grădini suspendate
cum turtureaua ce bate
trasă de micile lanțuri
spre singura miazănoapte.

ion vieru

Sfios, arborind mereu un zîmbet candid spre a se dezvinovăți că scrie, Ion Vieru, adolescent din Grumăzeștii Neamțului, bate la fereastra afirmării cu degete curate și încîlceli prevenitoare. Poezia lui e una a căutării de sine, a explorării vîrstei de aur. Bănuitor, printre foșnetele ultimelor zile ale adolescenței sale, Ion Vieru cuibărește simburele — uneori de foc, alteori de gheață — al dimineții sale de poet. Mai bate uneori cu aripă de ucenic, dar zborul versului său a început deja să aibă identitate.

DORIN TUDORAN

Sacră pornire

ecoul sîngelui rostit
la întîmplare,
la fel cu izbînda înnobilată
de o sacră pornire,
atît de aproape și fără puterea
de a fi ocolită
cu izvorul preschimbat în vîslă de răcoare,
zborul nu se poate ascunde
se întoarce la aceeași fericire
mereu înspre aripă.

Corsar

Întors în lacrima lunii
plînge corsarul
eternitatea căzînd îl alungă

Vîntul purtînd calea
trece prin somn,
liniștea îi poate fi
umbletul
încercuit de o pasăre

apasă umbra
ca o pedeapsă a orei
și urcă nemăsurata dimineață

bogdan igor țana

Tînărul poet Bogdan Igor Țana încearcă (și reușește) să-și transpună emoțiile dincolo de lirismul obișnuit. Măsura în care realizează, deocamdată, se învăluie într-o nebuloasă a sentimentelor polarizate pe suflet, pendulînd între modernitate și structura versului clasic.
Nu pot decît să-i urez drum bun pentru a se descifra pe cît mai curînd prin hățișurile atît de întortocheate și pretențioase ale poeziei de azi.

ION SOFIA MANOLESCU

Primăvară

Decupat,
Corpul Ei
A rămas întipărit dintotdeauna
în aerul cerat
al camerei.
A plecat,
Cînd ziua a ieșit din noapte
și strigătul cocorului din așteptare.
Atunci,
Mi-am călcat spaima de a nu-nțelege
că
încă lumii îi este foame
de cîntul poeților
și guril de izvor
Sete de roua dimineții
Ea
poate a fost
gură de izvor sau lună
și mie
mi-a fost
foame și sete.

Jocul umbrelor

Jocul umbrelor
fără formă,
pe marginea caldarîmului obosit
naște liniște,
fără respirația sacadată
a copacilor darnici ei înșiși
de meditație.
Dar perpetuu,
jocul luminii
dă viață
jocului de umbre
care,
se răsucește
se întoarce,
se ascunde,
de data asta
și-n mine...

atelier literar
poşta redacţiei

M. LEONARD-DELENI : E puţin, intr-adevăr, ca să putem trage o concluzie. Paginile sint scrise ingrijit (poate cu oarecare insistenţă descriptivă) şi par să promită lucru de calitate. Dar, să vedem...

LILIANA BARBU : Citeva texte cu semne imbucurătoare : „Singurătate", „Privirea ta", „Ciocirlie".

GH. SILEA : Pagini de inceput, şovăitoare, prin care pare să mijească şi un zvon de poezie (mai ales in „Cintec de greier", „Chemare", „Cărare"). Gindurile din scrisoare (...„să citesc cit mai mult, ...să inţeleg noi straturi de idei prin poezie"... etc.) sint pline de inţelepciune.

D.E.R. : Trei lucruri frumoase, consistente.

I. SALIU : Interesante exerciţii de fantezie şi spirit (in general livreşti, uneori, fastidios-insistente) care deschid perspectiva unor performanţe narative şi mai substanţiale.

V. IONESCU : Citeva pagini frumoase : „Petrecere", „Priveghierea", „Lecţie de frică", „Lumina rătăcită", „Fără cuvinte". Pe curind.

ELENA ŞTEFAN : Nu e cazul să vă scuzaţi — rugămintea era cu totul firească (pină la urmă, aţi ales varianta cea mai reuşită, pentru care am fi optat şi noi. Răspunsul nostru avea in vedere, doar, posibilitatea descoperirii unor variante şi mai reuşite...). Noile texte, in linia (fără sfirşit, oare ?)...) a „mitologicalelor", ne-au plăcut mai puţin (cam reci, uscate, „făcute"). Ceva, poate, in „Sapho".

L.C.M. : Slăbuţe, plafonate, vegetaţie clorotică de spaţii inchise, intunecoase. Ceva, in „Căutătorul", „Sufletul meu".

GEORGETA DRAGOMIR : „Sfirşit de ziuă", „Intr-o cimpie" — iată două pagini care s-au apropiat simţitor de poezie.

OPTIMUS : Lucruri, in cel mai bun caz, de neinţeles, pe linia precedentelor (artificioase, obscure, fără inspiraţie şi ecou, etc.). Ciudată, ingrijorătoare evoluţie ! (dacă se poate numi evoluţie...). Să fie de vină lipsa unei adevărate vacanţe ?

FELICIA : Un transport masiv de pagini, scrise, in general, cu un fel de infrigurare, „dintr-un jet", dar şi cu multe rizgiieli infantile (...şi uneori, cu niţică neglijenţă...). Dintre versuri, cele mai bune, mai substanţiale, ni s-au părut : „Confesiune", „Amnezie", „Indiscreţie", „Sfat", „Loc in nisip", „Nonconformism". Dintre proze, două sint mai difuze, risipite, fără un „miez" („E motiv" şi „Povestea" — aceasta din urmă „prezintă dificultăţi", intr-adevăr, şi necesită „mai multe amănunte"). Mai consistente, mai construite, celelalte două. „Baza" — care poate fi un bun punct de plecare pentru o povestire interesantă (lucrată mai in adincime, articulată mai bine, mai strins, eliberată rezonabil de joacă delirant-onirică fără aport, gen „poemul bunicii" etc.) şi „Un minut", cea mai bine construită, dar cu un final cam expeditiv, la un tonus scăzut, parcă din oboseală... (fără a pune in lumină cum trebuie, de pildă, incintătoarele personaje Diana-Divina şi cei doi fraţi gemeni ai săi, Pik şi Puk, etc.). In general, prozele dv. cer mai mult efort de ordonare şi coordonare a gindurilor şi intimplărilor, un simţ sigur al proporţiilor, al „structurii", strunirea mai severă a tendinţelor divagante (care diluează şi dezechilibrează pagina), a jocurilor năstruşnic-delirante, uneori indoielnice (mai ales, in „E motiv"). Sint multe pagini frumoase, de sensibilitate şi lirism, de analiză psihologică, de naraţie şi portret, dar ciştigurile trebuiesc extinse şi consolidate. Vă aşteptăm, in continuare.

VI.CO : Nu sint nici acum (intr-o schiţă relativ modestă) prea multe date pentru o concluzie mai cuprinzătoare.

R. ROCA : Mai bine, in general (şi mai ales in „Bezna", „Un fel de triumf", „Stilp"). Mai sint şi alte lucruri interesante, dar insuficient finisate (a mai rămas zgură şi „şpan", noduri şi intunecimi...).

ŞT. GHIFTINĂ : Incercare mai mult neizbutită, in lipsa unei experienţe adecvate. Primele pagini, minuţios descriptive (cu exces), scrise intr-un stil incărcat, preţios (cu unele efecte involuntar parodice) sint urmate de lungi „instructaje" didactice (intr-un limbaj arid-specializat, sau reportericesc) care pierd din vedere cu totul intenţiile beletristice ale textului.

Octavian Suciu — Lugoj, Diana Barbu, Corneliu Ciobanu, M.-L. Putneanu, Iulian Mocanu, Paul Hănişteanu, Valentin Popescu (ceva, in „Atunci", „Zina străzii").

Iosif Tătar, George Papp, Decebal Alexandru Seul : Nimic nou !

Adelina Aruştei, Sabin Clupa, Emilian Porojan, Vasile Zgarobete, Dora Teodora, Dan Cabera, Anonim, M.T. Dumitru Cetină, A.T. — Tg. Mureş, Iuliana Argeşan, Dora Doinici, Silvana Părău, Maria Zotic, Dina Rusu, I. Cimpani : Incercări de nivel modest.

Geo Dumitrescu

N.B. Manuscrisele nu se inapoiază.

Scara

Important este că mergi — mi-am spus
Asemenea ochiului sting
In posesia ochiului drept

Vei putea să te joci cu pămintul
Care nu este decit un ghem
Din care viaţa toarce fir gros
Ca o conductă de salubritate
Pentru ziua in care se vor găsi
Două mini fermecate
(De copil crescut intr-o cameră albă
In straie albe şi hrănit
Cu lucruri şi fiinţe albe)
Care să impletească singura scară
Care ne trece prin moarte
Ca prin trupul mamei.

GRIGORE HOJMA

Hamletul de toate zilele

e un anotimp in care
infloresc mobilele iţi spuneam
şi mina mea dreaptă
mingiia o cucuvea de argint

tu ieşeai in curte cu o sticlă
să aduci apă
rochia ta era galbenă
(polenul scuturat
de pe staminele somnului meu)

pentru un minut rămineam singur
mincam un cub de zahăr
şi zimbeam binevoitor oglinzii.

DAN EMILIAN ROŞCA

Imagini

Aştept o schimbare
ceva insolit şi strălucitor
numai zgomotul fir cenuşiu al genelor
peste somnul de mahon al mobilei
şi umbre trecindu-se prelung de pliurile
perdelei

eram atit de tinără, de liberă
bucuriile mi le sărbătoream de una singură
neimplinirile, romanţios redactate intr-un
jurnal

Cheia scrisneşte in broască
poate e mult aşteptata schimbare
descuamarea am un moment de ezitare
luna intră prin geam şi se lipeşte de oglindă
[illegible] se subţiază pe sub uşă
[illegible]se.
Ier tu crezind că ai intrat intr-o biserică
aprinzi o luminare lingă obrazul meu.

ALICE ALDEA

Recunosc

Mi-am pierdut tot farmecul, o ştiu,
Am uitat culoarea nebuniei,
Mulţi se indoiesc că mai sint viu,
Nu mă mai excită ţiţa viei.

Nu mai joc şi nu mai merg călare,
Prin cascade nu mă mai arunc,
N-am ieşit de-un veac la vinătoare,
Nu mai vreau in orice poartă-un prunc.

Calc cu grijă, să nu-mi rup piciorul,
Pe femei le ţin la orizont,
Imi scurtez cu grijă viitorul
Adoptind o tactică de front.

Canonada inimii se-aude
Tot mai stins pe-al sufletului deal,
La moşia-mi de esenţe crude
Vremea se preface in cristal.

RADU ŞUŢU

Ştefan Buţurcă : „Culoarea străzii"

Mă intreb

De ce vă temeţi de norii
Care se abat asupra noastră ?

Nu vă temeţi
De norii albaştri,
Căci ei sint simbolul lumii,
Un albastru incandescent
Cald şi rece
Pur şi simplu
Asemeni miniei unui om.

Nu, nu vă temeţi
De norii grei
Si nici de mindria furtunii,
Ci dormiţi liniştiţi, trezindu-vă
Impreună cu soarele.

BIANCA CRUCIU

Stoppage

Nevoia de neutri
Nevoia de nerostire
Nevoia de lent, de absent, de neştire
Necesitatea de a mă opri
de a te opune
de a-l adormi
Nevoia de a nu inţelege ce spune
Nevoia de a nu spune
nevoia de a inţelege prin vis
ce nu spune.
Nevoia de a se topi
de a se scufunda
in amorf
de a nu reveni
de a nu se deschide
de a nu incepe şi a nu se sfirşi
nevoia de a pluti
in nemişcare
in nefiinţă
in nelumină
in negind
in netimp
in nelume
in vidul veşnic al somnului din sine.

CRISTINA NEAGU

Un altar pentru un miel

fă un altar pentru un miel,
vine la mine şi-mi zice ingerul
de la obraz
la obraz.
fă un altar pentru un miel,
hai mai iute,
ce mai stai pe ginduri,
ai făcut altarul ?
imi zice el.
pentru care miel ?
intreb eu
păi pentru un miel
n-are importanţă care
zice ingerul.
asta e sarcina ta
să faci un altar pentru un miel.
dacă trebuie să fac
un altar pentru un miel
il fac, cu toate că nu inţeleg
de ce il fac, zic eu şi
m-apuc de treabă.
peste două ore ingerul mă intreabă :
ai făcut altarul ?
l-am făcut, zic eu,
şi il scot din sin
bine, zice ingerul, atita zice
şi cu asta
convorbirea noastră ia
sfirşit.

THEODOR FOLDER

CRONICA EDIŢIILOR

O structură experimentală

Am consemnat in această rubrică mai ales intreprinderile editoriale destinate clasicilor literaturii noastre. N-am uitat totuşi că unii din cei mai mari scriitori ai noştri şi-au desfăşurat activitatea pină in anii din urmă, ei fiind incă de mai multă vreme „clasici in viaţă". Aşa, bunăoară, Sadoveanu, Blaga, Camil Petrescu, Călinescu, Arghezi. Editarea operei lor nu putea să intirzie. Astfel, din Sadoveanu au apărut pină acum 21 de volume, din Blaga 6, din Camil Petrescu două, din Călinescu 13, din Arghezi 31... Am mai spus-o : nici una din aceste ediţii nu este şi critica. Realizate mai ales in edituri, cu sprijinul de regulă al familiilor scriitorilor respectivi, ele nu sint, oricită stimă am avea pentru cei ce le-au realizat, decit trepte utile pentru viitoarele ediţii cu adevărat ştiinţifice. Aşa cum sint făcute, asemenea ediţii ne oferă opera scriitorului dar nu şi aparatul critic necesar, ne dau varianta ultimă nu şi pe cele intermediare, ne dau anul apariţiei operei dar nu şi ecoul ei in epocă. O altă carenţă a lor este aceea că sint selective : cutare poezie, cutare articol, mai ales opera din anii debutului este lăsată de o parte. Incă o dată : nu dispreţuim asemenea ediţii ci doar vrem să evidenţiem că ele nu sint in acelaşi timp şi moderne instrumente de lucru.

2. De curind a apărut la editura **Cartea românească**, intr-o nouă colecţie — **Mari scriitori români** — şi intr-un tiraj de masă opera poetică a lui Tudor Arghezi. Este omagiul pe care editura il aduce poetului in anul centenarului naşterii sale. Ediţia aparţine recunoscutului specialist in domeniu G. Pienescu.

Trebuie să spunem de la inceput că este cea mai cuprinzătoare carte de pină acum privind activitatea poetică a lui Tudor Arghezi. Nu este nici ea o ediţie critică, dar prin bogăţia şi acurateţea materialului, prin structurarea acestuia, precum şi prin **postfaţa** lămuritoare a editorului ne imbie s-o discutăm aici. Şi primul lucru care ne indeamnă la aceasta este acela, mărturisit de editor, că ediţia a fost realizată şi „din perspectiva ediţiei critice" a operelor argheziene. Astfel, chiar dacă lipseşte aparatul critic (nici nu era necesar intr-o ediţie de masă), prezenţa lui ideală se simte la tot pasul. Citeva deconspirări ne face G. Pienescu in **Postfaţă**.

Baza acestei ediţii sint „ediţiile definitive" din anii 1936, 1940, 1943 şi 1959. (O comparaţie a ediţiei de faţă şi cea „definitivă" din 1943, pe care am făcut-o după sumar ne dezvăluie lucruri foarte semnificative : cartea din 1943 numără 1[illegible] cicluri, cea actuală 25 — de fapt, longevitatea creatoare a lui Arghezi este recunoscută de toată lumea). Editorul ne spune că a „radicalizat" structura propusă de poet". Această „radicalizare" constă in principal in 1) „prioritate absolută acordată primelor ediţii ale fiecărei grupe sau ciclu", 2) adăugarea la finele fiecărei ediţii „princeps", intr-o **addenda**, a poeziilor care fac parte, totuşi, din ciclul respectiv şi pe care poetul dintr-un motiv sau altul nu le-a tipărit la locul respectiv şi 3) respectarea voinţei ultime a scriitorului, „adică textul definitiv din ediţia **Versuri** (2 vol., 1960), in nuanţele specifice ortografiei argheziene".

Această ediţie, cum spuneam, este doar o treaptă, dar una foarte solidă, spre marea integrală critică argheziană. De altfel, editorul este conştient de virtuţile intreprinderii sale din moment ce ne atrage atenţia că a dorit doar să propună „o structură experimentală de ediţie completă a poeziilor lui Tudor Arghezi". Oricum, este cea mai bună şi mai completă ediţie de pină acum a operei poetice argheziene. Cartea aduce in lumină şi citeva aspecte mai puţin cunoscute. De un interes deosebit este ciclul botezat de editor **Antearghezlene**, cu alte cuvinte de recolta poetică din anii debutului (1896—1898), cind versurile lui „Ion Theo" nu purtau incă pecetea **argheziană**, versuri repudiate mai tirziu de către poet sub pretextul unor imixtiuni in text a lui Al. Macedonski. Se pare că imixtiunile n-au fost, totuşi, prea insistente... Editorul aduce o dovadă grăitoare in acest sens. Noi, astăzi, distingem intre scrupulul artistului de a nu se dezvălui decit in cea mai viorie lumină, găsind aici un reazim la ceea ce se numeşte moralitatea creaţiei, dar totodată ne interesează **tot** ce ar putea lămuri o geneză şi descrie o evoluţie. Nici Eminescu nu-şi „antologase" poeziile din **Familia** şi nici primul lui editor, Titu Maiorescu nu le cuprinsese in ediţia din 1883. Totuşi un mare artist ne interesează in toate compartimentele activităţii sale şi ale vieţii sale şi editorul a făcut bine că nu a respectat „ultima voinţă" a scriitorului. Unde sfirşeşte arta incepe ştiinţa, nereuşita artistică poate deveni, prin recoşeu, pildă grăitoare. Şi apoi, sint chiar atit de „rele" poeziile argheziene din anii debutului, mai ales dacă le raportăm la epocă ?...

Ultimul ciclu al ediţiei [illegible] formează postumele publicate in periodice incepind cu anul 1972. Astfel avem inmănunchiate aici din **Contemporanul** 12 piese, **Steaua** (1), **Luceafărul** (18), **Manuscriptum** (7), **Urzica** (1), **Tribuna României** (1), **Scinteia** (1), **Albina** (1).

3. G. Pienescu, unul dintre cei mai avizaţi editori ai momentului, ne oferă intr-o ediţie de mare circulaţie [illegible] operei poetice argheziene. „Ordinea" stabilită de domnia sa este una dintre cele mai bune posibile. Dar cite manuscrise poetice au mai rămas in atelierul de creaţie al poetului ? Cite variante, la acest mag al cuvintului romanesc care lăsa cu anii textul la „saltar" pentru ca să „dospească" bine, vor mai fi fiind ? Ce relaţii, apoi, se pot stabili intre poezia lui pe de o parte şi [illegible] şi proza lui pe de alta parte ? Ediţia [illegible] şi nici nu ne răspunde la asemenea intrebari. [illegible] dicare [illegible] ciu. Şi pentru că in asemenea mari proiecte [illegible] mai vin [illegible] duitoare mărturisirile editorului privind risipa ce-a săvirşit-o sinistrul de la 4 martie...) este necesar ca forurile in drept să urgenteze inceperea ediţiei critice a operei lui Tudor Arghezi. Editorul priceput, capabil să ducă la desăvirşire un asemenea mare edificiu se numeşte G. Pienescu. Pentru că, oricum, credem că nu trebuie să aşteptăm să treacă veacul, cum am făcut cu Eminescu, pentru a restitui spiritualităţii noastre valorile ei fundamentale.

Gheorghe Suciu

„D'ale carnavalului" pe ecran

După o absenţă de nouă ani de pe scenele şi platourile de filmare din România, Lucian Pintilie a terminat, recent, un film după „D'ale carnavalului", piesa pe care a montat-o acum vreo zece ani la „Bulandra". Dar filmul nu reia spectacolul de teatru. Chiar scenariul relieiează distanţa care-l separă de acesta. Am avut marele privilegiu de a-l citi şi m-a entuziasmat prin plasticitatea, prin forţa analitică şi sintetică pe care o degajă şi nu in ultimul rind prin stilul său excepţional. Pintilie se numără printre regizorii care işi scriu singuri scenariile. Nu doar din probitate sau scrupulozitate, ci dintr-o necesitate vitală : cind nu are vreun angajament, scrie scenarii — un mod de a intreţine incandescenţa imaginaţiei, de a supravieţui estetic. Acest scenariu este o veritabilă operă literară, independentă de textul lui Caragiale.

Acest scenariu, deci, mi se pare o sinteză suigeneris de idei, imagini, concepte cultural-politice, replici din original juxtapuse cu altele din „Momente şi schiţe", din monologul „1 aprilie" etc. Nu e un colaj, ci o demonstraţie foarte riguroasă a viziunii Pintilie asupra marelui nostru comediograf. Ceea ce critica literară numeşte „o lectură personală". Fiecare „indicaţie" regizorală este motivată complex prin raportare la intreaga operă caragialiană, la specificul epocii sau prin adecvarea psihologiei personajelor la o stare anume, a „carnavalului". Aproape că dispare orice senzaţie de déjà vu. Preocuparea esenţială a filmului este de a sintetiza trei tipuri de delir pe fondul demenţial al jocului de măşti : delirul pasional-caracteristic eroilor caragialieni — delirul politic — „formă degenerată a liberalismului burghez al cărui duşman neimpăcat era Caragiale" şi delirul „băşcăliei", al trăirii iresponsabile, „miticiste" aş spune eu, „plăcerea adincă, eternă pentru farsa macabră" spune scenaristul, justificindu-se prin monologul „1 aprilie" şi nu numai prin el, desigur. Mitică devine astfel unul din personajele-cheie ale filmului dezvăluind prin moartea sa absurdă esenţa tragicomică a „carnavalului" caragialian.

Deşi cred că ar trebui să mai spunem cite ceva de exemplu despre pasiunea lui Pintilie pentru proza românească actuală pe care o consideră (şi a demonstrat-o) o sursă de filme excepţionale. **„In ultimii ani —** imi spunea regizorul cu acelaşi prilej **— au apărut citeva cărţi extraordinare şi este profund regretabil că ele nu constituie baza scenariilor noastre, că filmul nu e un mijloc de internaţionalizare a prozei noastre. Există cel puţin zece scriitori români care merită să fie cunoscuţi in străinătate prin intermediul filmului. Dacă m-aş apuca să nu fac decit filme după aceste romane, cred că n-aş termina pină la sfirşitul vieţii mele".** După „D'ale carnavalului" va monta citeva piese de teatru şi opere in Franţa — unde va face şi un film după „Colonia penitenciară" de Kafka...

Pintilie a rămas acelaşi regizor polemic, orgolios cum il ştiam. Pintilie are, prin argumentele sale estetice, vocaţia succesului de public şi a premiilor internaţionale. „Duminică la ora 6" a primit la vremea sa 9 premii internaţionale. „Salonul nr. 6" turnat in Iugoslavia şi prezentat la Cannes in 1979 hors-concours la secţiunea „Un certain regard" a primit Premiul Oficiului Catolic (acordat in anii trecuţi unui Pasolini şi Wajda).

Doru Mielcescu

Telegrame

Stimate şi iubite tovarăşe **DUMITRU CORBEA**,

La cei 70 de ani de viaţă, dintre care cei mai mulţi i-aţi pus in slujba literaturii române şi a luptei socialiste pentru dreptate şi adevăr, conducerea Uniunii Scriitorilor din R.S. România, vă transmite un mesaj tovărăşesc cordial de sincere felicitări, calde urări de sănătate, viaţă lungă şi noi succese in activitatea de creaţie literară.

La mulţi ani !

Preşedintele Uniunii Scriitorilor
din R.S. România
GEORGE MACOVESCU

Iubite şi stimate tovarăşe **D. I. SUCHIANU**

Cu prilejul celei de a 85-a aniversări a zilei dumneavoastră de naştere, conducerea Uniunii Scriitorilor din R.S. România are plăcerea să vă transmită, din inimă, un mesaj de sincere felicitări, calde urări de viaţă cit mai lungă şi noi succese in activitatea dumneavoastră literară prodigioasă, pusă in slujba culturii umaniste din România Socialistă.

La mulţi ani !

Preşedintele Uniunii Scriitorilor
din R.S. România
GEORGE MACOVESCU

Spectacolul cărţii

Urmare din pag. 1

mai slăbit vederea) la o alta, generoasă, normală şi sint complesit de toată măreţia acestui poem romanesc de geniu : mă simt, ciudat, liniştit şi impăcat cu mine insumi. Sau, sfirşit frumos de vară fiind (e timpul să ne adunăm), după ce bijbii la-ntimplare prin manuscrise morfolite, găsesc, intr-un „Almanah literar" mai vechi, prăfuit, citeva sonete scrise cine ştie cind şi felul in care sint puse in pagină, vertical, fără de ruperi, alături de fotografia unor drepte coloane, cu horbotate capiteluri, mă fac să le recitesc „la rece", in deplină şi fecundă acalmie, gindindu-mă cum să le integrez şi să alcătuiesc o nouă carte de versuri. Simplă, totuşi miraculoasă poveste a nu mai puţin miraculoasei arte tipografice.

Am alcătuit această lungă introducere, poate nu lipsită de interes, nu numai pentru a sublinia pină la ce nuanţe infinitezimale poate merge tehnica tipografică ci şi pentru a face mai vizibil efortul celor care o practică in mod curent, acordindu-i şansa, cu bunăştiinţă, de a se transforma efectiv in artă. Unul dintre oamenii aceştia, pe care l-am avut in vedere de la inceputul insemnărilor de faţă, este Mihail Cărciog. L-am văzut la lucru. Pregătirea spectacolului cărţii este un spectacol in sine. Inchipuiţi-vă, intr-o cameră mare şi aproape goală, numai pat, birou şi scaune, desfăşurate, după o rinduială pe care doar el ştia s-o descurce, şpalturi, fotografii, clişee, titluri, desene, litere, adică toată Arca lui Noe a unei cărţi voluminoase (era poate chiar „Almanahul literar" pe care l-am mai amintit) inainte de apariţie, intr-o fază avansată de pregătire. Şi era de mirare cum acest om cu temperament vulcanic, precipitat, poticnit, mirosind veşnic a benzină şi cerneală tipografică (maşina este mica lui tipografie şi tipografia maşina lui uriaşă in permanentă confruntare cu timpul) ; de mirare spun, cum, cu o maximă concentrare şi relaxantă delicateţe şi precizie, de chirurg, de bijutier şi colecţionar de fluturi, punea ordine in haos, făcea, naşterea din inceputuri, o carte, „cartea". Nimic nu-l conturba, nu putea să-l distragă de la tăcuta, menita lui indeletnicire. In jur putea să piară totul, să se dezagrege, el era deţinătorul investiturii supreme : făcea „Cartea". Blindă vizătorie şi strictă agerime. Gest creator in sensul cel mai pur al cuvintului. Să ştii pe fiecare scriitor in parte, să ştii ce şi cum scrie, să-l traduci in limbajul maşinii, să-l multiplici in mii, in zeci de mii de exemplare, punindu-l intr-o lumină cit mai favorabilă lui, iată măcar una din indatoririle şi satisfacţiile cele mai mari cu putinţă. Dirijorul are orchestra ;regizorul, teatrul, filmul ; alcătuitorul de cărţi, cartea — cel mai condensat spectacol al lumii. Şi cel mai popular totodată. Milioane de oameni au văzut debarcarea pe lună, prima (muzică, teatru şi film laolaltă). Miliarde de oameni l-au tot citit şi-l vor tot reciti pe Homer, cit timp omul va fi om. Cartea este a planetei şi a condiţiei noastre umane. Pentru Mihail Cărciog — vocaţie şi justificare — cărţile, cite le-a făcut şi le va face, alcătuiesc singurul spectacol demn de a fi luat intr-adevăr in consideraţie.

Romanul „la zi"

Urmare din pag. 1

extraordinarului succes de public şi a foarte atentei solicitudini critice de care se bucură constant producţia romanescă a momentului literar actual, inclusiv a aceluia aparţinind anului in curs. Apropo de apariţia anului 1980, se cere numaidecit să remarcăm că romancierii nu ne inşeală prin nimic aşteptările. Două din marile evenimente in materie de roman ale anului — şi se pare că nu numai ale anului —, fără indoială, au avut deja loc. Ele se numesc **Cel mai iubit dintre pămînteni** de Marin Preda şi **Fiul secetei** de Ion Lăncrănjan. Altele, avind o apariţie relativ recentă, se află in plin proces de aproximare a cotei valorice (ne gindim la scrieri precum **Salvaţi sufletele noastre** de Laurenţiu Fulga, **Vocile nopţii** de Augustin Buzura, **Pumnul şi Palma** de Dumitru Popescu şi **Vara barzei** de Paul Georgescu). In ultimele săptămini, pe mesele librăriilor şi-au făcut apariţia alte titluri, unele aparţinind unor autori bine cunoscuţi (**Breviar** de Mircea Horia Simionescu, **Omul coborit din turn** de Platon Pardău, **Biblioteca din Alexandria** de Petre Sălcudeanu) altele aparţinind unor prozatori de certă vocaţie, aflaţi in plin proces de consolidare a notorietăţii lor (**Sita lui Mamona** de Petre Anghel, **O zi fără anotimp** de Dan Claudiu Tănăsescu, **Tornada** de I. M. Almăjan, **Arta conversaţiei** de Ileana Vulpescu, **Tangaj** de Florin Bănescu, **Pragul de sus** de Monica Săvulescu ş.a.) ; in fine, citeva romane de debut, cum ar fi **Vina** de Justin Moraru, **Edenul** de Ion Murgeanu, **Iarna lupilor** de Bogdan Stihi, vin in intimpinarea punctului nostru de vedere că genul proteic işi continuă, in deplină cunoştinţă de cauză, pasionanta cursă de urmărire şi captare a lucidelor sale obsesii, inţelese in datele lor social-istorice, moral-intelectuale şi filozofice esenţiale.

Se poate trage, de aici, incheierea că intr-o etapă in care rigoarea profesională a devenit un bun comun, pentru critică şi cititori chestiunea receptării şi a valorizării apare cumva mai simplă, intrucit criteriile de apreciere limpezi ar fi mai limpezi ? Răspunsul e mai degrabă unul dubitativ ; reala problemă e [illegible] liniei de demarcaţie dintre lucrul bine făcut, avind o „valoare de consum" imediată, neindoielnică şi ceea ce se detaşează ca valoare perenă din respectiva serie. După toate semnele, „producţia" de roman a anului de faţă solicită in cel mai inalt grad un asemenea mod „dedublat" de inţelegere a faptelor.

Conştiinţa noului

Urmare din pag. 1

Adesea vorbind despre marile transformări revoluţionare, printre care şi urbanizarea, ştergere treptată a deosebirilor dintre sat şi oraş, ne referim mai mult la case şi la drumuri, la tot ce farmecă ochiul de turist. Consemnăm apariţia unor noi oraşe pe harta ţării, modernizarea altora, sistematizarea satelor, tot ce ţine de aspectul edilitar — notabil in multe privinţe — şi ne scapă noul statut al cetăţeanului, din indiferent ce parte a ţării, aspectul uman. Pină să ajungem la sistematizări şi urbanizări, la ceea ce putem numai schimbarea la faţă a satelor şi oraşelor noastre, a fost nevoie să infringem izolarea, ignoranţa, neindemânarea şi acea conştiinţă a mersului impusă de tradiţie. Pină să ne mindrim cu gospodăriile satelor şi oraşelor, pină să-i ascultăm vorbind la tribuna parlamentului şi a numeroase congrese pe ţară, a trebuit să-i trecem prin şcoli, prin şcoala muncii şi-a experienţei, iar instrucţia unora dintre ei nu-i nici o jenă să ne-o amintim, a inceput cu alfabetul.

Circulaţia bunurilor a fost dublată de o circulaţie a valorilor umane. Drumul spre oraş al ţăranului a insemnat drumul spre şcoli şi meserii. Jena de provincial izolat, obişnuit să stea la locul său, pe unde s-a născut şi-a copilărit, s-a transformat in mari ambiţii de a cuceri Bucureştiul. Intr-o perioadă nu prea indepărtată, mii, zeci de mii de tineri şi mai puţini tineri au pornit asaltul Capitalei şi cu mii, zeci de mii de locuri in şcoli şi uzine. Mulţi au rămas, şi-au intemeiat familii, şi-au construit case, s-au bucureştenizat. Nu ştiu ce spune statistica insă imi pare, insă, că o bună parte din populaţia Capitalei este formată din „provinciali".

Procesul de extindere a industrializării, survenit după 1965, este dezvoltarea armonioasă a tuturor zonelor ţării, a condus la prefaceri sociale şi spirituale de substanţă, născind mari ambiţii — nu de a cuceri un oraş sau altul — ci de a contribui la renaşterea plaiurilor natale. Nu puţini dintre cei adoptaţi de Bucureşti, ori de alte centre importante, s-au intors acasă de bunăvoie, nu ca nişte infrinţi, dimpotrivă, cu meserii invăţate, cu ceva bani puşi de-o parte şi cu aerul de oameni umblaţi şi a multe ştiutori. Ei sint azi povăţuitorii şi indrumătorii multora dintre ucenicii platformelor industriale, ai uzinelor şi şantierelor din ţară.

Distanţele se scurtează cu ajutorul mijloacelor moderne de transport. Nu ne putem plinge, in acest moment, că avem prea multe maşini, dar avem destule şi prin curţile sătenilor (iar peste trei, cinci ani prevăd că va fi greu de circulat la volan, de unde şi interesul pentru construirea de noi autostrăzi şi modernizarea şoselelor existente). Anul acesta, in iulie şi august, am străbătut şapte judeţe, cu atenţie sporită pentru satele unde casele noi, ridicate in ultimii vreo douăzeci de ani, domină categoric. Cele de dată mai recentă au şi instalaţiile sanitare puse la punct sau, adică, apa in casă. Si-am observat că unii construiesc, alţii refac — mai sparg un zid, adaugă trei, amenajează o baie, o bucătărie. Ei spun că se luptă să aducă apa in casă. E o luptă ce merită a fi consemnată pentru satul de azi. Căci, se cuvine a nota — satul de azi este un amestec de cooperatori, navetişti, intelectuali, tehnicieni, elevi. Mecanizarea treptată a agriculturii, pătrunderea micii industrii — il va obliga şi pe cooperatori să se specializeze, să invete meseria de tehnicieni ai pămintului. Cu răbdare, cu multa trudă, oraşul va veni la sat. Amestecul de azi va da naştere unui nou tip de locuitor al satului. Il vom numi tot ţăran ?

Jucătorul

Urmare din pag. 1

— Simt că mă paşte un succes şi un noroc extraordinar, spuse prietenul. Cu toate că nu sint omul succesului n-am acceptat niciodată să-mi pierd ultimele resurse, dar acum am sentimentul că aş putea realiza ceva absolut nou, ceva despre care să vorbească multă vreme toţi călătorii. Vorbind astfel, nu voise o aprobare din partea mea, ci mai mult să se convingă pe sine.

Din citiva paşi s-a postat in faţa bătrinului vinzător care tocmai inşira pe o sirmă in formă de cerc lozurile dintr-o nouă pungă şi a inceput să le desprindă cu febrilitate, rupindu-le exact pe lingă capsă. M-am convins atunci că nimic altceva nu atrage lumea ca jocurile de noroc pentru că in mai puţin de un minut in jurul prietenului meu s-au adunat toţi călătorii din gară şi nu numai ei, fiindcă valurile de oameni se intindeau pină departe in oraş. O inţelegere tacită se stabilise parcă intre el şi public : singur prietenul meu rupea deocamdată lozuri de pe sirmă, fapt pe care-l vedeam bine, deoarece persoanele situate in apropierea bătrinului il obligaseră pe acesta să se ridice de pe fotoliul pe care apoi il cocoţaseră pe colegul meu, astfel ca lumea să-l poată vedea la despuierea fiecărui plic.

Megafoanele cereau insistent ca lumea să se disperseze şi se indicau alte citeva puncte in apropierea gării unde cei interesaţi puteau să-şi incerce norocul. Dar nu numai că nimeni nu accepta să plece de la acest spectacol gratuit, ci densitatea curioşilor creştea din ce in ce mai mult, pină la sufocare. Personal puteam să văd totul stind pe tejgheaua din faţa casei de bilete nr. 8.

Prietenul işi virise capul in cercul de sirmă şi roşu de transpiraţie nu prididea să rupă ba un loz din dreapta, ba unul din stinga, după cum il consiliau, intr-un vacarm de nedescris, cei dimprejur.

— N-ai avut noroc maică, striga o bătrinică, lasă-le sărăciei !

— Gata ! urla bătrinul, nu ai bani, nu mai dau nimic.

— Dă-i ceasul ! Dă-i haina ! Dă-i cămaşa ! se auzeau indemnuri din toate părţile, şi prietenul meu le urma ca in transă pină l-am văzut aproape gol. Cind mai erau aproximativ zece lozuri mai mulţi chibiţi din apropiere se ridicau in braţe recioroc spre a-i smulge prietenului colanul norocului de la git, dar el, cu o dexteritate neobişnuită, le-a smuls pe toate cu o expertă mişcare a miinii, a scos cercul de sirmă din jurul gitului şi l-a aşezat pe pălăria bătrinului, şi a rămas aşa in picioare, pe fotoliu, cu miinile in buzunare.

— Mai desfă o pungă ! striga lumea, iar bătrinul insista să vină miliţia, pentru că nu i se plătiseră toate lozurile.

Alb ca varul, prietenul nu mai avea putere să coboare din fotoliul bătrinului, incit a fost nevoie de braţul puternic al plutonierului ca să-şi poată pune picioarele pe pămint ; uitase că mai eram şi eu in gară, iar cind oamenii ordinii au vrut să-l transfere undeva, intr-un birou al gării şi-a amintit de cele citeva bilete de noroc din buzunare şi i-a rugat să accepte să le desfacă in faţa bătrinului vinzător. Marea sală de aşteptare se golise, astfel că in afară de bătrin, de miliţieni şi de mine n-a mai fost nici un martor care să vadă lozul pe care scria un **automobil**, cel de 1 000 şi cel de 25 ; printre cele nedesfăcute in gară am găsit in trenul de noapte incă unul de zece, dar acesta din urmă, din cauza cifrei, l-a intristat atit de mult pe colegul meu incit mi-a spus că ne vom despărţi incă in prima săptămină, deoarece el se va transfera in anul intii al altei facultăţi.

Mi-am amintit această intimplare ieri, cind am citit ziarul de dimineaţă, unde se anunţa dispariţia prietenului meu.

ATUNCI, TOT ÎNTR-UN AUGUST... (IV)

O DATĂ ORAȘ!

Ideea zborului-razant își avea însă și adversarii ei [illegible] printre comandanții aviației engleze care mai întreprinseseră atacuri de la mică înălțime asupra unor obiective din Germania și, de fiecare dată, efectivele trimise în misiune fuseseră înjumătățite de antiaeriana inamică. Englezul Arthur Harris, șeful bombardierelor din Royal Air Force, își justifica oponența față de ideea americanilor în termenii celui mai simplu calcul matematic, demonstrînd că, dacă se pierde jumătate din numărul avioanelor trimise într-o astfel de misiune, dintr-o escadrilă de șaisprezece aparate, după patru atacuri succesive, nu va mai rămîne decît un singur avion. Or, la ritmul în care se purta războiul, bombardarea intensivă a Germaniei impunea 25 de raiduri de zi și 35 de atacuri nocturne, ceea ce o pierdere de cincizeci la sută a aparatelor trimise în fiecare misiune ar fi dus la epuizarea rapidă a tuturor forțelor aeriene aliate.

Și totuși, inițiatorii planului au perseverat în susținerea ideii lor ca Ploieștiul să fie bombardat în zbor-razant. Argumentele lor erau totala surprindere a inamicului, inofensivizarea primelor radaruri instalate de germani în Balcani, evitarea gurilor de foc cu bătaie lungă de tipul tunurilor de 88 milimetri, semănarea „covorului" de bombe în obiectivele stabilite cu o precizie capabilă să compenseze imposibilitatea transportării unei prea mari cantități de exploziv de la Benghazi pînă la Ploiești.

Pus pe masa Conferinței Trident, care s-a ținut în mai 1943, la Washington, proiectul „Tidal Wave" a fost aprobat. Șeful Statului Major american, generalul George Marshall considera că chiar și o reușită doar parțială a misiunii plănuite merita riscul, nu numai prin dificultățile economice create inamicului, dar și prin efectul psihologic pe care o lovitură directă asupra „inexpugnabilei fortărețe" de la Ploiești l-ar fi avut asupra Berlinului.

Generalul Dwight D. Eisenhower, comandantul teatrului de operațiuni din Europa și-a dat asentimentul asupra misiunii și a datei la care trebuia să fie executată. Aceasta a fost fixată pentru 1 august, deoarece numai atunci se putea conta în mod sigur pe decodificarea cifrului secret prin care bazele germane din Balcani transmiteau zilnic buletinul meteorologic. Cifrul secret era schimbat la începutul fiecărei luni și decodificarea lui de către specialiștii armatelor aliate putea dura săptămîni în șir. Or, cunoașterea stării vremii din zona de atac, transmisă de nemți la 31 iulie pentru ziua următoare era esențială pentru declanșarea atacului. Informat asupra proiectului, Winston Churchill l-a încuviințat cu entuziasm oferind patru avioane Lancaster cu echipajele respective care să îi conducă pe americani deasupra obiectivului. Oferta premierului englez a fost însă abil declinată — pentru a nu fi vexați navigatorii americani care, pasămite, n-ar fi fost în stare să-și conducă singuri escadrilele asupra țintei — demonstrîndu-i-se lui Churchill că avioanele Lancaster nu aveau aceleași caracteristici tehnice cu Liberatoarele B-24 și, ca atare, le-ar fi fost greu să se mențină într-o formație strînsă cu armada aeriană care urma să-și ia zborul de la Benghazi.

Mareea razantă era confirmată. Urma să se treacă la declanșarea ei.

* * *

Mărturisesc că întotdeauna am avut o nețărmurită admirație față de publicistica americană și față de acei autori de literatură-document care au înțeles importanța prioritară a acestui gen într-o etapă cînd adevărul istoric se [illegible] să prevaleze asupra ficțiunii. Cărțile lui Cornelius Ryan au devenit capodopere ale genului. Însetea acestui autor, cei doi publiciști americani care au scris „Tidal Wave", James Dugan și Carroll Stewart, și-au înscris numele printre deschizătorii de drumuri ai așa-numitului „New journalism" oferind cititorilor o carte exemplară pentru virtuțile genului. Minuția documentării, precizia reconstituirii factologice a realității înfățișate, urmărirea destinelor eroilor lor pe care i-au căutat parcurgînd peste optzeci de mii de kilometri de-a lungul și de-a latul Statelor Unite, studierea arhivelor secrete, a memoriilor, a jurnalelor intime, intervievarea a 164 de supraviețuitori americani ai marelui raid de la 1 august 1943, toate acestea fac din cartea lor una dintre cele mai pasionante lecturi pe care le-am parcurs vreodată. Desigur, în aprecierea cărții lor eu veneam cu o încărcătură emoțională subiectivă, deoarece mi se povestea despre o zi pe care o trăisem fără să fi cunoscut în detaliu una dintre cele trei dimensiuni ale tragediei. Asta m-a incitat ca, la rîndul meu, să caut a afla și să compune celelalte două dimensiuni ale realității acelei zile. [illegible] pentru mine. Investigator și pe nesăteptate, s-a produs primul meu contact cu America.

Carroll Stewart, unul dintre cei doi autori, a fost concentrat în 1942 și trimis în Anglia ca operator-radio la Grupul de Bombardament 93 al lui Air Force. La puțin timp după sosirea în Europa, a fost afectat serviciului de Public Relations al celei de a VIII-a Forțe Aeriene. El a fost „nașul" care a botezat Grupul 93 cu numele de „The Traveling Circus" (Circul Ambulant) în prima sa lucrare de propagandă, „The Liberator" destinată soldaților americani bazați în Anglia.

În același timp, James Dugan — a cărui semnătură aveam s-o descopăr mai tîrziu alături de cea a celebrului explorator al mărilor Jacques-Yves Cousteau pe lucrările „Lumea Tăcerii" și „Cele mai pasionante povestiri despre lumea subacvatică" — era concentrat la serviciul de actualități cinematografice și fotografice ale celei de-a VIII-a Forțe Aeriene a Statelor Unite. În această poziție, cei doi autori ai cărții consacrată bombardamentului asupra Ploieștiului, de la 1 august 1943, au putut urmări îndeaproape organizarea și desfășurarea acțiunii cunoscîndu-i personal pe cei mai mulți participanți la executarea ei. Singurul lor punct mai slab în documentare, explicabil, de altfel, deoarece autorii nu puteau să se informeze decît de la „mîna a doua", o constituie viața ploieștenilor și elementele caracteristice realităților românești din acea vreme.

Doamne, și ce mai viață era atunci la Ploiești! Ce lungi, ce groase, ce întortocheate, ce șerpuitoare cozi la pîine, și ce chefuri cu lăutari la „Berbec" sau la „Hanu Călugăr"! Ce vile californiene, olandeze, rhenane, belgiene sau tiroleze în stînga și în dreapta bulevardului castanilor, și ce mahalale [illegible] Malu Roșu, la Bereasca, în Sfîntu Vasile și în Sfîntu Sava! [illegible]

[illegible]

Mă puteți crede pe cuvînt: O dată oraș!

[illegible]

spectacolul lumii

văzut de Ioan Grigorescu

Spiru Vergulescu: „Primăvară ieșeană"

Eschil „tradus"

Pentru istoriografia românească Eschil reprezintă de mult un bun cîștigat. Hasdeu îl citează pentru localizarea unor legende antice pe teritoriul vechii Tracii. N. Densușianu, Pârvan, Iorga, îi folosesc opera ca material documentar de maximă importanță. Stînca lui Prometeu; itinerarul lui Io-tăunul care o urmărește din Europa în Egipt se numește la Eschil **Oistros**, asemănare de nume cu **Sesostris** și **Ostrea** (Novac) care certifica vechimea antică a Brazdei lui Ostrea-Novac; muntele Paion, apoi vulturul, pasărea sacra a Atrizilor din Argosul Pelasgic și element de heraldică medievală românească — sînt numai cîteva articulații ale acestei opere care oferă prilej de meditații. În pas cu istoriografia, filologia a urmărit îndeaproape opera tragicului grec. Ion Heliade-Rădulescu scria despre talentul lui (în **Curierul de ambe sexe. Periodul V**, 1844—1847, nr. 10, pp. 298-303): „După trei mii de ani aproape încă n-a fost întrecut", despre gloria cîștigată după moarte: „fu numit Tatăl Tragediei. Autorii dramatici se duceau a-l invoca și a declama versurile lor pe mormîntul lui" — și-i îndemna pe poeți: „Studiile cele mai folositoare ce ar putea face un poet lyric sunt tragediile lui Eschil". Eminescu îl cunoaște bine și presară în opera sa numeroase metafore eschileene. Studiul lui D. Burileanu, **Perșii lui Eschil**, București 1899, reprezintă o lucrare de referință în filologia clasica. Mai aproape de noi, contribuțiile lui I. Coman, Aram Frenkian, Alice Voinescu, T. Vianu, M. Gramatopol — sau traducerile, începînd cu **Prometeu încătușat** (Frollo, 1905; V. Eftimiu, 1919; N. Iorga, 1940), **Orestia** (G. Murnu, 1942), **Perșii** și **Cei șapte contra Tebei** (Eusebiu Camilar, 1960), ca să ne referim numai la cele mai importante, apărute în volum — arată atenția de care s-a bucurat marele tragic la noi.

S-ar părea că explozia informațională, aici ca în alte domenii, are darul de a-l descuraja pe cercetător. În fapt, în filologia clasică acest proces capătă coordonate spectaculare (**stricto sensu**: „**sărbătorești**") — în măsura în care nu avem de-a face decît cu reinterpretarea unor date cunoscute. Un traducător al lui Eschil își asumă datoria de a fi parcurs bibliografia problemei și din sunt de răspundere, și din pasiune. El spune într-un limbaj propriu, ceea ce s-a spus în limbajul propriu științei; comunicarea unei informații noi trebuie decodificată prin note, atenționări, etc. Altfel spus, nu avem de-a face, în domeniul filologiei clasice, cu translații obișnuite, ci cu **interpretări**: atenția trebuie să fie de două ori trează: la **textul propriu-zis** cu aparatul critic al său și la **textul tradus** cu coordonatele în care se integrează: lingvistice, estetice etc. Fără păstrarea unui echilibru între acești factori nu poate fi vorba de o **interpretare**: [illegible] asupra textului propriu-[illegible] de cunoscători, greșind [illegible] publicul.

[illegible] traducerea pe care Alexandru Miran se străduiește s-o facă — „după [illegible] ne încredințează [illegible] — invenții pe margine [illegible] pe cunoscător îl [illegible] îl încurcă. Vrînd [illegible] traducătorul să [illegible] esențiale ale [illegible] din ele, am [illegible] traducerii cu textul [illegible] această confruntare [illegible] este făcută furînd cu [illegible] pe partea stîngă, a [illegible] Mazon. Ceea ce în [illegible] — în **textul propriu-zis** [illegible] de limba romană [illegible] — este în fond o ancorare [illegible]

[illegible]

[illegible] Atreu [illegible] traducătorul [illegible] ca **supliant**, **rugător (prostropaios** în original, **venu en suppliant** [illegible] **en suppliant de son foyer**, [illegible] — motiv pentru [illegible] Atreu [illegible] rugători fiind considerați [illegible] aparate de către zei). P. 27: „Mîinile [illegible] cu rîndurile lor de degete" — nu există în limba română o asemenea expresie; traducătorul [illegible] noțiunile minimale obligatorii asupra [illegible] pe care o face. Cum ne putem imagina, pe de altă parte, o mînă normală de om cu mai multe „rînduri de degete"? P. Mazon traduce astfel, bine pentru limba franceză: „**les mains avec leurs rangs de doigts**" — „mîinile, fiecare cu degetele ei" ceea ce este altceva. P. 25: „Ne cutremură ropotul ploii de sînge ce prăvălește palatul / Adevărată rupere de nori". Nu este Eschil așa de sîngeros! Ploaia de sînge e un loc comun în literatura antică. P. Mazon traduce astfel: **c'est un deluge**, făcînd aluzie la **Potopul** biblic (invocat peste tot și astăzi cînd se comit în societatea omenească acte criminale). Al. Miran, prin „rupere de nori" ne trimite la un buletin meteo. P. 22: „Peste vinovați, pînă la urmă, o prăvălește pe Erynis cea războinicoare", Erynia este trimisă imediat peste vinovați, numai că ea, ca toate divinitățile, pedepsește mai tîrziu (vezi și proverbul latinesc „**sera numinis ira**", și cel grecesc „zeii au picioare de lînă"): se cuibărește în casa vinovaților (ca Elena în palatele Priamizilor) și în momentul potrivit, ales de zei, aduce pedeapsa. Epitetul ei consacrat — **hysteropoinos** = **sera puniens, care pedepsește mai tîrziu** — este tradus printr-un adverb și transferat către zeii care o trimit! P. 36: „Un singur gînd stăruitor / ne străpunge tuturor ficatul". Corect: „Toate aceste (griji) ne ating ficatul". Ca și astăzi, în antichitate grijile afectau ficatul și inima. Traducătorul vrea să intre în polemica celebră privind sediul rațiunii în concepția anticilor. Textul lui Eschil nu permite situarea rațiunii în ficat. P. 58: „Askleplos care scornise / cum să-aducă morții din umbre". Asklepios nu umblă cu **scorneli**, el își știe bine meseria (**orthodae**, latinește **recte sapiens, care știe bine, exact**). Cunoașterea propriei limbi este, și ea, **conditio sine qua non** pentru traducătorul care vrea să împămîntenească opere ale culturii universale. La noi nu se mai zice „ospăț de vulturi" pentru „ospățul vulturilor" (sensurile sînt opuse: avem de-a face cu un genitiv obiectiv și unul subiectiv); „semințele din muguri" este un non sens (specialiștii leagă sintagma aceasta de însăși gîndirea lui Eschil asupra vieții — **bios**); „zei — pe — jumătate" pentru „semizei" este o „găselniță" improprie, „ființa cea mai din preajma regelui" — agramatism; „neizbutind să-și mai înece plînsul", sau „**arma soției cu două tăișuri**" sau „Vai, Scamandros, băutura țării mele!" (p. 66; Scamandros este un rîu) — sînt exprimări hilare.

P. 58: „Vai, dacă Soarta n-ar fi pus hotare / atît de strîmte fiecărei sorți / inima i-ar da de veste limbii / să-și verse focul în afară". Nicidecum! Despre ce foc este vorba? Focul din piept, presimțirea puternică a corului (el se recunoaște drept un **thymomantis**, meseria celui care prevestește viitorul în semnele inimii, după presimțiri). Corul bănuiește crima dar nu o poate anunța, legile sorții îi interzic (nefiind un profet autorizat, neavînd voie să prefigureze viitorul pentru a schimba cursul evenimentelor, etc.). Dacă n-ar exista legi, „pieptul nostru mistuit de flăcări i-ar explica limbii adevărul, inima ar putea să-i vorbească limbii, s-o prevestească, să-i explice ce se petrece afară, și ea să alerteze poporul", altfel spus, inima și-ar putea vărsa focul în cuvinte (prin intermediul limbii) — dar ea nu poate face acest lucru și arde în sine.

5. Citim la pagina 34: „Niciunui zeu nu-i pasă, după cum e spusa, de oamenii care strivesc sub tălpi cinstirea cuvenită celor sfinte". Dimpotrivă! Cum pot să rămînă zeii nepăsători la profanarea altarelor lor? O traducere cît de cît apropiată ar putea fi aceasta: „Zeii consideră că oamenii care au călcat în picioare cele sfinte nu mai sînt demni de grija lor". Prin intermediar nu se poate traduce din nici o limbă. În text avem cuvîntul **axios**, „ceea ce este demn de", „meritul" fiecăruia, concept de bază al [illegible] eschileene tradus de P. Mazon printr-o subtilă expresie etimologică: „**Le Ciel ne daigne avoir souci**". Căutăm zadarnic în această traducere filozofia lui Eschil. Traducătorul afirmă [illegible]: „Gînditorul nu amănunțește, ci lasă noțiunile să se topească în văzduhul poeziei" (pp. 12—13). Eschil nu lasă noțiunile să se topească, traducătorul îl topește pe Eschil. Nu ne [illegible] afirmația lui Miran din autoprefața traducerii [illegible]: „...scrisă într-o limbă uluitoare — parcă nu în elină ci în eschiliană (?) — Orestia îl fascinează și totodată îl umilește pe orice traducător" (pp. 16). Prin urmare îl și „fascinează" — [illegible] „îl umilește", pe Alexandru Miran, nu pe orice traducător, nu pe Paul Mazon, de exemplu, mentorul subtil și inaccesibil al lui Miran.

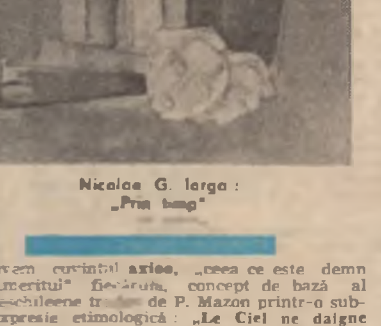

Nicolae G. Iorga: „Prin timp"

Nicolae C. Georgescu

[1] Eschil: **Orestia**, Traducere, prefață și note de Alexandru Miran, Editura **Univers**, 1979. (Chiar și **notele** nu-i aparțin traducătorului, ci tot lui P. Mazon pe care nu-l citează; cum se numește această practică ?).

[2] Eschyle: Tome II, Texte etabli et traduit par Paul Mazon, Paris, **Les belles letres**, 1961.

REVISTA STRĂINĂ

● **BLEU CARAÏBE ET CITRONS VERTS** este titlul romanului lui Jean Raspail, apărut în editura Laffont. Pornind de la ideea refugiului în insule — continentele fiind prea aglomerate de oameni — autorul ne ia cu el într-o călătorie a unui filozof din secolul XVIII efectuată de un explorator din secolul nostru. O anchetă asupra indienilor pierduți prin insulele Caraibe, o pistă neobișnuită prin Guadelupa, insulele Grenadine, Martinica, Haiti și prin unele locuri din Europa. Scriitor, ziarist, etnolog, membru al Societății Exploratorilor francezi, autorul publică în paralel la editura **Nathan** un album ilustrat „Les Antilles d'île en île", în care popoare, peisaje și obiceiuri sînt privite cu lupa de un ochi expert.

● **ÎN URMĂ** cu 10 ani a fost fondată la Hamburg Societatea Karl May. Ea are azi peste 850 de membri și este una din cele mai mari asociații literare din R.F.G. Recent a avut loc Congresul acestei societăți care și-a fixat în centrul dezbaterilor „Creația lui Karl May și psihanaliza". După cum 'au subliniat referatele prezentate, tema s-a dovedit a nu fi lipsită de interes, știut fiind faptul că părintele lui Winnetou și Old Shatterhand, născut la jumătatea secolului trecut nu a reușit să evadeze din realitatea cenușie a vremii sale decît prin scris, prin „sublimare" în termeni psihanalitici, imaginînd oameni puternici și liberi, și călătoria împreună cu ei în mirabile spații exotice.

● **ANUL ACESTA** s-au împlinit 140 de ani de la nașterea lui Piotr Ilici Ceaikovski, marele compozitor care a transpus în muzică, ca nimeni altul, „sufletul, cugetul, inima rusului". Lucrările sale aparținînd tuturor genurilor muzicale au cunoscut încă din timpul vieții artistului o largă răspîndire. Ele au fost interpretate pe marile scene lirice ori de concert de pe toate meridianele de cei mai de seamă muzicieni ai lumii. Ceaikovski a compus 10 opere, dintre care cele mai cunoscute sînt „Evgheni Oneghin", „Dama de pică", „Mazepa", „Fecioara din Orleans", trei balete: „Lacul lebedelor", „Frumoasa din pădurea adormită", „Spărgătorul de nuci", muzică pentru spectacole de dramă, șase celebre simfonii, patru concerte pentru orchestră cu instrumente solo, triouri, cantate, cvartete, peste două sute de piese pentru pian etc. Iată opinia unui compozitor al timpului nostru, Dmitri Șostakovici, despre muzica lui Ceaikovski: „...Efectul muzicii sale este surprinzător. Ea a pătruns în viața multor popoare. Fiind profund națională ca spirit, această muzică poartă în ea măreţele idei ale umanismului. Ea este apropiată și înțeleasă oamenilor din întreaga lume".

● **IDEEA** librarului Hillenbrand din R.F.G. de a scoate o carte fără greșeli de tipar a făcut senzație în rîndul publicului Salonului cărții de la Frankfurt pe Main din toamna trecută. Librarul în cauză a expus un volum cu coperți cenușii care adună 200 de pagini... albe. Să fie aceasta simbolul neputinței în continuul război cu greșelile de tipar care nu se știe cum „sclipesc" în texte trecute prin cîteva „filtre"? O replică la „Tăcerile dr. Murke" strînse pe benzi de magnetofon de eroul nuvelei cu același nume de Heinrich Böll? Sau doar o invitație pentru cititori de a scrie ei înșiși literatură?

● **CREAT** din inițiativa ministrului agriculturii din guvernul francez, Pierre Mehaignerie, primul concurs al filmului rural va fi organizat între 21—23 octombrie a.c., la Paris. Invitația de participare la concurs a fost adresată filmelor (de 35 sau de 16 mm) care au în centrul lor omul de la țară, meseriile pe care acesta le practică (desprinzînd din analiza acestora elementele caracteristice ale agriculturii franceze de astăzi și ale viitorului său imediat), viața de la sate (depășind, bineînțeles, viziunea turistică, idilică pe care o are un anumit public); în sfîrșit, sînt invitate pelicule cu caracter științific, economic etc.

● **LA ÎNCEPUTUL** acestei veri, Mihail Șolohov a împlinit 75 de ani. Cu acest prilej, ziaristul bulgar Spas Popov a publicat un interviu cu Vasili Sukșin, regretatul scriitor, regizor și actor care, în timpul producției filmului „Ei au luptat pentru patrie" s-a întîlnit cu Șolohov în satul Veșenskaia. După cum se știe, Sukșin nu a reușit să-și încheie opera deoarece a suferit un atac de cord în timpul filmărilor. Iată ce spune Sukșin despre Șolohov: „Pentru mine, Șolohov a fost o revelație. Cum mi s-a părut în timpul întîlnirii? Foarte profund și înțelept și simplu. Pentru mine Șolohov este întruchiparea unui cronicar... Șolohov a răscolit totul în mine. El mi-a insuflat, și nu prin cuvinte ci prin exemplul propriu, prin prezența și prin literatura lui, credința că niciodată nu trebuie să te grăbești, să alergi după recorduri în literatură, credința că trebuie să cauți în liniște pentru a te [illegible] în profunzime la sorta poporului... El mi [illegible] prezentat într-o lumină reală, foarte pămîntească, ca un truditor în ale literaturii".

● **OPERA POSTUMĂ** a lui Robert Musil de la a cărui naștere se împlinesc anul acesta 100 de ani, cuprinde aproximativ 8 000 de pagini de manuscris, dintre care trei pătrimi sînt note relative la romanul rămas neterminat „Omul fără calități". Catalogarea operei postume a lui Musil a fost terminată recent după o muncă de șapte ani, timp în care operația a fost efectuată în mare parte cu mijloace electronice.

● **DEȘI** de la moartea lui Erich Fromm a trecut aproape o jumătate de an, numeroase sînt publicațiile care îl evocă în continuare pe cunoscutul psihanalist și sociolog, autor al unor opere publicate în întreaga lume, opere care prin problematica lor umanistă l-au făcut celebru dincolo de cercurile de strictă specialitate. Născut la 23 martie 1900, la Frankfurt pe Main, Erich Fromm a studiat psihologia, filozofia și sociologia, ulterior făcînd parte din nucleul Institutului de cercetări sociale din Frankfurt, așa numita Școală de la Frankfurt care s-a afirmat pe plan internațional mai cu seamă prin celebrii Herbert Marcuse, Theodor W. Adorno și, bineînțeles, Erich Fromm. Moștenirea lui Fromm este opera unui savant care și-a consacrat întreaga viață investigării societății, interacțiunii dintre individualitate și colectivitate. Printre cele mai cunoscute opere ale sale se numără „Omul modern și viitorul său", „Revoluția speranței" și, în primul rînd, „A avea sau a fi". Erich Fromm a fost mai mult decît un sociolog sau un psihanalist, un filozof în accepția antică a cuvîntului, un înțelept care nu s-a mărginit să edifice sisteme teoretice, ci caută să împărtășească cititorului propriile sale trăiri, propria sa existență.

Omagiu Mexicului de Ziua sărbătorii naționale

Urcuș coborînd în istorie

Pe Piramida Soarelui, pe Piramida Lunii,
Un tată-și poartă tot mai sus, cu fiecare scară,
Copilul, spre a-i arăta, pe culmi, veghind
străbunii...

...Și în istorie astfel, tot mai adînc coboară.

Cîntec mayas

Lui Octavian Paler

— „Să mergem, să mergem băieți,
Că soarele curînd, curînd, apune !..."
— Rapsod mayas, la ce îmi tot repeți
Îndemnu-acesta ca pe-o rugăciune ?

Au la Palenque, prin silhui păduri,
Sub tăvălugii ploilor toride,
Nu-și sumețesc durata falnici muri
De vechi palate, temple, piramide ?

Și oare unde-ați merge, la Uxmal,
Să mai vedeți minunea 'nc-o dată,
Aceeași piramidă cît un deal,
Doar într-o noapte de-un copil 'nălțată !

Sau poate v-a vestit un chac-mool
C-al vostru Kukulcan la Chichen-Itza
E șarpe tot cu pene-rotocol,
Quetzalcoatl — avînd toltecă spița ? !

Pădure, cu capacii retezați,
E piața cu columnele — o mie,
Că prin dosul lor abia răsbat,
De-atîta necuprinsă măreție.

Încremenit în maluri, Lacul Sfînt
Înfruntă-n plin deșert din veac văpaia,
Sau poate-și are în afund mormînt,
Sacrificîndu-se, tot neamul-maya ?!...

Doar malcul vechiului Observator
A-nchis în cochilia-i universul,
Ca soarele-n apus coborîtor
Băieților, să nu le-nceta mersul.

— Mergeți, băieți, pe-al vostru drum, în sus,
Un „caminante" ce-al său pas nu-și curmă
Și pentru care nu e nici apus
Cît timp el vine, de demult, din urmă.

Capete de olmeci

Mari capete, cît omul, de olmeci,
Un panteon de frunți gîndind în piatră,
În plin triumf de secol douăzeci
Stăm muți în contemplare idolatră.

Atîta ancestrală viziune
În fulgerul privirii penetrante
Ca lungile combustii de cărbune
Incandescentizante-n diamante.

Oricît, de-aceea, avînta-ne-vom,
Chiar constelațiilor dînd ocolul,
De-a pururea pentru planeta Om
Rămîne capul de olmec simbolul.

Niculae Stoian

SPORT

Ora primejdioasă

Septembrie iar și-a scos naiul de trestie. Cîntă viespele blonde în cinstea deschiderii școlilor și a victoriei repurtate de tricolori, la Varna, în dauna Bulgariei. Se pare că foștii antrenori ai **Rapidului**, Valentin Stănescu și Victor Stănculescu și-au pus in gînd să sperie Balcanii, ca să-i facă pe cei de dincolo de Podul Grant să se simtă din nou ca niște pere crescute în sticla de rachiu aromat. Giuleștiul, cel frumos ca o moară veche, plin de dovleci cu lemnul galben și de regina nopții, floarea ce s-asvîrle delfinilor cînd vin la malul Mării, continuă să-l țină în descîntece pe Valentin Stănescu, fiindcă sub mîna lui s-a încărcat de lumină de aprilie și de nopți de carnaval. Mahala fără egal în România, Giuleștiul își bate piatră rară pe nările sufletului cînd se gîndește că zeul din Trivalea Piteștilor, în loc să facă ocolul pămîntului cu echipa națională, ridică bariere și avioane de bombardament împotriva **Rapidului**: dacă Dobrin, din legenda căruia arniciul nu se va deșira niciodată, căuta cu tot dinadinsul cetate de scaun, putea să ia calea Bucureștilor. Cunosc oameni care s-ar fi suit desculți pe grătarele de mititei ca să-l învelească de sus cu fluturi și cu vorbe ținute la umbra izmei unde se tăvălește dragostea și începe lumea să fie fericită.

S-aruncăm două pale de fum pe hornul locomotivei și să ne lăsăm cu închipuirea la vale spre brumele și cețurile Regatului unit. În seara cu inimă viteazǎ, cînd noi cîștigam întîlnirea de la Varna, pe stadionul Wembley din Londra (unde mi-am pierdut eu odată toți banii, mizînd pe un cîine nemernic și lipsit de spirit competitiv), Anglia a învins Norvegia, înscriindu-i patru goluri, fără să primească nici unul. A început ora primejdioasă, cînd jocurile de cuvinte spumoase s-au isprăvit. Grădinile Alhambrei și cîntecele Sevillei se ascund pentru noi sub zăpezile Norvegiei. Se spune că la Oslo sînt cele mai limpezi și mai albastre zăpezi. Le aduc aminte celor interesați că zăpezi, tot atît de amețitoare, se găsesc și în Bucegi — nouă nu e dor de soarele și burdufurile cu vin ale Spaniei, de catîrul lui Sancho Panza, de măslinii Granadei și vuietul Oceanului Atlantic în tîmpla de vest a Europei. Va trebui să ne argintăm oasele (inclusiv pe-ale arbitrilor cu călcîi vulnerabil, căci doar toată lumea se poartă minunat cu ei) și să nu abdicăm din starea de veghe.

Și fiindcă toată lumea, ca s-ajungă departe, pornește neapărat de-acasă, mă văd obligat să-mi vîr botul și prin campionatul nostru intern. Aici, cerul se poartă cu albeață pe-un ochi, cînd pe stîngul, cînd pe dreptul. Uitați-vă, lupii de la Baia Mare s-au schimbat în cotei de purtat în manșon. Mi se pare că Viorel Mateianu s-a repezit asupra noastră mai mult cu cuvintele decît cu faptele. Marele clovn, care se numește Tamango, nu trebuie împins de la spate ca să-și dea în petec și să dărîme cu cornul un ansamblu mănăstiresc. Cîinele, care face mereu ham-ham, n-are după ce să se scobească-n dinți. Decît să ne căpieze cu sute de interviuri, Mateianu (și alți vreo 3—4 antrenori) ar face mai bine să se înjuge cu umărul sub burta carului răsturnat în drum.

Fănuș Neagu

Luceafărul

Revistă editată de UNIUNEA SCRIITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor șef: Nicolae Dan Fruntelată, Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA: București, Piața Scînteii Nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA: Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 71 96
ABONAMENTELE:
3 luni — 13 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei
Tiparul executat la:
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"
Paginator Dobre Marian